

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MUSTAFA YILDIRIM
**MIECZUP
YARATMAK**

Sadece İncelemek İçindir
Ücreti Yoktur
İnceledikten Sonra Siliniz ve Bulursanız Satın Alınız.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://tantei.org>

Mustafa Yıldırım

MECZUP YARATMAK
Yüzyıllık Yanıltma Ustalığı

Levent Şahverdi Arşivi

Ankara
2006

Meczip yaratmak
Temmuz 2006

Selcenli Veli Yıldırım Hoca'nın anısına saygıyla

"Bilakis, cennete gitmek üzere İslam'a dahil olan toplulukların karşısına, engel ve mania olarak çıkan küfür yığınının başına darbeyi vurma, önünü alma, darbeyi vurup onu sarsınca, hemen onu teşrih (ameliyat) masasına yatırma, kalbine ve kafasına iman enjekte etme; sopayı sadece onun içine iman sokabilmek için tepesine vurup bayılma... Budur İslam'ın şuuru."¹

1. Fethullah Gülen, Hitap Çiçekleri, s.95

Giriş

"İnandım" diyen kişiyle, inandığı konularda bilimsel bir tartışmaya girmek kadar hatalı bir girişim olamaz. Çünkü o kişi, "inandım" demekle her türlü tartışmanın önünü kesmiş olmaktadır. İnanılan bir düşünce değil de bir kişiye, o kişiye bağlılığı da tartışamayız, ama inanılan kişinin yaşamı üstüne yayınlananları, onu yüceltmek uğruna yayılan bilgileri sımayabiliriz. Çünkü inanılan kişinin etkisi büyük ve bağlarının sayısı ne kadar çoksa, onun hakkında o kadar çok yayın yapılır.

Bu yayınlardan manevi ya da ticari medet umanlar, gerçekleri tersyüz edebilirler. Bu işi öyle bir kerteye getirebilirler ki, kendi çıkarları uğruna para vererek tanınmış kişilere kitap yazdırabilirler. Bununla da yetinmezler, inanılan kişinin yazdıklarını değiştirebilir, grup çıkarları uğruna ya da örgütlenecek gençleri kazanmak için inanılan kişinin yazdıklarının bir bölümünü kitaplardan çıkarabilirler.

Her inanç odaklı grup, beş özellik taşır:

(1) Üye kazanmak, fikir aşlamak ve üyelerini bağlı tutmak için ruhsal (psikolojik) baskı uygular; kişilerin var olan yaşam ilkelerini, toplumsal bağlarının dayandığı inançlarını siler ve yerine kendi grup inançlarını yerleştirir.

(2) Seçkin tek boyutlu bir topluluk oluşturur.

(3) Kurucu lideri kendi kendini tayin etmiş, dogmatik (düşünce saplantılı), kendini dinsel kurtarıcı sayan (Mesihçi), sorumluluk taşıyan ve etkileyici bir kişidir.

(4) Gruba gelir sağlamak için "Amaç uğruna her şey geçerlidir" ilkesiyle yeni üyeler kazanır.

(5) Mal varlıklarından ve zenginliklerden grup üyelerinin çoğunluğu ve toplum yararlanamaz.

Hakkında en çok yayın yapılan kişilerin başında Said-i Nursi (Kürdi) gelmektedir. Onun kendi yaşamı üstüne yazdıklarının (yayınladıklarının) yarattığı karışıklığa yukarıda sözü edilen özel abartmalar da eklenince, gerçekler duman altında kalmış ve maksatlı ya da maksatsız yanıltıcı bilgiler yeni kuşakların gözlerini ve basiretlerini bağlar olmuştur. Gerek onun yazdıkları (yayınladıkları) ve gerekse onun yaşamı üstüne yazılanlar büyük bir ticari olanak yaratmaktadır.

Bu kitap, Said-i Nursi (Kürdi) 'nin ve ona inananların dinsel inançlarını tartışma ya da eleştirme amacını taşımamakta ve safsata ile gerçeği ayırmasamaya yardımcı olmayı denemektedir.

Denemektedir, çünkü şu ya da bu inanca kapılma özgürlüğüne karışılmaz. Ne var ki, yalan ile gerçeği ayırmasadıktan sonra kişinin, istediği seçimi yapması; şu ya da bu inanç öbeği içinde yer alması ve hatta bir faniye bağlanması daha sağlıklı olabilir. Ancak o zaman gruplara gözü kapalı girmek yerine, düşünerek bir seçim yapabilir ya da bağlandığı gruptan ayrılabilir.

Bu düşüncelerle Said-i Nursi (Kürdi) üstüne yazanların yapıtlarından yararlanılarak O'nun yaşam öyküsü özetlenirken, çelişkiler ve yanıltıcı bilgiler yansıtılmış ve tahrifat vurgulanmıştır. Kanıt gerektirmeyecek kadar açık olmasına karşın, yazarlarca bilerek değiştirilmiş, siyasal-ticari çıkarlar uğruna çarpıtılmış olan tarihsel olaylar yeniden gözden geçirilmiştir. Ayrıca, bazı ünlü yazarların çarpıtmakla yetinmeyerek ne çok uydurma yazabildikleri de sergilenmiştir.

Kitabın okurları bir yandan Said-i Nursi'nin yaşam özetini tarihsel dizin içinde okurken, öte yandan safsataları, uydurmaları da irdeleyebileceklerdir. Uzun süredir hiçbir kuşku duymadan inandıklarının tersini okuyunca ilk şaşkınlıklarının yarattığı tepkiyi bir yana bırakabildikten sonradır ki, isterlerse senaryonun tümünü gözden geçirebilirler.

Ayrıca, dinsel anlatımların altına gizlenmiş olan siyaset-ticaret-istihbarat bağlantılı ve çoğunlukla yabancı devletlerce güdümlenen bir ağın içinde yer alıp almamayı yeniden değerlendirerek bir karar verebilirler.

Ankara, 24 Nisan 2006
Mustafa Yıldırım

Said-i Nursi, Bitlis ilinin Hizan ilçesine bağlı Nurs (Nors) adındaki küçük bir köyde, 1873 yılında, kendi yazımına göre 1877 yılında doğdu. Babası yoksuldu. Göbek adı Rıza olan Said-i Kürdi, köklerinin Hz. Muhammed'e dayandığını ileri sürmektedir.^{1/2}

17 Kasım 1921 tarihli "hal tercümesi"nde kimliğini açıklar:

"İsmim Said, şöhretim Bediüzzaman'dır. Pederimin ismi Mirza'dır. Bir sülale-i ma'rufeye nisbetim yoktur. Mezhebim Şafii'dir. Devleti Aliye-i Osmaniye tebaiyetindenim. Tarihi veladetim 1293 (1877)'tür"^{3/4}

Sonraki yıllarda mezhebini de şu sözlerle belirtmektedir:

"Mezhebi Hanefî'nin ulviyetine ve safiyyetine münafî bir surette, vicdanını dünyaya satan bir kısım ülemaüssû'un (kötü âlimler) yanlış fetvalarıyla, benim gibi Şafî-ül Mezheb adamlara, hangi usûl (hak) ile teklif ediyorsunuz? Bu meslekte milyonlar etba-ı (bağlıları) bulunan Şafî Mezhebini kaldırıp, bütün Şafîileri Hanefîleştirdikten sonra, bana zulüm suretinde cebren teklif edilse, sizin gibi dinsizlerin bir usulüdür denilebilir. Yoksa keyfî bir alçaklıktır! Öylelerin keyfine tabi değiliz ve tanımıyoruz!"

Bruinessen'e göre, çocukluğunda Hizan Gavısı (Büyük Şeyhi) Seyyid Sibgatullah'a bağlıydı. Bu veriye dayanarak yazanlar, bu konuda belirgin bir kaynak göstermiyorlar.^{5/6}

Said-i Kürdi, talebelerine; 89 yaşındayken Kadiri Tarikatı'nın kurucusu Abdülkadir Geylani'ye bağlı olduğunu anlatmıştır.⁷

1882'de, daha önce yazdıkları Emirdağ Lahikasına göre, Said-i Kürdi dokuz yaşındayken Tag köyüne, Molla Mehmet Emin Efendi'nin yanına gittiğini belirtiyor. Aynı kitapçıkta "Ustam" dediği Şeyh Abdurrahman Tagi ile tanıştığını söylüyor. Bu kişi Mevlana Halid'in yöredeki ilk tebliğcisi olarak biliniyor.^{8/9}

Said-i Kürdi, çok küçük yaşta bir köydeki hocasından ayrılıp bir başka köydeki hocasına gitmesine yol açan anlaşmazlıkları, "On yaşındayken büyük bir kahramanlık tavrını" takınmasıyla açıklıyor.¹⁰

O yıl, Tag köyünden de ayrılıp kendi köyü Nurs'a döndü. Kısa süre sonra Pirmis'e gitti. Kısa sürede oradan da ayrılıp Hizan'a geçti. Daha on yaşındaydı. Mevlana Halid'in ikinci halifesi, "Nakşibendî üstadı" Seyyid Nur Muhammed'in öğrencisi oldu.¹¹

Bu öğrenciliği de kısa sürdü. Çünkü önceki öğrencilerle kavga etmişti. Kardeşini de alıp Şeyhan yaylasına gitti. Orada da kardeşiyle kavga etti.

ABD'de yerleşik Prof. Şerif Mardin'in ve Şahiner'in kitaplarına göre Said-i Kürdi, hocası Mehmet Emin Efendi'ye karşı çıkmış ve hocasının kendisine karışamayacağını, çünkü "gücünü aslında Şeyh Abdurrahman'dan aldığını" söylemiş. Bu durumda hocası da onu köyden uzaklaştırmış.¹²

Çok sonraki yıllarda bağlılarının en önde geleni olacak olan Mustafa Sungur, onun eğitim durumunu, "Kısa süre Molla Mehmet Emin'in mahalle mektebinde okumuş fakat tahsilini yarım bırakmıştır" diyerek özetleyecektir.^{13/14}

1. Şerif Mardin, Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişme Bediüzzaman Said Nursi Olayı, (Religion and Social Change in Modern Turkey, The Case of Bediüzzaman Said Nursi 'den çeviren: Metin Çulhaoğlu), s.109
2. Aytunç Altındal ise doğum yeri Nors'un kasaba olduğunu söylemektedir. Aynanın Arkası programı, Haber Türk TV, 8.2.2006.
3. Sadık Albayrak, Son Devrin İslam Akademisi, s.185.
4. Mektubat, Yeni Asya neşriyat, s. 417.
5. Şerif Mardin, agk, s. 109 (van Bruinessen'den 1978, 350'den) ve Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, Yeni Asya, 1979, s.47
6. Seyid Sibgatullah Arvasi: Bitlis'e bağlı Hizan ilçesinde yaşadı. Van'da Şeyh Muhyiddin'in talebesi oldu. Daha sonra Cizreli Şeyh Halid'in yanına geçti. Daha sonra

- Şeyh Salihi Sipiki, Bitlisli Şeyh Musa ve Bitlisli Şeyh Abdülkadir'den ders aldı. Hizan Gasvı (Büyük Şeyhi) olarak tanındı. 1876'da Hizan'a bağlı Gayda'da öldü.
7. Şerif Mardin, agk. s. 109 ve Sikkei Tasdiki Gaybi, Redoks, s.116
 8. Şerif Mardin, agk. s. 110 ve Emirdağ Lahikası, Redoks, s. 59.
 9. Abdurrahmanı Tağı (Şirvan 18311886): Sibgatullah Arvasi'nin halifesidir. Babasına vakfedilen Ispart'teki medresede ders verdi. Sibgatullah Arvasi (1870), Hizan'da yaşadı. Taha elHakkârî'nin halifesidir ve "Gavsı Hizan" olarak tanınmaktadır. Abdurrahman Memiş, Halidi Bağdadi ve Anadolu'da Halidilik, s.160162.
 10. Emirdağ Lahikası, Redoks, s. 5253.
 11. Necmeddin Şahiner, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, 12. Basım, Yeni Asya, 1996, s. 53 ve Şualar, s. 370
 12. Şerif Mardin, agk., s.113 ve N. Şahiner, agk., s.53
 13. Mustafa Sungur, "Muhterem Bediüzzaman Said'i Nursi kimdir?", Hilal Mecmuası, Mayıs 1960, s.2'den aktaran Dr. Neda Armaner, "İslam Dininden Ayrılan Cereyanlar Nurculuk, s. 16.
 14. "Talebeliğimin hepsini toplasanız iki sene ancak yapar. O devrede talebeye i'lal idgam (ezberleterek vakit israf ediliyordu. Ve ciddi rehberlik yapan da yoktu." F. Gulen, Küçük Dünyam, s.44.

İlmi Kur'an verilmiş oldu

Nurs köyüne dönen 10 yaşındaki Said-i Kürdi bir düş görür. Düşünde, Sırat köprüsünün başında bekler. Bütün peygamberlerle görüşür ve onların ellerini öper. Hz. Muhammed Peygamber'den "ilim talep eder." Peygamber de "Ümmetimden sual sormamak kaydıyla sana İlmi Kur'an verilecektir" diye müjdeler.¹⁵

"İlmi Kur'an verilecektir" sözünden "ilmi" sözcüğü çıkarılırsa geriye "Kur'an verilecektir" kalıyor. Bu sözler, Kuran indirildiği iddiasının örtülü açıklanışı olabilir mi? Ya da "vahiy" denilemediği için mi, 'verilecek' deniliyor?

Ancak o, "verilmek" sözcüğüyle de yetinmez; "Demek ihtiyaç vardı ki öyle yazdırıldı" diyerek "vahiy"i çağırıştırır.¹⁶

Buna benzer örnekler Risale-i Nur adıyla anılan kitaplarda sıkça rastlanmaktadır. Said-i Kürdi, dolaylı anlatımla peygamber mucizelerine benzer durumları anlatır:

"Dün, birdenbire bir serçe kuşu pencereye geldi, pencereye vurdu. Biz uçurmak için işaret ettik, gitmedi. Mecbur olduk, dedim: 'Pencereyi aç, o ne diyecek?' Girdi, durdu., tâ bu sabaha kadar; sonra o odayı ona bıraktık, yatak odama geldim. Bu sabah çıktım, kapıyı açtım; yarım dakikada döndüm, baktım, "kuddüs kuddüs" zikrini yapan bir kuş odamda gördüm, gülerek dedim: "Bu misafir ne için geldi?" Tam bir saat bana baktı, uçmadı, ürkmedi. Ben de okuyordum. Bir saat bana baktı; ekmek bıraktım, yemedi; yine kapıyı açtım, çıktım, yarım dakikada geldim; o misafir de kayboldu."¹⁷

Said-i Kürdi yıllar sonra kitap yazmaya (yazdırmaya) başlayınca Kur'anı Kerim ayetlerinin kendisini anlattığını ileri sürecektir. Nurculuk üstüne yazan Ali Gözütok bu konuyu değerlendirirken, Nur suresinin 35. ayeti ile Said-i Kürdi'nin yazdıklarını kıyaslar.

Söz konusu ayet şöyledir:

"Onun nuru içinde ışık bulunan bir kandil yuvasına benzer. O ışık bir cam içindedir, cam ise, sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır, bu, ne yalnız Doğu'da ve ne de Batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile neredeyse yağın kendisi aydınlatacak! Nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. Allah insanlara örnekler verir, o her şeyi bilir."

Said-i Kürdi bu ayette kendisinin işaret edildiği anlamını çıkarır:

"Hem işaret eder ki: Resâilin Nur müellifi (Said-i Nursi) dahi ateşsiz yanar, tahsil (eğitim) için külfet ve ders meşakkatine muhtaç olmadan kendi kendine nurlanır, âlim olur. Evet bu cümlelerin bu mu'cizane üç işârâtı elektrik (3 mucize elektrik işareti) ve ResâilinNur hakkında hak (doğru) olduğu gibi, müellif (Said-i Nursi) hakkında dahi aynı hakikattir (açık bir gerçektir.) Tarihçe-i hayatını okuyanlar ve hemşchirleri bilirler ki, (Said-i Nursi) "İzhar" kitabından sonraki medrese usulünce (eğitimiyle) onbeş sene ders almakla (görülerek) okunan kitablari ResâilinNur müellifi (Said-i Nursi) yalnız üç ayda tahsil etmiş (okuyup öğrenmiştir.)"¹⁸

Said-i Kürdi yalnızca Hz. Peygamber'in rüyada verdiği görevle ve ayetlerle yetinmeyecek, Hz. Ali'den de görev alacak ve 'Ceculutiye' kasidesine dayanarak, "Hz. Ali: 'Ey değeri yüce olan İsmi Azamı (Büyük adı) taşıyan kişi! Dövüş, korkma! Savaş, çekinme!' diye seslenmişti bana" diyecektir.¹⁹

Rüyada görevlendirilmeye dönülürse, Said-i Kürdi, daha çocuk yaşta dünyadaki görevini öğrenmiş oluyor. Düşlerinin bir kaydı olmayacağına göre bu satırları yazanlara inanmak gerekiyor.²⁰

15. N. Şahiner, agk., s.58

16. Ayetül Kübra, Redoks, s.10.

17. Sikkei Tasdiki Gaybi, Redoks, s. 209.

18. Sikkei Tasdiki Gaybi, s.74 ve Said-i Nursi, Sikkei Tasdiki Gaybi (Arap harfleriyle teksir,s.6)'dan Ali Gözütok, Müslümanlık ve Nurculuk, s.112.

19. Sikkei Tadiki Gaybi (Arap harfleriyle teksir s.119120)'den Ali Gözütok, agk., s. 19.

20. "1978 yıllarındaydı (yılındaydı.) Çamaşırlarım birikmişti. Akşam yıkarken bayağı canıma tak etti. Bir ara içimden 'Acaba evlense miydim?' diye geçti... Ertesi gün geç vakitlerde bir arkadaş geldi ve bana şunu nakletti: Akşam rüyamda Efendimiz (Hz. peygamber olmalı)i gördüm. Size selam söyledi ve 'evlendiği gün ölür ve cenazesine de gelmem' buyurdu. Bu bir rüyaydı. Rüya ile amel edilmeyeceğini biliyordum ama şahsım adına bu işarete saygılı olmaya çalıştım." F. Gülen, Küçük Dünyam, s.63.

Yazılmayan 5 yıl

Cumhuriyet döneminde yazdırdığı kitaba göre 10 yaşına, Dar'ül Hikmetil İslamiye için verdiği "hal ter cümesi"ndeki doğum tarihine göre 6 yaşına dek süren yaşamından ayrıntılar yazanlar, Said-i Kürdi'nin 10 ile 15 yaş arasında ne yaptığına değinmiyorlar.

1888 yılına, yani 15 yaşında önce, Arvas'a, daha sonra da Bitlis'e gittiğini belirten Said-i Kürdi, orada Şeyh Emin Efendi'nin yanına gider. Kısa süre sonra bu hocasına da karşı gelir ve ayrılır. Müküs (Bahçesaray)'e giden Said-i Kürdi, Mir Hasan Veli Medresesine girer.

Kendi anlatmasına göre bu eğitimine çok hızlı başlar.²¹

İlk yedi kitabı atlar ve sekizinci kitapla başlar. Yazarlar bu kitapların hangi kitaplar olduğunu belirtmiyorlar.Sekizinci kitapla başladığı belirtilen bu eğitim de birkaç günde sona erer ve Said-i Kürdi, Gevaş (Vastan / Van)'a gider ve orada bir ay kalır. Gevaş'tan Molla Mehmet ile birlikte Bayezit (Erzurum)'a giderler. Şeyh Mehmet Celali'nin öğrencisi olurlar.

Şahiner ve Prof. Şerif Mardin'e göre bu eğitim üç ay sürer ve Said-i Kürdi, "şeyhinden icazet" alarak "mezun" olur. Her iki yazar da bu mezuniyetin okulunun niteliğini açıklamıyorlar. Said-i Kürdi'nin kendi ağzından yazılan özyaşam öyküsünde, "20 yıllık eğitimi üç ayda tamamladığı" belirtilmektedir.²²

Gerek Prof. Şerif Mardin ve gerekse Şahiner, bu 20 yıllık eğitimin kapsamına bir açıklık getirmiyorlar. Ayrıca Said-i Kürdi, bu üç aylık süre içinde, gecelerini "Kürt ozanı" Ahmede Xani'nin türbesinde, mum ışığında kitap okuyarak geçirir. 15 yaşındaki Said-i Kürdi, eğitim görmek için en uzun dönem, yani üç ay, kaldığı Gevaş'tan Bitlis'e geçer. Orada iki gün boyunca Şeyh Mehmet Efendi'nin dersine girer.

Kısa konukluğunun ardından Şirvan'a, kardeşi Molla Abdullah'ın yanına gitti. Ağabeyine "Ben seksen kitap okudum" deyince, Molla Abdullah da "onu imtihan etti. Neticede hakikaten ilmi kudretini takdir ederek, sekiz ay önce talebesi olan Molla Said'in Ustadlığını kabul etti ve ondan ders aldı."²³

Şahiner ilginç bir olay aktarmaktadır: Said-i Kürdi, medresede ayaklarını duvara dayayarak yükseltir. Ayaklarıyla kitapları yukarıda tutmaktadır. Hocası, "Öyle ne yapıyorsun fakih Said?" diye sorar.²⁴

Said-i Kürdi yanıtlar:

"Bugün benim başım çok gururlanmış, ayaklarımı başımdan yukarı kaldırıyorum ki, biraz kafamdaki gurur kırılsın."²⁵

Buraya dek onun eğitim yaşamı, yine onun anlatımına dayanan, bazen da eklentiler yapan sevenlerinin yazdıklarından özetlendi. Hem o yazarların, hem de Said-i Kürdi'nin kendisinin, Cumhuriyet döneminde yazdırdıkları ile 17 Kasım 1921 tarihli ve "Darül Hikmetil İslamiye azasından Bediüzzaman Said" imzalı şu satırlar birbirine hiç benzememektedir: "Bideyeti tahsilimde mezkur İsparit Nahiyesinde biraderim nezdinde (yanında) mebadii ulumu iki sene kadar okudum. Sonra Erzurum'a tabi Bayezit Kasabasında Şeyh Muhammed Celali Hazretlerinin tedris halkasında, tedrisi mu'tad olan dersleri ikmal ile nüshaları tamamladım. Sonra Van'da tedrise başladım. Onbeş sene kadar fünuni şettaya (muhtelif ilimlere) ait tedrisat ile iştigal eyledim."²⁶

Bu durumda Said-i Kürdi'nin nerede hangi eğitimden geçtiği karmaşıklaşmış oluyor. Bu tür çelişkili, bazen birbirini yalanlayan bilgilere sonraki yaşamında da rastlanacaktır. Doğum tarihindeki dört yıllık fark da eklenince içinden çıkılmaz olacaktır. Onu yazarlara ve kendi anlatımına göre, Said-i Kürdi onbeşinci yılını geziler ve üç aylık eğitimle geçirir. 16'ncı yaşında aşama kaydettiğini görüyoruz.

1889'da Siirt'e, Molla Fethullah Efendi'nin yanına gider. Siirt alimlerini düşüncebilgi tartışmalarında (münazara) yendiği yazılan Said-i Kürdi, burada "derviş" giysileri giyer ve Bitlis'e giderse de, orada öğrencilerle anlaşamaz.²⁷

21. Mir Hasan Veli medresesi, Bahçesaray ilçesi girişindeki mezarlık içinde XVI. yüzyılda yapılmıştır.

22. Şerif Mardin, agk. s. 115; Şahiner, agk. s. 143 ve Sikkei Tasdiki Gaybi, s. 143.

23. Şahiner, agk., s. 62.

24. Fakih: İlminin üstadı. F. Devellioğlu, OsmanlıcaTürkçe Ansiklopedik Lûgat, s. 249.

25. Şahiner, agk., s. 63.

26. S. Albayrak, agk., s. 185.

27. Şerif Mardin, agk. s. 118; Şahiner, agk. s. 6769

Binlerce sayfa sözlük ezberi

Bu yazarlara göre, Kureyş camisinde bir vaaza gider. Daha sonra Bitlis Valisi onu kovar. O da Tillo (Siirt)'ya varır. Prof. Şerif Mardin onun Tillo'ya sığındığını yazıyor, ancak kimden kaçtığını ve bu kaçışın nedenine değinmiyor. Tillo'daki bir tepede "Kubbe-i Hasiya"

diye boş bir yapı vardır. Şahiner, onun bu yapıda yaşadığını ve Arapça büyük sözlük olan Kamusu Okyanusu'nu ezberlediğini yazıyor.²⁸

Kamus üstüne kısa bir bilgilenme yararlı olacaktır:

"Okyanusu'lBasit fi Tercemeti'l Kamusi'l Muhit" adlı yapının yazarı, 'Ebu Tahir Muhammed bin Yakub bin Mecdüddin eşFıruzabadi'dir. 'Mütercim Ahmed Asım'dır. 'İstanbul Takvimhancı Amire' basımı olan 'Kamus', 33 cm, 3 cilt ve toplam 2761 sayfadır.

Said-i Kürdi'nin hangi basımı ezberlediği yazıldığına göre, 'İstanbul Matbaatı Bahriye' basımının da, 18 cm, 4 cilt ve toplam 5296 sayfa olduğunu belirtmekte yarar var.

Said-i Kürdi bu büyük kitabı ezberlerken, yerdeki karıncaları da izlediği ve onların "cumhuriyetçi" olduğuna karar verdiği vurgulanmaktadır.²⁹

Bu olay, Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan uzun yıllar sonra, yandaşların ca Said-i Kürdi'nin gerçek bir cumhuriyetçi olduğuna kanıt olarak gösterilecektir. Delikanlı Said-i Kürdi, ikinci önemli düşünde, Kadiri tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylani ona önemli bir görev verir ve Miran Aşireti reisi Mustafa Paşa'nın yağmacılığına engel olmasını emreder.³⁰

Düşünde emir aldığını söyleyen Said-i Kürdi, hemen Cizre'ye gider ve yazanlara göre, Aşiret reisi Mustafa bu delikanlının nasihatlerini dinler, ona artık namaz kılacağına söz verir ve hatta bir de kılıç hediye eder. Yanına Molla Salih'i alan Said-i Kürdi de Biro'ya gider. Oradayken Mustafa Paşa'nın yeniden "zulme" başladığını duyar duymaz hemen Cizre'ye döner. Mustafa Paşa'yı karşısına alır ve zulmünü sürdürürse onu öldüreceğini söyler.³¹

Prof. Şerif Mardin ise, işin bir başka boyutunu ileri sürerek, aşiret reisinin oğlunun Said-i Kürdi'yi kovduğunu, daha sonra Araplardan oluşan Biro Aşiretinin bu genç adama saldırdığını, ancak onun kim olduğunu anlayınca öldürmekten caydıklarını yazmaktadır. Prof. Şerif Mardin "kim olduğunu anlama" becerisini nasıl gösterdiklerini ve aşiret adamlarının ondan çekinmelerinin nedenine bir açıklık getirmiyor.

O sıralarda Said-i Kürdi, kendi verdiği doğum tarihine göre, daha 12 yaşındadır. Yazanların belirttiği doğum tarihine göreyse 16 yaşındadır. Vali elini öptü ve "Üstadım sensin" dedi 1889'a dek, aşağı yukarı onun yaşadığı her yılı anlatan bu yazarlar, sonraki üç yıl için tarih vermemektedirler.

Bu duruma göre, 1619 yaşı arasında Said-i Kürdi'nin başından şu olaylar geçer:

Said-i Kürdi, Süfi İbn elArabi'nin etkisi altında kalır.³²

Bu arada Bitlis Valisi onu ısrarla yanına çağırır. O da, isteği yerine getirerek Bitlis'e gider ve valinin kızlarına ders vermeye başlar.³³

Şahiner, ilginç açıklamalarda bulunmaktadır: Valinin kızlarından biri, bir gün Said-i Kürdi'nin odasına girer. Said-i Kürdi de kızı kovar. Yazar, ders alan kızın odaya ne amaçla girdiğini ve hangi nedenle kovulduğunu açıklamıyor, ama valinin Said-i Kürdi'nin ellerini öperek "Hocam ve üstadım sensin" dediğini yazmaktadır; Said-i Kürdi ise, iki yıl boyunca, ders vermekte olduğu kızlara bakmadığını, bakmamasının nedenini "ilmin izzetini muhafaza etmek beni baktırmıyor" diyerek açıklıyor.

Valinin kızlarına bakmaktan ne anlatılmak istendiği açık olmamakla birlikte; sonraki yıllarda İstanbul'a gittiğinde de, "Haliç'in iki yanına" dizilmiş olan "Binler açık saçık Rum ve Ermeni ve İstanbullu karı ve kızlarda da bakmamasının nedenini tıpkı gençliğindeki gibi açıklayacaktır.

Ayrıca "Lüzumsuz, geçici, günahlı zevklerin akıbeti, elemeler, teessüfler olmasından istemiyorum" diyecektir. Yeri gelmişken Said-i Kürdi'nin kadın ilişkileri konusundaki yaklaşımını, yıllar sonra yazdıkları satırlardan okuyalım:

"Ben bir sünneti seniye olan evlenmek âdetini terk ettim ki; tâ çok haramlara girmeyeyim ve çok vacipleri ve farzları yapabileyim."³⁴

Kadınlar, Said-i Kürdi'nin anlayışına göre giyinmemişse kendilerini satmaya çalışmakta oluyorlar. Kız şakirdler Nurcu erkeklerle evlense iyi olur:

"İşte bu işaret ettiğimiz hakikata binaen, bekâr kalmak isteyen Nur şakirdlerinden olan kızlara derim ki: Tam muvafık ve dindar ve ahlâklı bir zeve (eş) bulmadan kendilerini açışaşıklıkla (açılıp saçılarak) satmasınlar. Eğer (eş) bulunmadıysa, Nur'un bir kısım fedakâr şakirdleri gibi mücerred kalıp tâ ona lâayık ve ebedî bir arkadaş olacak ve terbiyei İslâmiyeyi almış vicdanlı bir müşteri ona çıksın.³⁵

Valinin "üstadı" olarak kabul edildiğini ileri süren Said-i Kürdi, Bitlis'te Şeyh Mehmet Küfrevi'den ders aldı.³⁶

Prof. Şerif Mardin'e göre ise, ders almamış, tam tersine Küfrevi, Said-i Kürdi'ye danışmanlık (müşavirlik) yapmıştır.

Ne bu derslerin hangileri olduğu ve süresi, ne de hangi olaylarda ne gibi bir danışmanlık hizmeti alındığı açıklanmamaktadır.

28. Kamus: Sözlük. (Devellioğlu, s.486.)

29. Şahiner, agk. s.68.

30. 30 Abdülkadir Geylani, Hazar denizi güneybatısında Gilan eyalet merkezinde 1077'de doğdu, ilk vaazlarını 1127'de Bağdat'ta 50 yaşında vermeye başladı. Külliyesi Bağdat'tadır. 1165/6'da dünyadan ayrıldı.

31. Şahiner, agk. s.72.

32. İbnü'l-Arabi Muhyiddin: 1165'de Endülüs'te doğdu. Tunus'ta, Fas'ta, Mekke'de, Dimaşk (Şam)'da yaşadı. Selçuklu sultanların Eyyubilerle ilişkisi oldu. Şam'da yaşarken "Hz. Peygamberin elinde bir kitapla zuhur ederek (görünerek) 'Bu elimdeki, hikmetlerin yuvalarını gösteren bir kitaptır, bunu al ve faydalanacak kimselere açıkla dediğini" belirtir. "Bu işaret üzerine" 1230'da Fuşuşü'l-hikem'i yayımlar. 1240 yılında Şam'da dünyadan ayrılır, İslam Ansiklopedisi, c. 20, Türkiye Diyanet Vakfı, 1999.

33. Şerif Mardin, agk., s.124. ve Şahiner, agk. s.73.

34. Hanımlar Rehberi, Redoks, s. 26.

35. agk., s. 21.

36. Şahiner, agk. s.73.

Büyük cesaret

Said-i Kürdi 19 yaşına gelmiştir. Onu yazarlar, Bitlis'ten ayrılışının nedenini bildirmezken, Mardin'de Şeyh Eyyub Ensari'ye konuk olduğunu belirtmektedirler.³⁷

Yazarlara göre, Mardin'de Şhîde Camisi'nde ders vermeye başlayan Said-i Kürdi, her soruyu cevaplandırabilecek denli bilgilidir. Mardin'de ne kadar "alim" ve "talebe" varsa, onları tartışmalarda yenmektedir. Bu arada Hüseyin Çelebi Paşa kendisine hediyeler verirse de, o kabul etmez, ama hediyeler arasındaki "şeşhane" tüfeği alır.³⁸

Said-i Kürdi, yalnızca alimleri değil, Mardinlileri de şaşırtacak davranışlar gösterir. Günlerden bir gün minareye çıkar ve şerefenin üstüne geçirilmiş olan "dört parmak" enindeki demirin üstünde, kollarını ip cambazı gibi iki yana açarak yürür.³⁹

Uzun yıllar sonra, 1995'de, onun ardıllarından Fethullah Gülen de, minare şerefesinde kendi yürüyüşünü şu satırlarla anlatacaktır:

"Minare şerefesinin üzerinde yürümek ise çok hoşuma giderdi. Halbuki o esnada beni seyredenlerin kalpleri sıkışır ve çok kere de bana bakamazlardı."⁴⁰

Yazarlara göre, Said-i Kürdi, Mardin'de Cemaleddin Afgani ve Muhammed Abduh ile ve "Libya'da ulus devlet oluşturma" girişiminde bulunan "Sunusi Tarikatına" bağlı bir öğrenci ile tanışır. Prof. Şerif Mardin, her zamanki gibi, apayrı bir yorum yaparak, Said-i Kürdi'nin siyasete Mardin'de başladığını yazıyor.⁴¹

Şahiner ise onun Mardin şehrini dalgalandırdığını ve kaymakamın da onu, herhalde dalgalanmanın önüne geçmek üzere olsa gerek, jandarma eşliğinde Bitlis'e yolladığını ileri sürüyor. Ancak dalgalanmanın nasıl bir şey olduğu, kaymakamın onu neden şehir dışına çıkardığı belirtilmiyor. İki düş görerek önemli görevler üstlenen Said-i Kürdi, kendi anlatımına göre ilk kerametini de Bitlis yolunda gösterir: Elleri kelepçelidir. Abdest almak ister. Ancak kelepçeler kendiliğinden açılır. Bunun nasıl olduğunu soranlara, "Olsa olsa namazın kerametidir" gibi bir açıklamada bulunur. Said-i Kürdi kendinde keramet görmediğini yıllar sonra yazdıkları kitaplarında yineleyecektir.⁴²

Şerif Mardin ise onu, "Said Nursi bu konuda hiç tavizkar değildi: Kendisine keramet sahibi kişi rolü verilmesini reddetti" diyerek destekleyecektir.⁴³

Oysa kitaplardan yalnızca Sikkei Tasdiki'deki kerametleri okumak yeterlidir. Örneğin siyah mürekkebin salt Said-i Kürdi seviyor diye birdenbire kırmızıya dönmesi, sürgülü kapıların konuşarak kendi kendine açılması, kuşların konuşması... Bir kuşun "Kuddus zikrini" yapması ve siyaseten "Anadolu'nun ikinci cihan harbinde bir meydan harbi yerinde olmamasının sebebi Risale-i nur" olması vb.⁴⁴

37. Şeyh Eyub Ensari:

38. Şeşhane tüfek: Altı köşeli ve altı yivli tüfek. Halk arasında "şeşane" suretinde de kullanılırdı. Namlusunun içi boş olanlara "kaval" denir. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. III, s. 344.

39. Şahiner, agk., s. 73.

40. F. Gulen, Küçük Dünyam, s. 42.

41. Şerif Mardin, agk., s. 123.

42. Şahiner, agk., 73; Emirdağ lahikası I, s. 135.

43. Şerif Mardin, agk., s. 296.

44. Sikkei Tasdiki Gaybi el yazması, s. 45'ten aktaran Dr. Neda Armaner, İslam Dininden Ayrılan Cereyanlar Nurculuk, s. 10.

Bunalım ve hastalık

Said-i Kürdi'nin yaşam öyküsünü yazanlar, sıkça "Bunalıma girdi" diyerek kesintiler yapmaktadırlar. Sağlıkla ilgili olduğu açık olan bu bunalım kesintilerinin ilkini 1894'te, 21 yaşındayken yaşadığını Prof. Şerif Mardin'den okuyoruz.

Sosyolog Prof. Şerif Mardin bunalımın niteliğini açıklamıyor. Onun Van'a gittiğini, vali Hasan Paşa'ya gelen gazeteleri okuyarak bilgisini genişlettiğini; coğrafya ve matematik öğretmenleriyle girdiği bilgi yarışmalarını kazandığını bir bilgi kaynağı göstermeden ileri sürmektedir. Bu başarı öyküsü, Said-i Kürdi'nin beş günde inorganik kimyayı öğrendiği ve bir öğretmeni yendiği savıyla daha da zenginleştirilmiştir. Şerif Mardin, onun bir de "cebir" kitabı yazdığını ileri sürüyor. Böyle bir kitabın yazıldığına ilişkin herhangi bir kanıt göstermeyenlerden

Şahiner ise, kitabın bir yangında yok olduğunun söylendiğini belirtmekle yetiniyor.⁴⁵

Söylenceye dayanarak kitabın varlığını kabul eden Şahiner, "bu harikulade zeka ve başarı" nedeniyle, Said-i Kürdi'ye "Bediüzzaman" denildiğini ve "Bediüzzaman"ın 'çağın güzelliği' anlamında olduğunu belirtiyor. Bunun nedeni, Said-i Kürdi'nin kendisini anlatırken "bir muaraza neticesinde beş gün zarfında Kimyayı Gayrı Uzviyi (İnorganik Kimya) elde ederek, Kimya muallimiyle muarazaya girer ve onu da ilzam eder. İşte pek genç yaşındaki mezkûr harikuladeliklere ve bahri umman halinde bir ilme malikiyetine şahid olan ehli ilim, Molla Saide "Bediüzzaman" lâkabını vermiştir" demiş olmasıdır.⁴⁶

'Bediüzzaman'ın 'çağın güzelliği' olarak açıklanmasına gelince: 'Güzel' sıfatının karşılığı "Bedii"dir. "Bedi'nin karşılığı ise "eşi ve benzeri olmayan, mükemmel bir şey icat eden"dir.⁴⁷

Bu durumda 'Bediüzzaman'ın anlamı 'Çağın eşsizi' ya da "zamanının eşsizi" ve "Bediüzzaman Said-i Nursi" anlamı da "Çağın eşsizi Said-i Nursi" oluyor.

Yine Şahiner'in yazdığına göre, Said-i Kürdi ileriki yıllarda kendisini yazarlardan daha alçak gönülle davranacak ve "Bedi'nin anlamının "Garip" olduğunu belirtecektir.^{48/49}

Said-i Kürdi'nin kitaplarını yayınlayan Yeni Asyacıların ise, "Bedi" sözcüğünün içine "Bedii" sözcüğünü de katarak "Çağın eşsiz güzelliği" diyeceklerdir.⁵⁰

'Bediüzzaman' çağın eşsizi anlamında kullanılmaktadır, ancak 'Bediüzzaman' sanını kullanan yalnızca Said-i Kürdi değildir. Kadircan Kafı, Tercüman gazetesinde konuya açıklık getirmektedir:

"Tarihte Bediüzzaman unvanını almış olan üç adam buluyoruz. Birincisi Bediüzzaman Hemadani diye meşhurdur. Asıl Adı: Ebulfadl Ahmed bin Hüseyin'dir. Makamat denilen hikayeler yazmış; meşhur Arap muhabiri Hariri de onu taklit ederek Makamat isimli eserini kaleme almıştır. 922'de Hemadani'de doğmuş, orada öğrenimini yapmış. 941'de Horasan taraflarına gitmiş oralarda okumuş ve okutmuştur. O sırada Ebu Bekir Harezmi edebiyatta meşhur olmuştu ve kimse ona cevap veremiyordu. Bediüzzaman Hemadani ona cevap vererek mektuplaşmış bu olay meşhur olmasını sağlamıştır. Bediüzzaman Hemadani ondan sonra Herat'a yerleşmiş, evlenmiş, 1007'de bir rivayete göre zehirlenerek, başka bir rivayete göre ise kalb durmasından ölmüş."

"Bediüzzaman" adına sahip bir başka kişi daha vardır. Kadircan Kafı, Bediüzzaman Ebulkasım Hibetullah Hüseyin Bağdadi'nin İslam felsefecisi olduğunu, matematik ve astronomide eşsiz bir hekimşair olarak bilindiğini; 1130 yılında öldüğünü belirttikten sonra bir üçüncü Bediüzzaman'ı tanıtmaktadır:

"Üçüncüsü ise, Aksak Timur'un oğlu Ömer Şeyhin sülalesinden Hüseyin Baykara'nın oğludur; asıl adı Mirza olup küçük kardeşi Muzaffer Mirza ile beraber Horasan'da bir sene hükümdarlık etmiş; Özbeklere yenilmiş, Irak'a kaçmış (ve) Şah ismail Safevi'ye sığınmış. Yavuz Sultan Selim 1514 de Çaldıran Ovasında han ordusunu bozguna uğrattıktan sonra Tebriz'e gittiği zaman Bediüzzaman Mirza'yı orada buldu, sevgi gösterdi İstanbul'a getirdi. Fakat Bediüzzaman Mirza kısa bir müddet sonra kun sığınmada hastalandı ve öldü, Farsça şiirler söylemiştir."⁵¹

45. Şahiner, agk., s.77.

46. Tarihçe-i Hayat, Redoks, s.47.

47. Bedi: Eşi ve benzeri olmayan, mükemmel bir şey icat eden; yeni, garip, eşsiz ve görülüp işitilmemiş. Bedii: Güzel, güzellik. Devellioğlu, agk., s.778.

48. Şahiner, agk., s.78.

49. Hutbei Şamiye, Redoks, s.90.

50. ?????

51. Kadircan Kafı, "Eski Bediüzzamanlar, Tercüman, 27.3.1960.

Cemal Kutay'ın alafranga helası

Said-i Kürdi'ye "Çağın eşsizi" ya da "Zamanın güzelliği" sanını yakıştıran yazarlar, onun matematik, coğrafya ve hatta inorganik kimya bilgisinin derinliğine gerçekçiler bulurlar.

Bunların en başarılısı olan Cemal Kutay, Şahiner ile yaptıkları söyleşide açıklamalarda bulunur:

"Laboratuar tabirini kullandı, beyefendi şaka değil... Bakın kitaplarına, eserlerine şimendifer tabirini kullanıyor. Tayyare der, kimya tabirini kullanır."⁵²

Cemal Kutay'ın sözüne göre "Laboratuar" teriminin kullanılması 1894'te çok yeni olmuş oluyor. O zamanlar "şimendifer" ve "tayyare" çoktan icad edilmiş ve Said-i Kürdi dahi şimendiferlerin çektiği trenlerde yolculuk etmişken, Cemal Kutay aynı söyleşide işi daha da ileri götürüyor:

"Adlon otelinde temiz bornoz istemiş, 'yeni yıkanmış ve ütülenmiş olsun' demiş. 'Ben mikropların nasıl izale edileceğini bilirim demiş... Alaturka hela ile, alafranga helanın bedenini muhteviyatını dışarıya atması bakımından mukayyesini yapmış. Medeniyet karşısında olan bir adam denizaltına biner mi? Batıya düşman bir adamın Adlon Otelinde ne işi var? (...) Tabii efendim, coğrafya bilen adam, kozmografya bilen adam. Kimya ile meşgul olmuş (...) Topografyayı biliyordu."⁵³

Cemal Kutay'ın söylediklerine az da olsa kanıt olabilecek; örneğin Said-i Kürdi'nin Almanya'ya gittiğine; orada "kalbini tedavi ettirdiğine" ve Adlon Otelinde kaldığına ilişkin bir bilgi bulunmuyor. Cemal Kutay'ın 'uçak motoru' öyküsü ise başka bir konu:

"Almanya'da kalbini tedavi ettirmiş (...) Uçak motoru tetkik etmiş. Bunu anlattı. Ben kendisinden dinledim. Selanik'te daha Makedonya Tahkikat Komisyonu gitmeden, müttefik devletlerinin uçakları varmış. Boao uçakları, 'Gidelim tetkik edelim' demiş. Beraberinde Ali Fethi Bey, Eyüp Sabri Bey, kalkmışlar uçak tetkik etmeye gitmişler. Yani bir adam ki diyor: 'Şimendiferlerimiz olacak, uçaklarımız olacak.' Bunları söyleyen bir adamın medeniyet karşısına çıkacağını iddia etmek?..."⁵⁴

Cemal Kutay'dan kanıt ya da belge beklemek olanaksız. Çünkü daha sonra göreceğimiz gibi, Emirdağ'a gidip Said-i Kürdi ile görüşüğünü, clini öptüğünü kitabında yazacak ve yıllar sonra Emirdağ'a gitmediğini açıklayacaktır. Tarihte gerçekten var olmuş pilotların adlarını sıralayıp bir uçak motoru öyküsü yaratılmış oluyor. Şahiner'in konuştuğu kişilerin anılarında, efsaneleştirmek üzere anlatılan masalımsı olaylarda, Said-i Kürdi'nin kendi anlatımlarının hiçbir yerinde, uçak, denizaltı sözcüklerine ve Cemal Kutay adına rastlanmıyor.

Prof. Şerif Mardin ise konuya bilimsel görünüm vermeye çabalar. Van kentinin o dönemde (1894) kültürel zenginliğinin derinliğini, reformculuğun (yenilikçiliğin) öncüsü olduğunu, bu zenginlikte Van Ermenilerinin payının bulunduğunu belirtir. Oysa Said-i Kürdi, Van'da bilgili insan bulunduğu kanısında değildir:

"Van'da mâruf ulema bulunmadığından, Hasan Paşanın daveti üzerine Molla Said Van'a gitti. Van'da onbeş sene kalarak, aşâirin irşadı için aralarında seyahatla tedris ve tederrüs vazifesiyle hayat geçirdi. Vanda bulunduğu müddet, vali ve me'murîn ile ihtilât ederek, bu asırda, yalnız eski tarzdaki İlmi Kelâmın İslâm Dini hakkındaki şek ve şüphelerin reddine kâfi olmadığına kanaat hasıl etmiş ve fûnunun tahsiline lüzum görmüştür."

Sosyolog Prof. Şerif Mardin tam tersini söyleyerek, Said-i Kürdi'nin yenilikçiliğine göndermede bulunmuş oluyor ve daha sonra İstanbul'da bilimin 1870'lerden başlayarak popülerleşmesine değiniyor ve Said-i Kürdi'nin bilimsel bilgisinin kaynağını zenginleştirerek açıklıyor:

"1890'lara gelindiğinde Said Nursi'nin üst düzey okullar için hazırlanmış olan logaritma, telefon, kozmografya, sinai kimya, geometri, evrenin oluşumu, inorganik kimya analizi, beslenme, zooteknoloji, doğa tarihi, fiziki antropoloji gibi kitapları inceleme imkanına sahip."⁵⁵

Kitapçılarda ve kitaplıklarda bulunan tüm basılı malzemeyi okuma imkanına sahip olmayı, bilimsel bilginin kaynağı olarak gösteren Sosyolog Prof. Şerif Mardin, daha da bilimsel açıklamalarda bulunur:

"Bunların yanı sıra Said Nursi, fizyoloji konusunda yazılmış teknik incelemelerden biri olan İnsan'da, insan anatomisi konusunda verilen bilgileri ya da Beşer adlı kitabı okumuş

olabilir.(...) Atomların Hareketlerinde Meydana Gelen Değişimlerin Kuralları başlıklı bir metine de göz atmış olabilir."

Sosyolog Prof. Şerif Mardin, "olabilir" ve "mümkün" sözcükleriyle Said-i Kürdi'nin bilimsel bilgisini genişletmeye kararlıdır:

"Bu arada örneğin Matbaayı Amire tarafından basılan Meşahiru'nNisa adlı kitabı bulmuş olması mümkündür"

Prof. Şerif Mardin, İngilizce olarak yayımladığı kitabında zamanın Van'daki Said-i Kürdi'nin yenilikçiliğinkaynaklarını zenginleştirir:

"Dünya tarihine ilişkin çeşitli kitapları da okumuş olabilir. Ahmed Rasim'in Arapların Terakkiyatı Medeniyesi'nde yer alan ve İslamiyet'in gerileyişini açıklayan tezleri izlemiş olması; ünlü gazeteci Ahmed Midhat Efendi'nin Terakki'ye ilişkin görüşlerine başvurmuş ya da aynı kişinin Draper'den yaptığı Nizai İlm u Din çevirisini ya da materyalizme karşı 'Ben Kimim?' reddiyesini okumuş olması mümkündür."

Necmeddin Şahiner ona 'matematik' ve Şerif Mardin de 'cebiri' kitabı yazdırırken, Said-i Kürdi yıllar sonra yazdığında kitabında yazma bilmediğini "burada yalnız, kimsesiz, garib, yarım ümmi" diyerek açıklayacaktır.^{56/57}

Said-i Kürdi'nin yarı ümmiliği bağlolarınca da pek çok kez onaylanmıştır. Ancak, Sadık Albayrak'ın aktarmasına göre o, 17 Teşrinievvel 1337 (1921) tarihli hal tercümesinde "Türk ve Kürt lisanları ile tekellüm ettiğim gibi Arapça ve Farsça lisanları ile okur ve yazarım" diyecektir.⁵⁸

Bu durumda Said-i Kürdi'nin de kendi yarı ümmiliği konusunda kararsız olduğu görülüyor.

52. Şahiner, Aydınlar Konuşuyor, s. 353.

53. Agk., s.348350

54. Agk., s. 365.

55. Şerif Mardin, agk., 124-5

56. Lemalar, Redoks, s. 162.

57. Sadık Albayrak, Son Devrin İslam Akademisi, s. 186.

58. Prof. Dr. Neda Armaner konuya başka bir boyut ekliyor: "Eflatun ve İbni Sina'nın kültür tarihindeki önemli yerinden haberleri olmadığı için, Sait Nursi'nin ilimde Eflatun ile Sina'yı geçtiği iddia ediliyor. Diğer taraftan da risalelerin ilhamla yazıldığı yolundaki ifadelerine halel gelmesin diye olacak, yarı ümmi olduğu hemen ileri sürülüyor (Barla hayatı, s.35) Bu kabil tezatlarla pek çok rastlanacaktır." agk. s.4.

Fen bilimlerinin tümü

Said-i Kürdi'ye fen bilimlerini okutup ezberletme çabalarının temel nedeni, onun hayatını anlattığı "Tarihçeyi Hayat" kitabındaki şu bölümü açıklama zorunluluğu olabilir:

"Bu kanaati hasıl ettiği o zamanda, ulûmu müsbete denilen bütün fenleri tettebbua başlayarak pek kısa bir zamanda Tarih, Coğrafya, Riyaziyat, Jeoloji, Fizik, Kimya, Astronomi, Felsefe gibi ilimlerin esaslarını elde etmiştir. Bu ilimleri bir hocadan ders alarak değil, yalnız kendi mütalâası sayesinde hakkiyle anlamıştır. Meselâ, bir coğrafya muallimini, mübaheseye (konuşmaya) girişmeden evvel, yirmi dört saat içerisinde eline geçirdiği bir coğrafya kitabını hıfzetmek (ezberlemek) suretiyle, ertesi gün Van Valisi merhum Tahir Paşanın konağında onu ilzam eder. Ve yine aynı surette bir muaraza neticesinde beş gün zarfında Kimyayı Gayri Uzviyi (inorganik Kimya) elde ederek, Kimya muallimiyle muarazaya girer ve onu da ilzam eder"⁵⁹

Said-i Kürdi'nin hayatını abartarak yazan Prof. Şerif Mardin, Cemal Kutay ve Necmeddin Şahiner, onun Van Valisi İskodralı Tahir Paşa'nın yanında görev aldığını ve ona danışmanlık yaptığını belirtiyorlar.⁶⁰

Şahiner danışmanlığa yeni bir biçim ekliyor ve onun 8090 kitabı üç ayda ezberden anlattığını; Vali Tahir Paşa'nın da onu kapı aralığından dinlemiş oluyor.⁶¹

Yazarlara göre, 1894 yılı Said-i Kürdi için renkli bir yıldır. Van'dan ne zaman ve niçin ayrıldığı belirtilmez. Kendisi "Bitlis Valisi Ömer Paşa bana köşkünü, bin altın para ve kızını vermek istedi. Ben yine bu keyfimi (giyimimi) onlara değişmedim" diyerek kendine özgü giyimini öne çıkarır.⁶²

21- 22 yaşındaki Said-i Kürdi, yaz aylarını Basit, Ferraşın, Beytüşşebap yaylalarında geçirir. Aşiretler arasında arabuluculuk yapar. Bu arada bir keramet daha gösterir. Miram Aşireti Reisi Mustafa Paşa tövbesini bozduğundan onun Cizre'ye ulaşamayacağını söyler ve adam yolda ölür. 1895 yılı, Said-i Kürdi üstüne siyasal yorumlar yazılan bir yıl oldu. Yazarlara göre, İngiliz Koloniler Bakanı İslam'ı küçük düşüren açıklamalarda bulunmuş, Said-i Kürdi bunu gazetelerde okumuştur. Said-i Kürdi'de İslam için savaşma (cihad) düşüncesi bu yüzden oluşmuş ve İngiliz bakana sert bir yanıt vermişti.⁶³

Bakanın açıklaması ve onun nerede, nasıl yanıtlandığı ise belirtilmiyor. Yaşamının bu bölümü pek karmaşık görünmektedir. Yazanlarına göre Said-i Kürdi, 1894-1895 arasında Van'da görünüyor. Daha sonra Van'dan ayrılıyor. Oysa Said-i Kürdi'nin kendisi, "Hasan Paşanın daveti üzerine Molla Said Van'a gitti. Van'da onbeş sene kalarak, aşâirin irşadı için aralarında seyahatle tedris ve tederrüs vazifesiyle hayat geçirdi" diyor.

59. Tarihçe-i Hayat, s.47.

60. Şahiner, agk., s.77 ve Şerif Mardin, agk., s. 127.

61. Şahiner, agk., s. 81.

62. Şahiner, agk., s. 82.

63. Şahiner, agk., s. 72; Şerif Mardin, agk., s. 128.

Abdülhamit'e danışmanlık

Şahiner, 1895-1899 arasını yazmamış; ama Prof. Şerif Mardin, Cemal Kutay'dan yararlanarak ayrıntılar verir. 1896'da Ermeni Ayaklanması yaşanır. Said-i Kürdi de Kürdistan'da reform ister. Bu dönem için onun yaşam öyküsüne ilginç katkılar yapılır:

1897'de sarayın güvenilir danışmanlarından Zor (Dir Zor/Suriye) Kaymakamı Yahya Nüzhet Paşa, Said-i Kürdi'nin İngiliz Bakan'a yanıtını duymuş oluyor. Paşa, Said-i Kürdi'yi bir "tavsiye mektubu" ile Padişah Abdülhamid'in Kuşçubaşısı Mustafa Bey'e göndermiş oluyor.

Cemal Kutay öyküyü zenginleştirmede kararlıdır. Ona göre Abdülhamid hükümetle yürütemediği bazı özel (gizli de olabilir) işlerini danışmanlarına gördürür. Said-i Kürdi de padişaha danışman olmuş oluyor. Danışmanlık süresince (1,5 yıl) Kuşçubaşı Mustafa Bey'in konağında yaşamış ve Mustafa Bey'in oğlu Eşref o sıralar Jön Türkler ile ilişki içinde olmuş ve Said-i Kürdi de onunla arkadaşlık kurmuş oluyor.

Prof. Şerif Mardin, Cemal Kutay'ın bu yazdıklarını ciddiye alarak ve hiçbir kanıt aramadan kitabına geçiriyor; ama Cemal Kutay'ın 1979'da böyle bir öykü yazmasının nedeni yıllar sonra anlaşılacaktır. Cemal Kutay'ın yazdıkları bir yana bırakılırsa sosyolog Prof. Şerif Mardin'in Said-i Kürdi'yi padişaha "danışman" olarak yazmasının nedenini şimdilik bilemiyoruz. Saray çevresinden kişiler, o dönemle ilgili kitaplar yazdılar. Bunların hiçbirinde danışmanlar arasında Said-i Kürdi'den söz edilmiyor. Gerçi II. Abdülhamit, o dönemde

saltanatını sürdürmek için geniş bir espionaj muhbirlik ağı kurmuştu, ama Said-i Kürdi'nin bu özel işlerde çalıştığını gösterir bir kaynak yok. Çocukluğu da içinde olmak üzere yaşamı üstüne pek çok ayrıntıyı yazdıran Said-i Kürdi de bu danışmanlık işinden, Kuşçubaşı Mustafa Bey'den, Sencer Eşref'ten söz etmiyor.

Yukarıda sözü edilen öyküyü, belge ve kanıt sorgulanması yapmadan kitabına olduğu gibi aldığı görülen Prof. Şerif Mardin'e göre Said-i Kürdi, 1899'da İstanbul'dan Van'a dönmüştür.⁶⁴

Bu arada Kuşçubaşı Mustafa Bey de Hicaz vilayetine sürgün edilir. Eşref Sencer ise Taif kalesinde sürgündedir.⁶⁵

Van'a dönen Said-i Kürdi, kalede dolaşırken üç metre yükseklikten aşağı düşer. Düştüğü yer, bir mağaranın önüdür "Mağara" simgesinin derin anlamını din bilimcilere bırakıyoruz.

Said-i Kürdi ise bu olayı sonraki yıllarda "sırf bir hıfzı ilahi, harika bir imdadı gaybi telakki ettik" yani yalnızca Allah'ın sakınması, çok güzel bir 'gaybın' yardımı olarak değerlendirdik, diye açıklar.⁶⁶

Çok daha uzun yıllar sonra okulları hakkında olumsuz yorumlar yapılan ardılı da, "İnzivaya çekilirim" diyerek mağara simgesini anlamlandırmıştır.

64. Şerif Mardin, agk., s. 129

65. P. Stoddard, Teşkilatı Mahsusa, s. 134.

66. Şahiner, agk., s. 86 ve Sikkei Tasdiki Gaybi, Redoks, s. 126.

Bilinmeyen ya da yazılmayan yıllar

1899-1907 arasındaki yaklaşık 8 yılda neler olduğunu ne Said-i Kürdi'nin Tarihçe-i Hayat kitabında, ne de onun hayatını en küçük ayrıntılarına dek yazma iddialarındaki Şahiner'in ve Prof. Şerif Mardin'in kitaplarında buluyoruz. Doğumundan sonraki 15 yılın incelikleri yazılırken, 2634 yaş arasında geçen 8 yıl için tek satır, tek sözcük bulunmuyor.

Yaklaşımından Kürt milliyetçisi olduğu anlaşılan Rohat ise, Said-i Kürdi'yi Kürt milli hareketi içinde değerlendiren satırlar yazar. Ona göre Said-i Kürdi, Kürt kılığıyla; boynunda dürbün, belinde tabanca ve kama, ayaklarında lapçin ve başında poşu ile 1907'de İstanbul'a gelir. Mollalık giysilerini altın ve kız karşılığında bile değiştirmemiş olan Said-i Kürdi, yeni kılığıyla boynunda dürbünle fotoğraf çektirir. Kürt aşiret reisleri tarzındaki bu giyimini İstanbul'un teslim dönemi olan 1919-1920 arasında çekilen fotoğraflarda da görüyoruz.

Said-i Kürdi, Şekerci Han'da bir oda tutar ve kapısına "Burada her müşkil hallolunur. Her meseleye cevap verilir. Fakat sual sorulmaz" yazılı bir levha asar. Her soruyu yanıtlayabileceğim ise, "Soruların önceden malum olduğunu ve bir gece önce bütün kitapları okuduğumu" belirterek açıklar.⁶⁷

Kürt milliyetçisi Malmisanij ve Rohat, işi daha da ileri götürür ve onun "Sait" imzalı bir dilekçeyi II. Abdülhamit'e vererek, "Kürtçe eğitim" yapılacak okullar açılmasını istediğini yazarlar.

Necmeddin Şahiner, Şerif Mardin ve Cemal Kutay, onun 1897'de padişaha danışmanlık yaptığını ileri sürmekteydiler. Hatta Yahya Nüzhet Paşa'dan kendisini saraya tavsiye eden bir mektup da getirmişti.

Prof. Şerif Mardin, bu bilgileri Cemal Kutay'dan almış. Cemal Kutay ise "Eşref Bey'in bana anlattığına göre" ya da "Bediüzzaman Said-i Nursi ile görüşmemizde" gibi kaynaklar gösteriyor. Görüşmelerde "yanında pek kimseyi bırakmadı" diye de yazıyor. O "pek kimse"lerin adlarını da bildirmiyor. Cemal Kutay'ın tanıdığı Eşref Sencer de şimdi yaşamda

olmadığından gerçek tanık kalmamış oluyor. Zaten yıllar sonra Cemal Kutay, tüm yazdıklarını yalanlayacaktır. Bu konuya tekrar döneceğiz.

Kürt yazarlara göre Kürdistan'la ilgili isteklerde bulunmak üzere yola çıkan Said-i Kürdi, II. Abdülhamit'ten Van'da bir üniversite kurulmasını istemiş oluyor. Türk taraflarına göreyseniz, Van'da din ile fenni birleştirilerek bir "Darü'lFünun" kurulmasını istemiş oluyor. Her iki taraf da, onun II. Abdülhamit gibi sert bir Padişah'la tartışma yürekliliğini gösterdiğinde birleşiyor.

67. Şahiner, agk., s. 91 ve Şerif Mardin, agk., s. 130.

Aldatmaca

Şahiner, "Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said-i Nursi" Genişletilmiş 12.basım, 1996 da dilekçe işini açıklar:

"Doğu Anadolu'da halkın perişan, fakir ve cahil olduğunu bizzat gören ve havalinin bu durumdan kurtulmasını istemek için İstanbul'a kadar gelen Bediüzzaman, Sultan Abdülhamit Han'a bir dilekçe ile müracaat eder."⁶⁸

Bu yazarlara göre Padişah, Said-i Kürdi'nin dilekçesine sert bir tepki gösterir ve onun Toptaşı Akıl Hastanesi'ne kapatılmasını emreder. Daha önceki yıllarda bir günde 8990 kitabı ezberden okuduğu ileri sürülmüş olan Said-i Kürdi, hastanedeyken anatomi kitabını ezberler ve doktorları şaşırtır. Yıllar sonra yazdıracağı Tarihçe-i Hayat kitabında, doktorların "Sait bizden de akıllıdır" ya da "Eğer Bediüzzaman'da zerre kadar mecnunluk eseri varsa, dünyada akıllı adam yoktur" diyen bir rapor düzenleyerek taburcu ettiklerini belirtecektir.⁶⁹

Ne ki, bu raporun ne kopyası ne de kaynağı kitaplarda yer alacaktır.

Rohat'a göre Said-i Kürdi bir komploya kurban olmuştur:

"Said-i Kürdi, 1908 yılında İstanbul'a giderek Sultan Abdülhamid'e bir dilekçe halinde Kürdistan'daki eğitim sisteminin Kürt halkının gereksinimlerine yanıt vermediğini ve Kürdistan'ın üç ayrı yöresinde bazı eğitim kurumlarının açılması gerektiğini iletmış, bu cesaretli çıkışından şüphelenen saray çevreleri onu tutuklayıp Toptaşı Tımarhanesi'ne sevk etmişlerdir."⁷⁰

Prof. Şerif Mardin ise, onun Halife Sultan Abdülhamid'e karşı cesurca davrandığını ve Kürdistan'da yeni okullar ve Kahire'deki el-Ezher'e benzer bir Üniversite'nin Van'da kurulmasını talep eden bir dilekçe verdiğini; Sultan'ın da onu Toptaşı Akıl Hastanesi'ne yolladığını yazar. Şahiner, dilekçenin aslıdır diyerek, 19 Kasım 1908 tarihli, yani II. Meşrutiyet'ten 4 ay sonra "Molla Said-i Meşhur" imzasıyla Şark ve Kürdistan gazetesinde yayınlanmış olan "Kürtler yine muhtaç" başlıklı yazıyı kanıt olarak gösteriyor.⁷¹

Ancak bu yazı bir dilekçe değildir.⁷²

Öte yandan aynı Şahiner, onun Temmuz 1908 ihtilalinden hemen önce Selanik'te hürriyet söylevi verdiğini yazmaktadır. Cemal Kutay da bu nutkun ihtilalden üç gün sonraya ait olduğunu şu satırlarla açıklar:

"Ben de, tesadüflerle ve arşivimdeki belgelerle karşılaştıktan sonra bu arzuyu duydum. Daha 1908'de, İkinci meşrutiyetin ilanının ÜÇÜNCÜ GÜNÜNDE prensiplerini, Selanik Hürriyet meydanında ilan etmiş. ...bir Hürriyet nizamından beklenen nimetleri böylesine ifade eden birisi çıkmış mıdır?"^{73/74}

Çoğunlukla olduğu gibi, Cemal Kutay, sözünü ettiği arşiv belgesinin ne kendisini, ne de kaynağını belirtecektir. Padişah'a karşı kahramanca davranmak, yıllar içinde yüceltilir.

Örneğin, Nurculardan bir bölümü 1987'de ana örgütten kopar, bunlardan Güneydoğu Anadolu kökenli olanlar bir dergi çıkarırlar. Bu dergi Said-i Kürdi'nin Kürt davasına İslami

hareket yolunda sahip çıktığını kanıtlamak için onun yaşamını yayımlar. Dava dergisini çıkaranlara göre Toptaşı Akıl Hastanesi' macerası bir başka biçimde gerçekleşmiştir.

Bediüzzaman'ın öyle basitçe, bir anatomi kitabı ezberlemekle işin içinden sıyrılmasıyla yetinmeyen Davacılar, bu işin kahramanlık düzeyine yükseltirler. Dergide, "Devri İstibdat'ta Tımarhaneden Sonra Tevkihanede İken Zaptiye Nazırı (İçişleri Bakanı) Şefik Paşa İle Muhaveremdir" başlığı ve "Bediüzzaman Molla Said el Kürdi" imzasıyla yayınlanan belge, gerçeğin bir başka yüzü gösterir.

Zaptiye Nazırı Şefik Paşa, Molla Said-i Kürdi'ye Padişah'ın selamını getirir ve hatta kendisine bin kuruş da maaş bağlandığını bildirir. Üstelik bu maaş daha sonra yirmiotuz liraya yükseltilecektir. Şefik Paşa bir başka müjde daha verir:

"Senin Kürdistan'da neşri maarif (Eğitimöğretimi yaygınlaştırma) olan maksadın Meclisi Vükela' da (Bakanlar Kurulu'nda) der'desti tezekkürdür (Ele alınıp görüşülmektedir.)"

Molla Said-i Kürdi elbette bu rüşvete kanmayacak ve "Ben hür yaşamışım. Hürriyeti mutlakanın meydanı olan Kürdistan dağlarında büyümüşüm. Bana hiddet fayda vermez, nafile yorulmayınız. Beni nefy edin, Fizan olsun, Yemen olsun razıyım" diyerek cesaretini gösterecektir.

Buradan da anlaşılacağı üzere ünlü tarihçi, sosyolog ve yazarlar, ona kitap ezberlettikten sonra doktorların aklını şaşırtıp akıl hastanesinden taburcu ederlerken, Molla Said-i Kürdi'ye sahip çıkan Dava dergisi onu akıl hastanesinden nezarethaneye götürür ve yeni bir kahramanlık sonucu itibarını iade eder.

Kahramanlık ve dehalığı birleştiren bu anlatımlar giderek efsaneleşerek 2000'li yıllarda da yayınlanır.

68. Şahiner, agk., s. 95.

69. Cemal Kutay, Bediüzzaman Said Nursi, s. 217.

70. Rohat, Unutulmuşluğun Bir Öyküsü: Said-i Kürdi, s. 36.

71. Şahiner, agk., s. 96.

72. Rohat, agk., s. 37.

73. Cemal Kutay, Tarih Sohbetleri, s. 2078.

74. Büyük harfler C. Kutay'a aittir.

Ruh hastalığı ve mektup

Bu efsaneyi yıkan ise Şahiner'in kendisi oldu. Padişah II. Abdülhamit Said-i Kürdi'yi cezalandırmamış, tam tersine, ona yardımcı olmuştur. Oysa Necmeddin Şahiner, 'Bilinmeyen Taraflarıyla, B. Said Nursi' adlı kitabında, "Başbakanlık Arşivi, Yıldız Evrakı" içinden aldığı bir belgeden alıntılar yapar ve belgenin eski yazılı aslından bir parçayı da kitabına alır.

Yazar, bu belgeyi sunarken, "1907 sonbaharında İstanbul'a gelen Bediüzzaman'ın bu gelişini Bitlis Valisi Tahir Paşa, Sultan Abdülhamid Han'a yazdığı 3. Teşrinisani 1323 tarihli mektubunda şöyle anlatmaktadır" der.

Bitlis valisinin Said-i Kürdi'nin hastalığıyla ilgili olarak saraya yazdığı mektup şöyledir:

"Maruzu çakeranemdir:

Kürdistan uleması beyninde harikâi zeka ile müstehir, Molla Said Efendi muhtacı tedavi olduğundan, şefkat ve merhameti Hazret-i Hilafetpenahiye iltica ederek bu kerre ol canib-i aliye azimet eylemiştir. Mumaileyh, bu havalide ilimce umumun mercii halli müşkilatı olduğu halde, yine kendisini talebeden sayarak kıyafetini değiştirmeye şimdiye kadar muvafakat etmemiştir. Kendisi Velinimet-i Azam Hazretlerine hakikaten sadık ve halis duacı

olmakla beraber, fitraten edip ve kanaatkar sadık ve fikri çarekanemce şimdiye kadar Dersaadet'e gitmek bahtiyarlığına nail olan Kürt uleması içinde gerek ahlakı hasenece, gerek Zat-ı Hazret-im Hilafetpenahiye sadakat ve ubudiyetçe en ziyade şayanı aqıtfet bir zat-ı diyanetşiar olmasına nazaran, mumailayhin emri tedavi hususunda mazharı teshilat ve naili iltifatı mahsusa olması umum Kürdistan talebesi hakkında ilelebet unutulmaz bir insanıyeti ail'lali Hazreti Padişahı telakki olunacağını arzına cür'et kılındı.

Bu babda ve herhalde emr ü ferman, Hazreti Men Lehül Emrindir. 3 Teşrinisani 1323 Bitlis Valisi Tahir"⁷⁵

Mektubu Osmanlı jargonundan Türkçeye aktaralım:

"Dileklerim

Kürdistan alimleri arasında üstün zekası ile tanınan Molla Said Efendi hasta olduğundan, Padişahın merhametine ve ilgisine sığınarak bu defa Padişaha başvurmak istemiştir. Adı geçen bu çevrede ilimce herkesin sorunlarının çözümü için başvurulacak bir kimse olduğu halde, yine de kendisini öğrenci sayarak giysilerini değiştirmeyi şimdiye kadar kabul etmemiştir. Kendisi Padişaha gerçekten bağlı ve içten duacı olmakla beraber; yaradılıştan terbiyeli, az şeyle yetinen, kölelik derecesinde bağlılık gösteren; tüm inancım la o, şimdiye kadar İstanbul(Dersaadet)'a gitme mutluluğuna erişen Kürt alimleri içinde gerek iyi ahlakı gerek Padişaha içten bağlılığı, kulluğu iyilikseverliğe yakışan dindarlığı ile bilinen bir kişidir. Adı geçeninin tedavi isteği konusunda göstereceğiniz yakın ilgiye kavuşması, bütün Kürdistan öğrencileri arasında Padişahın yüce kişiliği ile ilgili, sonsuza dek unutulmaz anlayışın oluşmasını sağlayacaktır düşüncesi ile makamınıza sunulmasına cesaret edilmiştir. Bu durumda ferman Padişahındır. 3 Kasım 1907 Bitlis Valisi Tahir"

Şahiner, Tahir Paşa'nın bu mektubu nasıl gönderdiğini belirtmiyor. Ancak mektubun daha girişinden de anlaşılacağı gibi, mektup "Molla Sait Efendi'yi saraya sunuyor. İstanbul'a gidiş amacının, Molla Sait Efendi'nin Tarihçe-i Hayat ve öteki kitaplarında anlatımlarına dayanarak, onu kahramanlık düzeyine yükseltilmesinin yanında, pek az bulunan belgelerden, belki de en önemlisi olan bu mektuba değinilmemesi ve bir yorum yapılmaması ilginçtir.

Mektupta yer alan ve altı çizilmiş olanların, yaşamının tarihsel dizini içindeki yerlerine oturtulması durumunda, bazı abartmalı anlatımlarla geçirtilen sağlıkla ilgili olgular, az da olsa açıklığa kavuşabilir. Tahir Paşa'nın saraya yazdığı mektupta öz olarak şunlar anlatılıyor:

"Molla Sait Efendi Kürdistan ulemasındandır. Molla Sait Efendi hastadır tedavi edilmelidir."

Hasta olan Molla Sait Efendi, Halife Sultan'ın sevecenliğine ve acıma duygularına emanet edilmektedir. Molla Sait Efendi, Padişah II. Abdülhamit Han'a sadıktır. Bu nedenlerle, Molla Sait Efendi'nin tedavi masraflarının karşılanması Kürdistan talebelerinde, padişahın insancılığına ilişkin unutulmaz bir etki yaratacaktır. Padişah II. Abdülhamit Han'a "ültime" vererek iyi bir reformcu, kahraman bir Kürt milliyetçisi, bir deha olduğu gibi iddiaları bir yana bırakırsak, sonuçta olanlar yalındır:

Padişah, Molla Said Efendi'yi tedavi olsun diye Üsküdar Ruh Sağlığı hastanesine yollamış. Yani Tahir Paşa'nın dileğini yerine getirmiş, "Sadık bir kuluna" yardım etmiş. Onun yaşamını yazanlar, bu hastalığın nasıl bir hastalık olduğunu soruşturacak yerde, onun anatomi kitabını ezberden bildiğini öne sürerek hastalığı unutupyorlar. Hastalığın hakkını temsil eden bağlılar da vardır. Fethullah Gülen "hastalık" yerine, akıl ve inanç karışıklığı anlamında "vesvese" ve sonucunda "hafakan" demektedir:

"Çünkü inanmış bir insan, delalete sürüklenince yaşaması mümkün değildir. Daha pek çokları da bu durumdadır. (Cahit Sıtkı) Tarancı, Orhan Veli o hezeyanları içmekle bertaraf etmeye çalışmışlardır. Onları kasıp kavuran imansızlık, inançsızlık olmuştur. Üstad Bediüzzaman da bunları görmüş (yaşamış), hissetmiş ve eserlerini öyle yazmıştır. Zira

başkasından duymak hiçbir zaman gözle görmek gibi olmaz. (...) İmam Gazali de, Üstad Hazretleri (Bediüzzaman) de, böyle ruh haletleri geçirmişler. Fakat hallerini gizlemişler.^{76/77}

Kürt milliyetçiliğini öne çıkarmak isteyenlerse, yaygın olarak satışta bulunan bir kitaptaki mektubu görmezden gelerek, "Molla Sait Efendi"yi, Kürdistan Azmi Kavi örgütünün kararıyla padişaha gönderiyorlar ve "Kürdistan ultimatomu" verdiriyorlar.⁷⁸

Daha sonra görüleceği gibi, pek çok ünlü köşe yazarı da bu ultimatoma ve hastanede mucize yaratma olayını gerçekmiş gibi yazacaklardır. Bu yazarlar, Sosyolog Prof. Şerif Mardin dâhil, 1899-1907 arasındaki sekiz yılı nasıl görmemişlerse, mektubu da öyle görmemiş olabilirler.

Uydurmaların temel kaynağını hiçbir irdelemeye, kuşkuya yer vermeksizin yazmalarının bir nedeni de, Said-i Kürdi'yi yücelterek Türkiye Cumhuriyeti'ne örtülü, çekingen muhalefet etmektir. İkinci nedeni ise Said-i Kürdi'nin yazdıkları her satırı, baştan doğru bilip, bir bakıma kutsallaştırarak dokunulmaz olarak kabullen mektir. Bu iki nedendir ki, tarihsel olaylardan birer parça gerçek alınarak Said-i Kürdi'nin yaşam öyküsüne yerleştirilerek, yarısı doğru, yarısı tutarsız bilgilerle, özellikle gençlerin zihinlerine değişmez yanlışlar yer leştirmek gibi bir amaç güdüldüğü görülüyor.

Oysa Hanedan'ın yardım olsun diye akıl hastanesine gönderdiği Said-i Kürdi, sağlık bozukluğu gerçeğini yıllar sonra dikte ettiği kitabında tersine çevirmiş ve bu tersine anlatım yukarıda sözü edilen tüm yanıltmacılara da kaynaklık etmiştir:

"Evet Said Nursî İstanbul'a, şûrezâr vilayati şarkiyenin maarifsizlikle öldürölmek istenilen Yıldız siyasetlerine istikamet vermek azmiyle gelmişti. Daha İstanbul'a gelmeden Van'dan, Bitlis'ten, Mardin'den defaatla nefyolmasından İstanbul'a gelmesiyle beraber Merhum Sultan Abdülhamid tarafından sureti ciddiyece tarassud altına aldırıldı. Birkaç kerre tevkif edildi. Nihayet bir gün geldi, Said Nursî'yi Üsküdar'a Toptaşı'na yolladılar. Çünkü hapishanede ikaz edilecek kimseler bulunmak muhtemeldi. Tımarhaneden ikide bir çıkartılıyor; maaş, rütbe tebşir ediliyor. Hazreti Said: 'Ben memleketimde mektebmedrese açtırmak üzere geldim, başka bir dileğim yoktur. Bunu isterim, başka bir şey istemem' diyordu... Tabiri âherle Bediüzzaman iki şey istiyordu: Vilayati şarkiyenin (Doğu illerinin) her tarafında dinî mektebler, medreseler açtırmak istiyor ve başka bir şey almamak istiyordu..."⁷⁹

Osmanlı Devleti döneminde ne zaman nerede, ne için tevkif edildiği, yargılanıp yargılanmadığı bilgisine yer vermeyenlerin anatomi kitapları ezberlettiği Said-i Kürdi hakkında, dönemin en önemli tanığına başvurmak gerekiyor. Vahdettin'in Şeyhülislamı Mustafa Sabri Efendi, Damat Ferit hükümetlerinde bakan olarak görev almış ve yurtdışına giden Damat Ferit'e vekillik etmiştir. "Kürd Sait'in Mezhebi Hakkında Reddiye Armağanı" adlı kitabı sürgünde olduğu Kahire'deki El-Ezher üniversitesindeyken yazar. Said-i Kürdi'nin yaşamını araştıranlarca ve Nurculuk üstüne ve onun yaşamının derinlikleri üstüne bilimsel kitap yazan ABD'de ünlenmiş Prof. Şerif Mardin'in nedense görmezden geldikleri Mustafa Sabri Efendi, 1950'lerin başlarında kaleme aldığı satırlarda, Said-i Kürdi'yi kıyasıya eleştirir:

"Said-i Kürdi meselesini tetkik ederken başlıca iki nokta üzerinde durmak icabeder. Birincisi; müridlerinin Said-i izam edeceğiz (ululaştıracağız) diye küfre kadar varan sözleridir. İkincisi ise; Sait'in izharı keramet etmesi ve sureyi Nur'un (Nur Suresinin) asıl muhatabının kendisi olduğu hakkındaki zu'mu batılı (boş inancı). Belki de bu sözleri iğfalatı şeytaniyyeyi (şeytani iğfali), ilhamatı hakikiye (Allahın ilhamı) zannedecek kadar ihtiyar ve mağşuş (karışık) olmasındandır. (...) Kürt Cemaatinde Şafii mezhepli, nakşi tarikathı, okur fakat yazmaz, imla bilmez, seksen sene, içinde yaşadığı millet olan Türk'ün lisanına hakkıyla vakıf olamamış, felaketten felâkete sürüklenmiş, bir hapisaneden diğerine sürölmüş ve bugün seksen yaşını geçmiş bir ihtiyar adamdır..."

Mustafa Sabri Efendi, dinsel boyuta da değinirken, Said-i Kürdi'yi siyaseten de "tehlikeli" bir kişi olarak değerlendirir. "Kendini Kuranı aziymüşşanın müdafii gibi gösteren Sait, bizzat kendisi Kuranı azimüşşana muhalefet etmektedir. Gaybı (görünmez

şeyleri/bilinmezleri) yalnız Allah'ın bileceğini, Kur'anı Kerimi kaç kere tekrar etmiş olmasına rağmen Said, Hazreti Ali'nin Celcelutiyye kasidesinde Risale-i Nur ve Siracün-nur'un geçtiğini, bunu keşfettiğine bizi inandırmak ister. (İkinci Şua, s.53) Risaleleri yazılışı da pek acayıptır.

Bilmem kaçınıcı Lem'anın kaçınıcı şuasının şu meyvesi, zühre yıldızından gelmiş beşinci noktası olarak yazılıyor. Sonra bunlar birleşerek Kur'an cüzlerine imtisal (benzetme) derecesine, Lemaat (Parıltılar), Şuaat (ışınlar, ışıklar), Mektubat (yazılar) vs. olacakmış. Sözleri de 'Sözcat' olmasa bari. Damarında bir damla Türk kanı olan her müslümana, bu adamın Mason ve Komünist kadar tehlikeli olduğunu ehemmiyetle hatırlatırım.⁸⁰

Bu satırlardaki dinsel yorumları bir yana bırakırsak, Said-i Kürdi'nin 80 kitabı uç günde, anatomiye bir gecede hangi dilde okuyup ezberlediği merak konusu olmalıdır.

75. Şahiner, agk., s. 90.

76. F. Gülen, agk., s. 678.

77. Fethullah Gülen, Tarancı ve Orhan Veli'nin imansızlık, inançsızlık özelliklerine bir kanıt göstermiyor.

78. Rohat, agk., 3640

79. Divanı Harbi Örfi, Redoks, s. 6.

80. Abdullah Manaz, Siyasal İslamcılık, s. 352.

5 ay içinde ihtilalcilikten muhalefet geçiş

Ona ezberlettikleri anatomi kitabının hangi dilde yayınlanmış olduğuna da değinmeyenler, yalnızca birkaç ay sonra, onu Selanik'te, II. Abdülhamit'e karşı ayaklananların saflarına katıyorlar.

Şerif Mardin İngilizce yazdığı ve daha sonra Türkçe'de yayınlanan kitabında, onun Selanik'te ortaya çıktığını ve ihtilali öven bir konuşma yaptığını ileri sürüyor. Kürt özerkçileriyle de dost olduğunu ekliyor.⁸¹

Prof. Şerif Mardin, "Kürt özerkçileriyle yakınlaşma"dan söz ederken, bir kaynak göstermediği gibi, bu özerkçilerin kimlerden oluştuğunu da belirtmiyor.

Buna karşılık M. Şükrü Hanioğlu, "Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi" adlı kitabında, "Bediüzzaman Kürdi'nin Nutukları, Kütübhane-i İctihad, 1324 (1908)" ve "Kürdler Yine Muhtacdır, Şark ve Kürdistan, 19 Teşrinisi sani 1908, 25 Şevval 1326" yi kaynak göstererek Said-i Kürdi'nin Kürt örgütleriyle ilişkisini aktarıyor:

"Abdullah Cevdet, Mısır'dan tekrar İstanbul'a döndüğü sırada yaklaşık iki sene önce (1908) faaliyete geçen Osmanlı Kürd Teavvün ve Terakki Kulübü çevresinde bir Kürt ulusçuluk hareketi başlamıştı. A. Cevdet de bu harekete daha Mısır'da iken Said-i Kürdi'nin meşrutiyet dolayısıyla verdiği hutbeleri İctihad Matbaasının İstanbul'daki şubesinde bastırarak katılmıştı. Gerçi, Kürdi'nin İstanbul'daki Kürtlere verdiği öğütlerde, Türklerin Kürtlerin aklı, onların da Türklerin kuvveti oldukları, bunun için birlik dışında başka yolların düşünülmemesi şeklinde ifadeler göze çarpmaktadır".

M. Şükrü Hanioğlu, satırların sonrasına Said-i Kürdi'nin Kürt milliyetçiliğiyle ilişkisini yorumluyor:

"Ancak onun Kürdistan ulema ve şeyhlerine verdiği öğütler ve (Prens) Sabahattin Bey'in ademi merkezîyet düşüncesine yaptığı övgüler açığa vurulmayan etnik bir boyutu göstermektedir. Ayrıca, siyasal ve felsefi açıdan Abdullah Cevdet'in uyuşmasının imkânsız olduğu Said-i Kürdi gibi bir kişiye yardımcı olmasının tek nedeni de bu boyut olarak ortaya çıkmaktadır."

Daha sonra Volkan gazetesi ve 31 Mart kalkışması, Kürt Teali Cemiyeti, Teali-i İslam Cemiyeti v.b örgütlerle ilişkilerinde de görüleceği gibi, Said-i Kürdi'nin tutumu onun bağlılarını ve Kürt etnik ayrılıkçıları hep şaşırtacak, asla bir ortak noktaya gelemeyeceklerdir. Bunun nedenini Said-i Kürdi'nin ya karmaşık yaşamında ya da bilinmek istenmeyen başka tür ilişkilerinde aramak gerekir. Etnikçiler ve bağlıların bu yönleri görmezlikten gelmelerini onların amaçları açısından ve "Molla Said-i el Kürdi"yi yüceltme çabaları çizgisinden değerlendirilmesini olağan karşılamak gerekir.

Naci Kutlay ise, Malmisanij ve Mahmud Lewendi'den alıntı yaparak, onun "Şark ve Kürdistan" gazetesinde "Bediüzzaman Said-i Kürdi" imzasıyla Kürtlere ilişkin yazılar yazdığını belirtiyor.⁸²

İhtilalden ve hürriyetten yana olduğu ileri sürülen Said-i Kürdi, 1908 ihtilalinin üstünden daha birkaç ay geçmeden muhalefeti örgütleyen İttihadi Muhammedi Fırkası'nın kurucuları Süheyl Paşa, Mehmet Sadık, Ferik Rıza Paşa, Derviş Vahdeti ve arkadaşlarının arasında yer aldı. Bu fırkanın yönetim yeri 'Volkan' gazetesinin binasıdır.⁸³

Şerif Mardin, fırkanın amacının "Şeriatı parlamenter yasama faaliyetlerinin kaynağı haline getirmektir" diyerek açıkladıktan sonra, "günümüz İran İslam Halk devrimini çağırıştır" gibi ilginç bir yorum ekliyor.⁸⁴

24 Şubat 1324 / 9 Mart 1909 tarihli ve 68 Numara'lı Volkan gazetesinde, "Ey Ümmeti Muhammedi Me'yus Olmayınız!" başlıklı başyazıda, cemiyetin üç mahalde tesis edildiği ve Mısır zabitlerinin de cemiyete dahil oldukları belirtildikten sonra Said-i Kürdi'nin üyeliği de şu sözlerle açıklanır:

"Kürd ulemâsından meşhur 'Bediüzzaman Molla Said-i Kürdi ibni Mirza' hazretleri bu cemiyette bulunmakla mübâhidir. Şu bir ay zarfında bütün vilâyât ile muhabercemiz iyi bir ehemmiyeti haizdir."

Bu açıklamada Said-i Kürdi, Kürd Vilayeti temsilcisi gibi sunulmaktadır. Aynı gazetede, kurucular "cemiyet hakkında fevkalade müzakerede bulunmak" üzere çağrılırlar. "Bediüzzaman Said-i Kürdi ibni Mirza Efendi Hazretleri" de çağrılılar arasındadır. Anlaşılan Said-i Kürdi fırkanın on bir üst yöneticisinden biridir.

Said-i Kürdi'nin ilk yazısı 26 Şubat 1324/11 Mart 1909 tarihli Volkan'da yayınlanır. Bu yazı, "Bu cümlelerimin mabeynini rabt edecek (arasını birleştirecek) olan mukaddimatı (ilk sözleri) Türkçe bilmediğim için mütailinin (okuyucunun) fikirlerine havale ediyorum" cümlesiyle sona erer. Said-i Kürdi'nin Volkan yazılarında söz uzadıkça uzamakta, anlam kargaşalığında açık fikirler görülmemekte, açıkça taraf olmaktan kaçınılmakta, ortadan öğüt verilmekte, cemiyetin fikirlerine yakınlık göstermek için "Yaşasın Şeriatı garra" sözleriyle yetinilmektedir.

Belki de hem içerde hem dışarıda olmak gibi bir amaçla böyle yazılmıştı bu yazılar, İttihadi Muhammedi Cemiyeti Nizamnamesi 3 Mart 1325/16 Mart 1909, 75 Numara'lı Volkan'da yayınlanır.

Madde'l'de "Cemiyetin reisi Hazreti Muhammed Mustafa (s.a.v.)dir" denilerek peygamberin adı siyasi partiye katılmakta ve "İttihadi Muhammedi Cemiyeti Dersaadet Merkezî Meclisi İdare Azaları" başlığı altında 25 kişinin adı verilmektedir. Listenin 8. sırasında "Bediüzzaman Said-i Kürdi ibni Mirza" adı yer alır. Partinin yapısına ve bağlantılarına ışık olması için listenin tümünü sergilemekte yarar var:

"1.Sadetlü siyadetlü Sehl Fazl Paşa hazretleri, 2.Şeyh Feyzullah Efendizade reşadetlü Mehmed Sadık Efendi hazretleri, 3.Bayezid dersiamlarından faziletlü Mehmed Emin Hayreti Efendi, 4.İbnünnafi' Ahmed Esad Efendi, 5.Şeyh elHac Mehmed Emin Efendi, 6.Karagümrük Camii Şerifi ikinci imamı Nevşehirli Hafız Mehmed Sabri Efendi, 7.Bandırma naibi Ethem Efendi, 8.Bediüzzaman Said-i Kürdi ibni Mirza, 9.Hırkai Saadeti hazreti Nebevi kethüdası atüfetlü Hacı Hayri Beyefendi, 10.Evkafı Hümayun ser veznedarı saadetlü Raşid Efendi, 11.Debrei Bala redif kumandanlığından münfasıl Ferik Rıza Paşa, 12.Volkan

muharrirlerinden Faruki Ömer Şevki Efendi, 13.Tarikatı Halvetiyyeden Şeyh Seyyid Müslim Penah Efendi, 14.Binbaşı Refik Beyefendi, 15.Kadiri Şeyhi reşadetlü Veli Mehmed Efgani Efendi, 16.Muciz dersiamlarından faziletlü Ahmed Nazif Efendi, 17.Feriklikten mütekaid Hacı İzzet Paşa, 18.Sivas vilayeti nakibül eşraf kaymakamı Seyyid Abdullah elHaşimi elMakki Efendi hazretleri, 19.Me'murinden İhsan Bey, 20.Me'murinden Hayri Bey, 21.Fatih dersiamlarından Divriki Kadızade faziletlü Abdullah Ziyaüddin Efendi, 22.Şeyh Yunus Dergahı postnişini Şeyh Ali Efendi, 23.Beylerbeyi Camii şerifi vaizi Hacı Kazım Efendi, 24.Müderresinden Tevfik Efendi, 25.Volkan muharriri Derviş Vahdeti" Said-i Kürdi, 5 Mart 1325/18 Mart 1909 Numara:77'de "Milletin kalb hastalığı za'fi diyanettir, bunu takviye ile sıhhat bulabilir" diye başlayarak görevleri açıklar:

"Mesleğimiz ise ahlakı Ahmediye ile tahalluk ve sünneti Peygamberi'yi ihya etmektir ve rehberimiz şeriatı Garra ve kılmamız da berahini katia ve maksadımız il'ail kelimetullahtur. (...) En evvel mürşidi umumi olan ulema ve talebeyi şeriat namına ittihadı davet ederiz.." Daha sonra gazetecileri de, "İhtarı mahsus gazeteci denilen hutabayı umumi iki kıyası fasidle milleti bataklığa düşürmüştür" diyerek hedef gösterir.

Volkan ve İttihadı Muhammediye Cemiyeti çevresinde örgütlenenler yasal hükümeti devirmek için, 1908 ihtilalinden yalnızca sekiz ay sonra 31 Mart 1909'da ayaklanırlar, cana kıyarlar. Devletin ordusu duruma el koyarak ayaklanmayı bastırır. Ayaklanmayı örgütleyen fırkanın kurucuları arasında yer alan ve ayaklanmayı kışkırtan yayında yazan Said-i Kürdi, 31 Mart olayına karışmadığını ileri sürmektedir. Tarihçe-i Hayat kitabında kendi anlatımına göre, sorgulanmasında, olayları aslında yatıştırmak istediğini ancak kılığından dolayı tanınıp, kitleyi arkasına takmaktan çekindiğini ileri sürer.

81. Şerif Mardin, agk., s.137.

82. "Malmisanij, Mahmud Lewendi, Li Kurdistana Bahur u li Türkiye, Rojna megeriya Kürdi 1908-1981" den Naci Kutlay, Kürt Kimliğinin Gelişme Süreci, s. 94.

83. Şerif Mardin, agk., s.138 ve Şahiner, agk., s. 127.

84. Şerif Mardin, agk., s.139.

Kim kimi kullandı?

Bu karışık günlerde onun İttihat Terakki Fırkası ilişkisinden de söz edilmektedir. Bu konuda Malmisanij, Bezmi Nusret Kaygusuz'dan, "Güya Kürt meselelerinde ondan istifade edeceklerdi" sözlerini aktarıyor. Ayrıca İttihat Terakki ilişkisini vurgulamak için onun ihtilalin ünlülerinden Resneli Niyazi için, "Ey zamanın Rüstemi Zali" dediğine de değinilir.^{85/86}

Bezmi Nusret Kaygusuz, Abdülhamit ve İttihat Terakki dönemlerini ve sonrasını anlattığı "Bir Roman Gibi" adıyla 1955'te yayınlanmış olan anılarında, Volkan gazetesi ve İttihadı Muhammediye Partisinin kurucularıyla ilgili oldukça çarpıcı bilgiler vermektedir. Bu bilgiler içinde en dikkat çekici olanı Derviş Vahdeti'den sonra Said-i Kürdi ile ilgili olan bölümdür.

Bezmi Nusret Kaygusuz onun ittihatçılar tarafından kullanıldığını belirtir:

"İttihatçılar bu adamı çok şımartmışlardı. İptidada (önceleri) Said-i Kürdi'ye büyük bir paye verdiler. Güya Kürt meselelerinde ondan istifade edeceklerdi. Hâlbuki gösterilen saygıyı o kendi hakkı zan etti. Ve yükseklerden ötmeye başladı. Zamanın kutbu ve mehdisi tavrını takındı. Maaza senelerden sonra da aklı başına gelmemiştir. Yeni bir tarikat ihdasına ve onun piri olmağa çalıştığı işitilmektedir. Halen "Nurcu" diye maruftur."

31 Mart kalkışmasında açık kışkırtmanın İttihatı Muhammediye Cemiyetince yapıldığı ve Volkan gazetesi kullanılarak gerçekleştirildiği açık olmakla birlikte, perdenin arkasında asıl planlayıcıların kimler olduğu tartışmalıdır. Derviş Vahdeti'nin İngiliz elçiliğindeki görevlilerle içli dışlılığından ve İngilizlerin Ortadoğu'daki çıkarlarından hareket edenler, olayın İngilizlerce yönetildiğini ileri sürülmektedirler. İttihat Terakki'ye karşı zafer peşinde koştuğundan II. Abdülhamit'in ayaklanmada parmağı olmasının yanı sıra, komplo teorilerine de yer verilir ve İttihat Terakki'deki yandaşlarının iktidara tümüyle sahip olmalarını sağlamak üzere Almanların da ayaklanmayı kışkırttığı savunulmaktadır.

Aslına bakılırsa Said-i Kürdi'nin kullandığı savı, birçok karanlık noktayı aydınlatabilir. 31 Mart 1909 kalkışması ile ilgili kitaplarda Said-i Kürdi'nin sıkıyönetim mahkemesinde yargılandığına dair bir bilgiye rastlanmıyor. Yargılandığını söyleyen Said-i Kürdi'nin kendisidir. Yargılanırken yaptığı savunmayı anlatan da kendisidir. Bağlıları ve şu ya da bu çıkarları için onu yüceltenler, onun bu mahkemelerde yaptığını söylediği savunmanın, Said-i Kürdi'nin ne denli bilgili bir kişi olduğunu gösterdiği gibi, bu kanlı kalkışmaya da katılmadığının, aksine kalkışmaya katılanları sakinleştirmeye çalıştığının bir kanıtı olarak ileri sürmektedirler.

Bunların en ilginç olanı Cemal Kutay'ın savıdır:

"Ortada bir adli hata vardı: Çünkü Bediüzzaman'a Hurşit Paşa Divanı Harbi'nde sadece bereat etmemişti, bununla iktifa etmemiş, ademi mes'uliyet (sorumsuzluk / ilişiksizlik,) istemiş, bu hakkını da almıştı: Çünkü Said Nursi, bütün hayatında olduğu gibi, o hadisede de dinin siyaset üstünde kalmasını savunmuş, İstanbul sokaklarında masum cesedler üst üste yığılırken, ayaklanmanın öncüsü Derviş Vahdeti'ye ihtilâl gazetesi Volkan'da: 'Din irşaddir, silâh değildir. ...' diyebilmişti."⁸⁷

Bazılarına göre, 31 Mart olayı gerçek bir kalkışmadır ve Said-i Kürdi'nin bu kalkışmayla ilgisi olamayabilir. Bazılarına göre de, 31 Mart olayı bir kalkışma bile değildir. MedZehra Ltd. tarafından yayımlanan "Dava" adlı dergide yazarı Mehmet Metiner, 'Girişim Yayın Yönetmeni' unvanıyla ilginç bir değerlendirme yaparak tarihi bir başka yere koyuyor:⁸⁸

"31 Mart, İttihat ve Terakki'nin despotluğuna ve Şeriata lakayt uygulamalarına karşı müslüman asker ve halkın bir protesto sudur. Bu protestonun çok bilinçli ve organizeli bir protesto olmadığını Bediüzzaman Said Nursi 'İki Mektebi Musibetin Şhadetnamesi'nde güzel bir biçimde ortaya koymaktadır. Bediüzzaman Said Nursi, 31 Mart olaylarına fiilen iştirak etmiş değildir. Bu olayı tasvip etmiş de değildir."⁸⁹

Mehmet Metiner'e göre, ihtilal sonucunda iktidara ortak olmuş olan İttihat Terakki üç beş ay gibi kısa bir dönemde despotlaşmıştır. Said-i Kürdi de, bu durum karşısında tümüyle iktidarda bile bulunmayan İttihat Terakki yandaşlığından ayrılıp, hemen karşı saflara geçmiş. Mehmet Metiner'e göre, 31 Mart'ta 'Müslüman askerler' ve 'Müslüman halk' kendiliğinden protestoya başlamıştır. Yani, işin arkasında bir komplo, bir örgüt ya da Volkan gibi kışkırtıcı bir gazete de yoktur. Böylece kalkışmanın kanlısını da kansızını da anlamak mümkün oluyor. Bu arada öteki askerlerin Müslüman olmadığını da saptamış oluyoruz. Dindar(!) askerlerin protestosu despotluğa karşı yapıldığına göre, Said-i Kürdi'nin onların saflarında yer almasında ne gibi bir kötülük olduğu da anlaşılmıyor.

Said-i Kürdi'nin kalkışmayla ilgisiz olduğunu ileri süren bu tür tarihçiler, onun yaşamının en özel yönlerini bile kaleme alırlarken, 31 Mart kalkışması gibi ciddi ve sonuçlarıyla tarihin akışında önemli bir yere sahip olan bir siyasi olayın içinde Said-i Kürdi'nin nerede olduğunu ve kalkışmayı izleyen günlerde ne yaptığını ortaya çıkarsalardı, tarihe önemli bir katkıda da bulunabilirlerdi.

Bu ünlü tarihçi, sosyolog ve araştırmacılar değinmeseler de, Molla Derviş Vahdeti ve onun izinden giderek bir çok sivilin ve bu arada genç Harbiyelinin kanını döken isyancılar, Harekat Ordusu'nun İstanbul'a girmesiyle birlikte bozgun halinde İzmit'e doğru kaçmışlar, kendilerine yakın buldukları köylerde gizlenmeye çalışmışlardı. Ancak İzmit'teki güvenlik

güçlerince izlenen Derviş Vahdeti önce Gebze'nin Kalbure köyüne, daha sonra da Taşköprü'ye kaçmış ve İzmit Mutasarrıflığı'nca yakalanarak İstanbul'a gönderilmiştir.

Said-i Kürdi ise, "31 Mart hâdisesinde isyan eden sekiz taburu itaata getiren ve musibeti yüzden bire indiren iki derstir ki, dinî ceridelerde 1325'de neşredilmiştir. Miladi: 1909" diye başladığı satırlarda isyancı askerleri yola getirdiğini ileri sürmektedir.⁹⁰

Oysa 'Bediüzzaman Said elKürdi bin Mirza da, kalkışmanın bastırılmaya başlanması üzerine, Derviş Vahdeti'nin ardından İzmit'e kaçmıştır. İzmit'te görevli bulunan Rifat Yüce, Said-i Kürdi'nin "mürtecilerin bir aleti" olduğunu ve hükümetin emri üzerine onu İzmit'te gözaltına aldıklarını belirtiyor.⁹¹

Bundan sonra ne olduğuna ilişkin bir bilgiye rastlanmıyor. Çelişkili, kanıtsız bunca bilginin yaygınlaştırılması, her ne denli belirli siyasal açmalara uygun düşse de, asıl yanıltmanın ve bilgi bulanıklığının kaynağı da Said-i Kürdi'nin olaylardan yıllar sonra "Yarı Cinayet" başlığı altında yazdırdıklarıdır:

"Şöyle ki: Dairei İslâmın merkezi ve rabtası olan noktai hilâfeti elinden kaçırmamak fikriyle ve sabık Sultan merhum Abdülhamid Han Hazretleri, sâbık içtimaî kusurâtını derk ile nedamet ederek (pişman olarak) kabulü nasihata istidat kesbetmiş zanniyle ve 'Aslâh tarik, mülâhazadır' mülâhazasıyla, şimdiki en çok ağraz (niyet / gazez) ve infîâlâta mebde (coşkunluklara başlangıç) ve tohum olan bu vukua gelen şiddet suretini daha ahsen (güzel) surette düşündüğümünden, merhum Sultanı sabıka, ceride lisaniyle (gazete diliyle) söyledim ki: 'Münhasif (ışıksız kalan) / Sönükleşen / Kör olan / Yerde sürünen) Yıldızı darülfünun et; tâ, Süreyya kadar âlî olsun! Ve oraya seyyahlar, zebaniler yerine, ehli hakikat melâikei rahmeti yerleştire; tâ cennet gibi olsun! Ve Yıldızdaki milletin sana hediye ettiği servetini, milletin baş hastalığı olan cehaletini tedavi için büyük dinî darülfünunlara sarf ile millete iade et ve milletin mürüvvet ve muhabbetine itimad et. Zira, senin şâhâne idarene millet mütekeffildir.

Bu ömürden sonra sırf ahreti düşünmek lâzım. Dünya seni terk etmeden evvel sen dünyayı terket! Zekâtülömrü Ömrü sâni yolunda sarfeyle. Şimdi muvazene edelim: Yıldız, eğlence yeri olmalı veya darülfünun olmalı? ve içinde seyyahlar gezmeli veya ulemâ tedris etmeli? Ve gasbedilmiş olmalı veyahut hediye edilmiş olmalı? Hangisi daha iyidir? İnsaf sahipleri hükmetsin."⁹²

85. Malmisanij, Said-i Nursi ve Kürt Sorunu, s. 33.

86. Zal Rüstem, Kürtlerin mitolojik kahramanı.

87. C. Kutay, agk., s. 156.

88. Mehmet Metiner: Refah Partisi içinde yer aldı. Daha sonra DEHAP (Demokratik Halk Partisi) kurucusu ve Genel Başkan Yardımcısı oldu. Recep Tayyip Erdoğan'ın RP İstanbul İl başkanlığı ve Belediye Başkanlığı dönemlerinde danışmanlığını yaptı.

89. Dava, Haziran-Temmuz 1990, s.7.

90. Hutbei Şamiye, s. 102.

91. Rifat Yüce, Kocaeli Tarihi ve Coğrafyası.

92. Tarihçe-i Hayat, Redoks, s. 71.

Said-i Kürdi kalkışmanın neresinde?

Said-i Kürdi işi, II. Abdülhamit'e nasihat verme kertesine getirmektedir. Hastaneye yatırılması olayını nasıl bir başkaldırı karşılığı cezalandırılma olarak aktarıysa, 31 Mart olayına karışarak İttihat Terakki'den kopuşunu da şu satırlarla açıklıyor:

*Şedid bir istibdad ve tahakküm, cehalet cihetiyle şimdi hükümfermadır. Güya istibdad ve hafiyelik tenasüh etmiş. Ve maksad da Sultan Abdülhamid'den istirdadı hürriyet değilmiş. Belki hafif ve az istibdadı, şiddetli ve kesretli yapmış!"⁹³

31 Mart kalkışması ve Said-i Kürdi yazarların uydurmaları bir yana bırakılırsa, asıl sorular şunlardır:

1. Said-i Kürdi, zamanın en sert muhalefet partisi ve şeriat hukukunu yeniden geçerli kılmayı amaç edindiğini kuruluş belgesinde açıkça belirtmiş olan İttihadı Muhammedi Fırkası'nın kurucularından değil midir?
2. Said-i Kürdi, kalkışmayı kışkırtan Volkan gazetesinde kalkışma gününe yakın, hatta Volkan'ın son sayısında (7 Nisan 1325/ 20 Nisan 1909, sayı 110) bile niçin yazılar, yazmıştır? Kalkışmayı önlemek gibi bir amacı var idiyse, bunu nasıl gerçekleştirmiştir?
3. Said-i Kürdi kalkışma süresince nerededir ve kalkışmanın içinde değilse neresindedir?
4. Said-i Kürdi'nin o ünlü savunmayı yaptığı yerin penceresinden darağaçlarında asılanları gördüğü ve buna karşın cesurca davrandığı yazılmaktadır. Darağaçları nerede kurulmuştur ve Said-i Kürdi nerede yargılanmıştır?
5. İhtilal Mahkemesi ya da Sıkıyönetim Mahkemesi kalkışmayı örgütleyen partinin yöneticilerinin idamına karar verirken Said-i Kürdi'yi niçin serbest bırakmıştır? Bu kararı salt laflar dizininden başka bir şey olmayan savunmaya bakarak mı almıştır? İdam kararı yerine hiç olmazsa bu işe gazete de yazarak bulaşmış olması nedeniyle başkaca bir ceza verilemez miydi? İsyanlara bulaşmış kişilerin, böylesi bir dönemde, sıkıyönetim mahkemelerinde lafla savunma karşısında aklanmaları bu denli kolay mı?
6. Said-i Kürdi'nin bu savunmasının varlığını kendisinden başka belgeleyen, kendisinden başkasının anlatımına dayanarak rivayet eden var mıdır?
7. Said-i Kürdi'nin Şeriat ve İslam adına, yeniliklere karşı olan bir cephede yer almış olması niçin olumlu olmasın? Said-i Kürdi bağlıları ve talebeleri 31 Mart kalkışmasını olumlu bir girişim olarak övmektedirler. Aynı kişiler II. Abdülhamit'i "Ulu Hakan Abdülhamit Han" olarak da anmaktadırlar. Öyleyse Said-i Kürdi'nin II. Abdülhamit'in saflarında yer almış olmasında ne gibi bir kötülük olabilir?

Tüm bu karışıklığın ve Said-i Kürdi'nin çok kısa aralıklarla zıtların saflarında yer alması konusunda yaratılan bulanıklığın nedeni, yine onun kendi açıklamalarıdır. "İttihatçılar onu kullanmışlardı" açıklamalarıyla Said-i Kürdi'nin yazdıkları birbirini tutuyor:

"Bitlis vilayetine tâbi Nurs köyünde doğan ben; talebe hayatımda rasgelen âlimlerle mücadele ederek, ilmî münakaşalarla karşıma çıkanları inayeti İlahiye ile mağlub ede ede İstanbul'a kadar geldim. İstanbul'da bu âfetli şöhret içinde mücadele ederek nihayet rakiblerimin ifsadatıyla merhum Sultan Abdülhamid'in emriyle tımarhaneye kadar sürüklendim."

Said-i Kürdi, yine Abdülhamid karşısında kahramanlık gösterdiğini yineledikten sonra, çok ciddi ve önemli bir açıklamayla 31 Mart kalkışmasında yararlı işler yaparak İttihat terakki tarafından ödüllendirildiğini belirtiyor:

"Hürriyet ilanı ile ve '31 Mart Vak'ası'ndaki hizmetlerimle 'İttihad ve Terakki' hükümetinin nazarı dikkatini celbettim. Câmîül Ezher gibi 'Medresetüz Zehra' namında bir İslâm üniversitesinin Van'da açılması teklifi ile karşılaştım."⁹⁴

Son cümle, yani Van'da üniversite kurulmasını kendisinin değil de İttihat Terakki yönetiminin istediğini belirtmesi, 31 Mart olayındaki rolün bir bulutu altında kaldığını gösteriyor. Oysa, onun ve ardıllarının anlatımına göre, Said-i Kürdi, Van'da üniversite açılması için II. Abdülhamit'e dilekçe verip cezalandırılmış idi. Tüm bu zıt açıklamalara karşın, hükümetin böyle bir şey istediğine hiçbir yerde rastlanmıyor. Tıpkı 31 Mart nedeniyle mahkeme yaptığı söylenen savunmasına rastlanmadığı gibi.

31 Mart 1909 kalkışmasının, sıkıyönetim mahkemelerinde gerçekleştirilen ve idamlara karar verilen yargılamasından kurtulan Said-i Kürdi'nin, ilk kez "Said-i Nursi" adını kullandığını Malmisanij yazıyor.⁹⁵

Onun sevenleri ise, bu adı Cumhuriyet döneminde kullanmaya başladığını ileri sürmektedirler. Zaten onlar, Said-i Kürdi'nin yaşamını Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırmaktalar ve Cumhuriyet sonrası döneme "2. Said Dönemi" demektedirler. Bu dönemde, Risale-i Nur (Nur Risaleleri) adını verdiği kitapların yazılmasıyla birlikte 'Nursi' adını kullanmaya başladığını" özenle belirtiyorlar.

Kürt yazarlarıyla, Said-i Kürdi talebeleri arasındaki ayrılıkların en önemli örneklerinden olan "Nursi" adı ya da 'Kürdi' adları, ayrılığın belirleyicisi olacaktır. Bu aşamada Cemal Kutay konuya ilginç yorumlar katacaktır.

93. Bediüzzaman Cevap Veriyor, Redoks, s. 138.

94. Şualar, Redoks, s. 495.

95. Malmisanij, agk., s.12.

Ziya Gökalp ile görüştü mü?

Said-i Kürdi, 1910 yılında İnebolu'ya giderek "alimlerden" Hacı Ziya ile görüştü. Oradan Tiflis'e uğradı ve Şeyh Sanan tepesine çıktı. Şahiner, Said-i Kürdi'nin kendi anlatımına dayanarak, onun yanına gelen Rus polisine, tepedeki medresenin planını çizdiğini, İslam âleminde üç nurun doğacağını, Rusya'da üç zulmetin başlayacağını, istibdat (baskı) perdesinin yırtılacağını ve Tiflis'e gelerek kendi medresesini yapacağını, söylediğini belirtiyor.⁹⁶

Said-i Kürdi, aynı yıl Van'a gider ve aşiretlere konuk olarak "ilmi dersler" verir. Prof. Mardin ve Şahiner onun daha sonra Diyarbakır'a giderek Ziya Gökalp ile tanıştığını ve ona "Bir kelle soğanı bir kızıl elmaya değişmem" dediğini yazıyorlar.⁹⁷

Ancak bu tartışmaya ve Ziya Gökalp'e söylediklerine ilişkin bir belgeden, yazılı ya da sözlü bir anlatımdan, görüşme sırasında herhangi bir tanışın varlığından söz etmiyorlar.

Bu yazanlara göre; Ziya Gökalp ile görüşmüş ya da tanışmış olan Said-i Kürdi, Urfa'ya gidip Yusuf Paşa camisinde "konferans" verdi ve bölgede önemli bir "şeyh" oldu.⁹⁸

1910 yılına, Karadeniz, Kafkasya, Doğu Anadolu gezilerini, Urfa'da şeyhlik dönemini sığırdıran Said-i Kürdi, 1911'de İstanbul'a döner ve Sultan Mehmet Reşat'ın Kosova gezisine katılan Erzurum heyetinin arasına girer. Onun yaşamını yazanlar bu gezinin ayrıntılarına değinmiyorlar. Onların yazmasına ya da tek kaynakları Said-i Kürdi'nin anlatımlarına göre, Said-i Kürdi hep padişahların yakınındadır. Yine onlara göre Said-i Kürdi, heyetten biri değil, doğrudan Sultan Reşat'ın maiyetinde (kadrosunda) yer alır. 'Maiyette' olan Said-i Kürdi'nin aynı zamanda Erzurum heyetinde yer almış olmasını açıklamamaktadırlar. Bu yaklaşım daha önce, 1896'da II. Abdülhamid'in maiyetine girmesi öyküsünde de tanık olmuştuk. Said-i Kürdi'yi padişahların 'maiyeti'ne sokup çıkarmanın yanı sıra onu Kürt kuvvetleri kumandanı yapan İlhan Bardakçı şunları yazar:

"Meşrutiyetten sonra Said-i Kürdi üzerindeki devlet kontrolü kalkmıştır, ama kendisi önemini muhafaza etmiştir. Tarihimizin en acı yenilgisine uğradığımız 1911/1912 Balkan Savaşı sırasında memleketin ve İmparatorluğun dört bir yanında gönüllü alayları teşkil edilirken, Said-i Kürdi de doğu bölgesinden toplanan askerlerin bir nevi kumandasını almış ve savaşa katılmak üzere hizmete girmiştir."

İlhan Bardakçı, onu kumandan yapmakla yetinmez, bir de silah kuşandırıp saray önünde süslü ata bindirip poz verdirebilir: "Ancak Said-i Kürdi, kendi bölgesinin insanları ile birlikte

silahlanıp Dolmabahçe sarayının saat kulesi önünde yerli ve yabancı basın mensuplarına poz vermiştir."

İlhan Bardakçı, Balkan Savaşı'nın askeri belgeli bir savaş olduğunu elbette bilmektedir. Ancak o, Said-i Kürdi'yi savaşa göndermez:

"Ne ki o zamanki hükümet belki yenilginin çok çabuk gelişinden, belki de istememesinden olsa gerek bu alayları savaş hatlarına göndermemiştir.

İlhan Bardakçı yönetimindeki 'Tarih Dünyası' adlı derginin kapağına bir fotoğraf yerleştirerek, sözde kanıt oluşturulur. Resimde Said-i Kürdi olarak atın üstüne konulan kişinin eğreti montajını ayırımsamak için özel bir fotoğrafçı olmaya gerek yok. Ayrıca fotoğrafta "Said-i Kürdi" olarak gösterilen kişi ile aynı dönemden çok sonra çekilmiş olan fotoğrafın kıyaslanmasıyla 1912-13'de ata bindirilen kişinin ne kadar yaşlı olduğu da ayırımsanabilir."

İlhan Bardakçı onu, Balkan Savaşı'na gidecek alaya komutan yaparken, Cemal Kutay da boş durmaz ve "Said-i Nursi 1913'te Batı Trakya hareketi olunca etrafındaki adamlarını toplamış, gelmiş Teşkilatı Mahsusa'nın emrine girmiş ve Batı Trakya Hükümeti'nin kuruluşunda emek vermiş" açıklamasını yapar.¹⁰⁰

96. Şahiner, agk., s.143145.

97. Şerif Mardin, agk., 147.

98. Camide "konferans verme" nitelemesi oldukça şaşırtıcı. Özenle "vaaz verdi" diyenlerin birdenbire "konferans verdi" demelerinin nedenini daha sonraki yaşam yıllarında verilecek olan konferansların bir habercisi olarak görmekte yara var. Belki de "vaaz vermek" genellikle eğitim ve bilgi düzeyi ne olursa olsun her cami imamı, hocası tarafından gerçekleştirildiği düşünülerek Molla Said-i Kürdi'nin bu tür kişilerden din konusunda derinliği ve bilim konusunda yetkinliğiyle ayrıldığını ve sıra dışılığını belirtmenin incelikli bir yöntemi de olabilir.

99. Tarih Dünyası sayı: 43 KasımAralık 1979)

100. Nebil Özgentürk, "Cemal Kutay ve Said-i Nursi, Sabah, 13.11.1999.

Selanik gerçeği

Montajların ve yakıştırmaların karmaşıklığından kurtulmak için bir an olsun gerçeklere dönmekte yarar var:

Sultan Reşat'ın gezisi üç hafta sürer. 7/8 Haziran 1911'de Selanik'te onuruna bir gece eğlencesi düzenlenir. Ömer Naci, Erzurum heyetini içki masasında konuk eder. Ömer Naci'nin arkadaşı Nazım Ören de oradadır. Nazım Ören ilginç giysili Said-i Kürdi'yi o gece tanır ve şunları yazar:

"O, Erzurum Heyetine İstanbul'dan katılmıştı. Benden başka arkadaşların hiçbirisi kendisinden hoşlanmıyor, temas etmek istemiyordu, onlar bu adama düpedüz bir şarlatan diye bakıyorlardı. Hele Erzurum Müftüsü İsmail Efendi Hoca çok kızıyor, 'Kendisine evliya süsü veren bu adam Cehenneme atılacak bir odun kütüğüdür!' diyordu. Benim fikrimce bu zavallı adam, bir akıl hastası idi. Bize yapışmak, bizden ayrılmak istemiyordu. Ona acıyordum. Nihayet dayanamadım, yalvardım, yakardım, bizim gruba yamanmasını temin ettim."

Nazım Ören, Said-i Kürdi kendine özgü giyimine değinir:

"Otuz beş yaşında görünür kırk beşlik bir adamdı. Başında beyaz uzun bir külahı vardı. Külahın alt kısmına siyah ipek postunun kısa saçakları yüzüne sarkıyordu. Siird veya Van el tezgâhlarında, o bölgeye mahsus bir cins keçi kılından dokunan alacalı bulacak kumaşlardan bir elbisesi vardı. Her paçasına iki bacak girebilecek genişlikte olan, fakat

kırmızı uçurluğu açıkta bulunan bir şalvar giyinmiş, kol ağzları yırtmaçlı, göğsü açık, kırmızı işleğinin üstüne yine hareli ve renkli şalvarının kumaşından kolsuz bir cepken geçirmişti. Ayaklarında çizmeler vardı. Şalvarı Şalvar parçalarının uçları, çizmelerin üstüne dökülmüştü. Bıyıkları kısa, gözleri parlak, boyu, külahlı olduğu zaman çok uzun, külahsız bulunduğu zaman orta idi. Beyaz tenli, yakışıklı, heybetli bir gençti. Elinden altın satavatlı, Çerkes yapması kamçısını, belinden fildişi saplı hançerini hiç düşürmezdi. Daima Kürtçe konuşmak isterdi. Türkçe de konuşabilirdi. Arapçayı bilir gibi görünürdü. Türkçe okuyup yazdığını hiç görmedim. Üstünü esreli sarı yapraklı Arapça risaleler okuduğunu gördüm."

Said-i Kürdi'nin davranış özellikleri ve temel düşünceleri de ilginçtir:

*Arkadaşlar kendisiyle çarşı pazarda gezmek istemezlerdi. Çünkü onu görenler, hele çocuklar, tiyatrodan fırlayıp kaçmış birinin arkasına takılır gibi, etrafını çevirmek isterlerdi. Gerçi İstanbul'da Kürd elbisesi vardı. Fakat gösterişlisi, böyle mübalağalı yoktu; o ise kalabalıktan çok hoşlanırdı. Hatta yanına yaklaşanlara, büyük küçük, kendisini Bediüzzaman Molla Said-i Kürdi diye takdim ederdi. Muhatabının en küçük alakasını kaçırmaz, hemen pek az medrese gördüğünü, adeta ümmi olduğu halde zamanın en büyük alimleri ile akaidde, fıkıhta, hadisde, kelam ve mantıkta imtihana girebileceğini ve dünya yuvarlak olup müstakar olan (sabit duran) Güneş'in etrafında döndüğünü ve bu kainat hadisesini ayetle, hadisle isbat eylemek gibi yepyeni ve adeta Allah vergisi bir keşifte bulunduğunu uzun uzadıya anlatır, asıl tuhafı bir takım zavallıları aldatmağa, onların hayranlığını çekmeğe de muvaffak olurdu. Zamanında gelmemişti yahut yerinde doğmamıştı. Bu hali ile ancak Afrika çöllerinde Mehdilik taslayabilirdi".

Said-i Kürdi yakın çevresiyle çatışır. Nazım Ören, bu konuda da tanıklıktır:

"O da benim gibi yetim büyüdüğünü söylerdi. Dalgın ve hulyalı idi. Bazı budalaca ve çocukça hareketlerine güler geçerdim. Nihayet bu işde de çok aldandığımı anladım. Selanik'te kaldığımız müddetçe bir ilkokul dershanesinde hazırlanan karyolalarda yatıp kalkardık. Bir gün sabah vakti beni uyandırdı: 'Veda için geldim' dedi. 'Bugün ya kendi kendimi öldürecek yahut senin kendin kadar sevdiğin bir arkadaşına Ömer Naci'yi kastederek kıyacağım' dedi. 'Bunları yapamazsam buradan def olup gideceğim.'

Şimdiye kadar bir çocuk kadar saf sandığım adamın gözlerinin ateşli karanlıklarına bakarak titredim. Sebebini sordum. Eğilerek, 'Techil edildim (Cahil yerine konuldum) Daha doğrusu tahkir edildim, tahkir' diye (rek) kapıyı çarpıp çıktı gitti. Uyuyamadım. Sokağa çıktım. Bulunması ihtimali olan yerlere baktım, bulamadım. Ömer Naci'nin evine gittim. Meseleyi olduğu gibi anlattım. Ömer Naci güldü: 'O ne hinoğlu hin ol... Ne ip kaçkındır ol... Burada göz altında olduğunu anlar anlamaz zehirlerini kim bilir hangi yerlere saçmak üzere ilk trenle sıvışıp gitmiştir. Sana söyledikleri ise blöften ibaret, merak etme!' dedi."¹⁰¹

Yaşananların önemli bir tanığı olan Nazım Ören'in anlattıklarına kendilerini araştırmacı olarak tanıtan öteki yazarların sayfalarında rastlanmıyor. Said-i Kürdi'nin gözaltında olmasıyla, yazarların onu sultanın maiyetine sokmaları çelişiyor. Bu çelişki yalnız maiyetle de kalmıyor. Onlar Said-i Kürdi'ye Erzurum'dayken sultan tarafından İstanbul'a davet ettirmiş ve Van Darü'l Fünununun yapımı için "fon (tahsisat)" aldirtmış oluyolar. Onun yaşamının en ince ayrıntılarını yazarların satırlarında "tahsisat almak" ya da "maiyet girmek" gibi tarihsel öneme sahip konularda herhangi bir kanıt ya da tanıktan söz etmiyorlar.

101. Nazım Ören, Kürdi veya Nursi hep O., Dünya, 27 Aralık 1952, sayı 297, s. 2,6'dan naklen Dr. Fethi Tevetoğlu, Ömer Naci, Milli Eğitim Basımevi, İst. 1973, s. 143-149.

Cemal Kutay denizaltıya bindiriyor

Sultan Reşat'tan üniversite için "tahsisat" almış olduğu belirtilen Said-i Kürdi, 1913 yılında Van'daki Horhor medresesine gitti. Aynı yılın Temmuz ayında Bitlis'e uğradı ve "Kürdistan Kürtlerindir" parolasını aşiretten aşirete, tekkeden tekkeye yayan şeyhler ayaklanma başlattı. Bu harekete katılanların başında Said-i Kürdi'nin hocası Nur Mehmet'in oğlu Şeyh Şehabeddin bulunmaktaydı. İsyancılardan Hizan Şeyhi Seyyid Ali, Bitlis'i ele geçirdi.

Said-i Kürdi, 31 Mart olayında olduğu gibi, bu ayaklanmaya da katılmadığını belirtirken "ayaklanma dindar kişiler tarafından yönetildi; bölgedeki Türk kumandanların atcizmine (Tanrı tanımazlığına) tepkiydi" der.¹⁰²

Şerif Mardin onun bu ayaklanmadan hemen önce gizli servise, Teşkilatı Mahsusa'ya katıldığını yazıyor.¹⁰³

Bu denli ciddi bir bilgiyi neye dayanarak verdiğini ise belirtmiyor.

Said-i Kürdi bu arada Şam'a gittiğini ve Ortadoğu'nun en büyük camilerinden Umeyye (Emevi) Camisinde hutbe okuduğunu belirtmektedir:

"Kırk sene evvel Şam'daki Câmii Emevî'de Şam ulemasının ısrarıyla içinde yüz ehli ilim bulunan on bin adama yakın bir azîm cemaate verilen bu Arabî ders risalesindeki hakikatları bir hissi kablel vuku' ile Eski Said hissetmiş, kemali kat'iyetle müjdeler vermiş ve pek yakın bir zamanda o hakikatlar görünecek zannetmiş. Halbuki iki harbi umumî ve yirmibeş sene bir istibdadı mutlak, o hissi kablel vukuun kırk elli sene tehirine sebep olmuş ve şimdi o zamandaki verdiği haberlerin aynen tezahürleri âlemi İslâmiyette başlamış. Demek bu pek ehemmiyetli ders, zamanı geçmiş eski bir hutbe değil, belki doğrudan doğruya 1327'ye bedel, 1371'de ve Câmii Emevî yerine âlemi islâm camiinde üçyüz yetmiş milyon bir cemaate hakikatlı ve taze bir dersi içtimaî ve İslâmîdir, diye tercümesini neşretmek zamanıdır tahmin ederim."¹⁰⁴

Onu sevenlerin yapıtlarında ve Risale-i Nur'da Hutbei Şamiye (Şam Hutbesi) denilen ve on bin kişilik bir topluluğa Arapça olarak okunduğu belirtilen metnin, o zamanlar nerede yayınlandığına ve basıldığına değinilmemektedir. 1915 yılının Nisan ayına gelindiğinde, Cemal Kutay onu Teşkilatı Mahsusa üyesi olarak denizaltıya bindirip Trablusgarp'a (Libya'ya) gönderecektir. Şehzade Osman Fuad başkanlığında denizaltıya bir heyette Şeyh Salih Tunusi, Bingazi mebusu Yusuf Şetvan Bey'in kardeşi Muhsin Şetvan da bulunmaktadır.¹⁰⁵

Şahiner her nedense kitabının 1996 baskısında bu ilişkiden söz etmiyor. Zaten Cemal Kutay da bu Teşkilatı Mahsusa üyeliği için bir tanık göstermiyor. Denizaltı ile gitmiş olan kişilere de başvurmak olanaksız. Cemal Kutay da, onu Ağustos ayında Trablus'tan Türkiye'ye döndürür. Yazarlarına göre, Bitlis'e giden Said-i Kürdi, orada "yerel milisler" safında Ruslara karşı savaşıyor. Şahiner onu milisler, yani gönüllü kuvvetler komutanı yapar. Said-i Kürdi'nin Teşkilatı Mahsusa üyesi olduğu iddiasının kaynağı belirtilmemektedir. Cemal Kutay, bu savlara dayanak olarak Eşref Sencer Kuşçubaşı'nın kendisine anlattıklarını göstermektedir.

Ancak Said-i Kürdi her muhalif olayın başlarında görülmekte ve fakat eylemlerde kendisine rastlanmamaktadır. 1908'de birden Selanik'te ortaya çıkar ve Hürriyet taraftan olur. İttihad Terakki, iktidara ortak olunca İttihadı Muhammediye Fırkası'na katılır. Fırkanın gazetesinde yazıları yayınlanır. Ancak kendisi isyan eylemlerinde bulunmaz. 1909-1915 arasında nerede bulunduğu ve ne yaptığıyla ilgili somut bir veri de yoktur. 1918'de İstanbul'dadır, Kürt Teali Cemiyeti kurucusudur, Teali-i İslam kurucusudur ve hatta Yeşilay kuruluş toplantısına katılır ve aynı zamanda ulusal kurtuluş mücadelesini desteklediği iddia edilir. Trablus'a gidenlerle ilgili yayınlarda da Said-i Kürdi'ye rastlanmamaktadır. Müritler, sempatizanlar ve ırkdaşlar da bu konuda somut bir kaynak göstermemektedirler. Yalnızca Cemal Kutay, "Eşref Kuşçubaşı bana dedi ki" gibi kaynaklar göstermektedir.

Yazarların buraya dek anlattıklarında bir özet yapmak gerekirse; Said-i Kürdi, her muhalefet olayının içinde görülüyor. Abdülhamit'e karşı Kürdi Azmi Kavi temsilcisi olarak gösteriliyor. Daha sonra İttihat Terakki saflarında, hemen sonra da İttihat Terakki'ye karşı İttihadi Muhammediye Fırkası'nda, 31 Martçılarla omuz omuza... Bitlis isyanında Tanrı tanımaz Türk subaylara karşı dolaylı olarak "dindar" ayaklanmacıların yanında yer almaktadır. Birbirine zıt bu oluşumların içinde yer aldığı ileri sürülüyor. Üstelik bu olayların arasında yıllar değil, yalnızca aylar bulunmaktadır.

102. Ş. Mardin, agk., s.81. ve Şualar, s.302.
103. Ş. Mardin, agk., s.144
104. Hutbei Şamiye, s. 56
105. Şahiner, agk., s.146-156 ; Malmisanij, agk., s.34.

'Yarbaylık' uydurması

Birinci Büyük Savaş'ın Çanakkale, Balkan, Hicaz, Filistin, Irak cephelerinde yer alıp almadığı bilinmeyen Said-i Kürdi, 1915 Ağustos'unda Cemal Kutay'a göre denizaltı ile gittiği Trablus cephesinden geri dönerek Bitlis'e gitti.

Şahiner'e göre (Kürt) milislerin komutanı olarak Ruslara karşı savaştı. Öteki yazarlar ise, Almanların ona Fahri Kaymakamlık (Yarbay) rütbesi verdiğini sayısız kez yazdılar. Ancak bu önemli savaşla ilgili belgelerde onun adına ve gönüllü Kürt alayının varlığına rastlanamıyor. Alay kumandanlığı öyküsünün inanılır kaynağı ise yine Cemal Kutay'dır.

Sonradan kitabını 100 bin lira karşılığında yazdığını itiraf edecek olan Cemal Kutay, Said-i Kürdi'nin, "General Mustafa Kemal'in emrinde" savaşmış olmasını onurla anlatıyor. Said-i Kürdi cephede Mustafa Kemal'in emrinde savaşmadığı gibi, onun cephede savaşmış olduğu üstüne kendi talebelerinin anlatımlarından başka bir kaynağa da rastlanmıyor. Talebelerinden biri, onun at üstünde Kur'an okuyarak dolaştığını belirtiyor.

Said-i Kürdi ise, Bitlis yerine bir başka cephe öyküsünde, Erzurum'dan Pasinler'e gittiğinde kerametlerinden ve kendisinin yüksek cesaretinden söz etmektedir:

"Eski Harbi Umumi'de Pasinler Cephesinde şehid merhum Molla Habib'le beraber Rusya'ya hücum niyetiyle gidiyorduk. Onların topçuları biriki dakika fasıla ile bize üç top güllesi atıyordu. Üç gülle tam başımızın iki metre üstünden geçip, arkada dere içine saklanan askerimiz görünmedikleri halde geri kaçtılar. Tecrübe için dedim: "Molla Habib ne dersin, ben bu gâvurun güllesine gizlenmeyeceğim." O da dedi: "Ben de senin arkandan çekilmeyeceğim." İkinci top güllesi pek yakınımda düştü. Hıfzı ilahî bizi muhafaza ettiğine kanaatle Molla Habib'e dedim: 'Haydi ileri! Gâvurun top güllesi bizi öldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz.'"

"Gavur" güllerinin değmediği Said-i Kürdi, kendi sözleriyle yarı ümmi (yarı okuryazmaz) olduğunu açıklamıştır, ama Pasinler cephesinde kitap yazdığını talebelerine yazdırıyor:

"Fakat Birinci Harbi Umumi'nin patlamasıyla Erzurum'un Pasinler'in dağ ve derelerine düştük. O kıyametlerde, o dağ ve tepelerde fırsat buldukça, kalbime gelenleri, birbirine uymayan ibarelerle, o dehşetli ve muhtelif hallerde yazıyordum. O zamanlarda, o gibi yerlerde, müracaat edilecek tefsirlerin, kitapların bulunması mümkün olmadığından; yazdıklarım yalnız sünuhatı kalbiyemden ibaret kaldı."¹⁰⁶

At üstünde Kur'an okuyarak dolaşan Said-i Kürdi, yalnızca Tarihçe-i Hayat kitabında değil, aynı zamanda 1921 yılında yazılan "hal tercümesi"nde de "Harbi hazırım ilanı üzerine gönüllü olarak 'Alay Kumandanı' namı ile harbe iştirak eyledim" diyerek kendisinin

zabitliğini açıklamaktadır. Ancak aynı belgede, "Gönüllü ve iftihar edilecek bir hizmet olarak Harbi Umumi ilanı esnasında evvela 'Alay Müftüsü' namı ile Orduyu Hümayuna dahil olup saniyen 'Alay Kumandanı' vazifesini ifa etmekte iken" diyerek daha sonra "Alay müftüsü" olduğunu bildirecektir.¹⁰⁷

Sırası gelmişken "Alay Muftuluğu" göreviyle ilgili bilgi aktarmakta yarar bulunmaktadır:

"Alay Müftüsü: Alay imamının fevkindeki (üstündeki) rütbeyi haiz sarıklı zabite verilen addı. Teşrifatta binbaşıya takaddüm (karşılık) ederdi. Askerlere dini vazifeleri öğretmek için taburlarda 'tabur imamı', alaylarda ise 'alay müftüsü' olurdu." Binbaşılık rütbesindeki "Alay müftüsü" ile "Alay kumandanı" arasında bir ilişki bulunmamaktadır ve Alay imamı gönüllülerden değil, doğrudan doğruya, resmi olarak ordu kadrosuna atanmaktadır.¹⁰⁸

Said-i Kürdi'nin böyle bir rütbeye sahip olmasının ve görevlendirilmiş olmasının, yazarlarının ve kendisinin anlatımıyla sınırlı bir bilgi olduğu görülüyor. Öte yandan savaş cephesine giden Said-i Kürdi, yaklaşık 5 ay sonra, 19 Şubat 1916'da esir düşer. Ta lebelere, 1980/1990 arasında onun yaşamına ilişkin somut bir kanıt bulma umuduyla Kostroma'ya giderek yetmiş seksen yıl öncesinden tanık ararlar ve gazetelerde dizi yazılar yayınlarlar.

Onlar Rus generallerinin Said-i Kürdi'den çekindiklerini açıklarlar. Bu konuda yazdıkları ilginçtir: Bir gün Rus generali esir kampında dolaşırken, onu gören Said-i Kürdi ayağa kalkmamıştır. Kostroma'da iki yıla yakın kalan yedek subay Faik (Tonguç) anılarında karantina ortamının koşullarını ayrıntılarıyla anlatıyor:

Kostroma Kuzey Rusya'daki bir ilin adıdır. Savaş tutsakları bu ilin kasabalarına dağıtılırlar ve bir ya da iki eve toplu olarak yerleştirilirler. Evler kimi zaman kapalı tutularak birer hapisaneyeye dönüştürülür. Çoğu zaman da tutsakların çevrede gezinmelerine izin verilir. Tutsak evlerinin ilk komutanı bir çavuş, bir yedek subay ya da bir teğmendir. Tutsaklar yerli halkla iyi ilişkiler içinde yaşarlar. Özellikle genç tutsaklar daha çok 'mülazım' ve 'zabit namzetleri' kaçarlar. Kimileri yüzlerce kilometre yol aldıktan sonra yakalanırlar. Başaranlar ise aylar süren yolculuklardan sonra yurtlarına kavuşurlar. Tutsaklardan yaşlıca subaylar gençlerle geçinmezler. Bunlardan bazıları, gençleri Ruslara ihbar etmekten çekinmezler.

Tutsakların birçoğu bakımsızlıktan hastalanarak ölür. Savaş nedeniyle büyüyen kıtlıktan Rus köylüleri de etkilenmektedir. Tutsaklara çok az ödeme yapılır. Genç subaylar yurt özlemine dayanamaz. Birçoğu Türkistan'a giderek Turan ülküsü uğruna savaşmayı düşler ve kaçma girişiminde bulunurlar. Ancak gitmeği düşledikleri yerlerde milliyetçilik duygusunun gelişmemiş olduğunu öğrenerek düş kırıklığına uğrarlar.

Tutsakların kaçış yönü batıdır. Özellikle, Bolşevik ihtilalini izleyen günlerde kasaba ve köylerde disiplin gevşeyince, kaçanların sayısı artar. Trenle kaçarlar ve Rus kentlerindeki İsveç elçiliklerinden yiyecek, giyecek ve para yardımı alırlar. Petrograd'a ulaşabilenler Almanların gözetiminde Polonya'ya geçerler. Konaklama yerlerinde birkaç hafta karantinaya alınırlar. Tutsaklara subay giysileri, yiyecek ve para verilir. Hasta olanlar tedavi edilir. Ya trenlerle ya da uzun vapur yolculuklarından sonra İstanbul'a ulaşırlar.

Said-i Kürdi de, 1917 Rus ihtilali sonrası oluşan kargaşadan yararlanarak, Prof. Mardin'e göre, Alman sınırında Alman askerleri onu esas duruşa geçerek selamlarlar; Almanya'da neresinde olduğu belirtilmiyor iki ay kalır.¹⁰⁹

Alman sınırı denilen yer, Almanya-Rusya sınırı değil, savaş cephesi sınırındır. Almanlar tutsak bölgelerinden gelenleri defterlere kaydederler. Tutsaklar kimliklerini bildirirler ve kendilerine bu bilgiye göre birer kimlik verilir. Tutsaklıktan kurtulan Türk ve Almanlara kentlerde gezip dolaşma izni verilir. Türkler kendi birliklerine yolculuk yapamazlar ve ulaşım bir disiplin içinde geçer. Said-i Kürdi de milis zabiti olduğunu beyan eder ve kendisine bir kimlik verilir. Karantina döneminin ardından 25 Haziran 1918'de İstanbul'a gelir. Tanin gazetesinde haber olur : "Kürdistan ulemasından olup talebeleriyle

beraber Kafkas cephesinde muharebeye iştirak eylemiş ve Ruslara esir düşmüş olan Bediüzzaman Said Kürdi Efendi ahiren şehrimize muvasalat eylemiştir"¹¹⁰

Şahiner'e göre Enver Paşa ona para verir ve İşaret-ül İcaz kitabı basılır.¹¹¹

Yine Şahiner'e göre Enver Paşa, kendisine iş önerirse de Said-i Kürdi kabul etmez. Kendisine üç aylık ikramiye karşılığı 150 lira ve bir de madalya verilir.¹¹²

Bu işin ne olduğu belirtilmiyor, ancak kendisi yine de Ağustos 1918'de bir göreve getirilir.¹¹³

Dar ül Hikmetil İslamiye'de aza (üye) olur.

"İstanbul Boğazı'nda, Çamlıca'da" Yusuf İzzettin Paşa köşkünde yaşar. Kendisi "hal tercümesi"nde 5000 kuruş ücret aldığını belirtmektedir.¹¹⁴

Yeğeni onun parayı aldığını ancak kendisinin harcamadığını söylerken Said-i Kürdi, parayı alma gerekçesini, "Fakat madem ehli dünya evhamlı bir surette soruyorlar, ben de derim ki: Küçüklüğümden beri halkların malını kabul etmemek velev zekat dahi olsa hem maaşı kabul etmemek yalnız bir iki sene Dârül Hikmetil İslâmiye'de dostlarımın icbarıyla kabul etmeye mecbur oldum" diyerek açıklamaktadır.

Parayı kendisine harcamadığı bir uydurmadır. Zaten Said-i Kürdi de parayı aldığını ve harcadığını, karşılığını ise manevi çalışma ile ödediğini, "o parayı da manen millete iade ettik hem maişeti dünyeviye için minnet altına girmemek, bütün ömrümde bir düsturu hayatımdır" diye belirtmektedir.¹¹⁵

Yaşamı boyunca İstanbul'daki bu kısa süreli görevi dışında ücret de almamış ve hiçbir üretici etkinlikte bulunmamış olan Said-i Kürdi, tasarruflu yaşadığını bunun için çalışmasına gerek olmadığını sık sık açıklamıştır.¹¹⁶

106. İşaret'ül İcaz, s.9.

107. S. Albayrak, agk., s. 186.

108. "Her askeri birlik ve teşkilatta da dini faaliyetler bir mecburiyet olmakla beraber, dini faaliyetleri yönetecek kadroların da en küçük birlik ve teşkilatlara kadar sokulmuş bulunması, doğal bir hal olarak devam edegelmiştir. (...) Osmanlı Devleti Birinci Dünya Harbinde de bu moral kuvvetten faydalanmağı düşünmüş ve 14 Kasım 1914'te cihadı mukaddes fetvasını ilan etmişti. (...) Orduda subay, üstsubay ve erkan topluluğundan başka bir de askeri memur topluluğu vardı. Bunlar da kendi aralarında bir rütbe esasına göre kademelendirilmişlerdi. Binbaşı ile kolağası rütbeleri arasında bir sıra takip eden (Kıdemli Yzb.) bu rütbeler, alay emini, alay müftüsü ve alay imamları idiler. Kolağası ile yüzbaşı arasında bulunan ve kendi aralarında bir kademelendirilmeye tabi tutulan rütbeler ise, tabur katibi, tabur imamı ve tabur katip muavinliği idiler." Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi III. Cilt 6'ncı Kısım (1908-1920) 1. nci Kitap, Ankara Genkur. Basımevi, 1971, s. 341, s. 367.

109. Şahiner, agk., s. 185.

110. agk. s. 188-189.

111. agk. 191.

112. agk., 195.

113. Bir tür Diyanet İdaresi olan bu kurum, 23 Ağustos 1918'de kuruldu. Kurucuları: Arabgirli Hüseyin Avni (Süleymaniye Şimdi Kuzey Irak), Bergamalı Cevdet (Süleymaniye), Şevketi (Süleymaniye) Şeyh Beşir (Halep Mebusu), Şeyh Bedrettin (Şam), Haydarizade İbrahim, Mustafa Tevfik (Amasya Müftüsü) ve Bediüzzaman Said Efendi. Başkanlığa vekaleten Fetva Emni Muğlalı Ali Rıza Efendi tayin olundu. S. Albayrak, agk., s. 88.

114. agk. s.86.

115. Tarihçeyi Hayat, s. 270

116. "bir parça ekmeğimiz var; bu akşam ancak ikimize yeter. İki gün nasıl yapacağız ve bu safikalb adama ne diyeceğim? diye düşünmede iken, birden bire başım çevrilir gibi başımı çevirdim; gördüm ki: Koca bir ekmek, katran ağacının üstünde, dalları içinde bize bakıyor. Dedim: 'Süleyman müjde! Cenabı Hak bize rızık verdi.' O ekmeği aldık." Şualar, Redoks, s. 468.

Kürdistan Teali Cemiyeti'nde

Bu arada özellikle Gazze-Filistin-Suriye-Irak cephesinde büyük saldırı yaşanmaktadır. M. Kemal komutasındaki ordu Halep'te saldırıyı püskürttükten sonra, İskenderun-Belen-Katıma-Tel Afrin'den doğuya uzanan bir savunma hattı kurar. Ancak İstanbul hükümeti ve Hanedan, Mondros'ta "mütareke (ateşkes)" anlaşması adı altında ordularını ve yurdu teslim eder.

Dar'ül Hikmetil İslamiye kurumuysa bazı önemli işleri yürütmektedir. Dine saldırdığı gerçekçesiyle gazetelerin cezalandırılması ve toplatırılması; Ramazan ayında kiraathanelerde ince saz eşliğinde kadınların şarkı söylemesi, dergilerin kapaklarına kadın resmi basılması, çocuk düşürme, taşra memurlarının dine uygun davranması, askerlerin yanlarında kadınlarla dolaşması, operet oynatılması vb. konularda kararlar alarak gereğinin yapılması için hükümet idaresine yazılar yazılır. Haya ve Namus, Çocuk Düşürme, Memleket Gençliği, Ahlaksızlık beyannameleri yayınlanır.¹¹⁷

Bu arada, Osmanlı hanedanının çöktüğünü görenler, yeni duruma uygun örgütlenirler. Bu örgütlerden biri de Kürdistan Teali Cemiyeti (Kürdistan Yükseltme Derneği) dir. Said-i Kürdi de cemiyetin kurucuları arasındadır.

Şerif Mardin onun kuruculuğunun gerçek olmadığını ileri sürerken, cemiyeti de bir kültürel örgüt olarak yansıtır. Oysa derneğin programının birinci maddesinde, "Kürtlerin tüm haklarının sağlanması ve geliştirilmesinin kolaylaştırılması" denilerek ne denli siyasal olduğu açıklanmaktadır.¹¹⁸

Said-i Kürdi aynı dönemde Kürtlerin hakları davasının propagandasını yapmak üzere kurulan Kürt Neşriyat Cemiyeti (Kürt Yayın Derneği) 'nin de kurucuları arasındaydı.

Said-i Kürdi'nin yaşamını en geniş olarak yazan Şahiner, kitabının 1996 basımında bu iki dernekten söz etmemektedir.

Kuvayı milliyeye düşmanı bir örgüt 1919, Türkiye'nin işgalinin gerçekleştirildiği yıldır. Said-i Kürdi ise Şahiner'e göre, Ruslardan gördüğü "eza ve cefadan" kaynaklanan "zihin ve dimağ" yorgunluğunu ileri sürer ve tebdili hava (yer değişimi) ister.¹¹⁹

Şahiner ayrıca, "Bu rahatsızlığı çeşitli kereler tekrar eder" diyerek sonraki yıllarda da rastlanacak hastalığı, Rus "eza ve ce/a"sına bağlamış olur. 1907 yılında Üsküdar'daki hastanede tedavi edilmiş olan "bunalımı" ile benzerliğin olup olmadığı belirtilmiyor.

Bu dönemde Şeyhülislam Musa Kazım Efendi'nin tezkeresi ve Padişah Mehmet Vahidettin'in onayıyla Said-i Kürdi'ye "mahreçlik" rütbesi verilir. Bu rütbeyle ilgili herhangi bir tanık ya da belge gösterilmemektedir.^{120/121}

İstanbul, Mondros antlaşması gereği İngiliz komutanlığının egemenliği altına girmiş, tersaneler işgal edilmiş, gemiler İzmit körfezinde demirlenmiş, Çukurova ve Adana Fransızlara verilmiştir. Bu sırada, kendi anlatımına göre Said-i Kürdi, Dar'ül Hikmetil İslamiye'deki resmi görevinin yanı sıra 19 Şubat 1919 da Cemiyeti Müderrisin (Müderrisler Derneği) yönetim kuruluna girer. Bu derneğin başkanlığını Damat Ferit'in bakanlarından Şeyh ül-İslam Mustafa Sabri, ikinci başkanlığını İskilipli Atıf Hoca yapıyordu. Derneğin adı daha sonra Teali-i İslam (İslamı Yükseltme) olarak değiştirildi.

Trakya ve Anadolu'da birçok şubesi açılan dernek, öncelikle Kuvayı Milliye'ye karşı oluşturulan hareketleri destekledi.

Derneğin kuruluş tarihini 1919 yerine 1921 olarak veren Şahiner, milli güçlere karşı yürütülen eylemlerden söz etmemektedir. Said-i Kürdi, derneğin amacını şöyle belirtir:

"Cemiyetimizin meşrebi, beynel İslam muhabbetin manasına ve husumetin medlulüne husumettir. Ve mesleği: Ahlakı Ahmediyeye ile tahalluk ve sünneti nebevviyeyi ihya etmektir. Ve rehberi şeriatı gara ve Seyfi berahini kati'a ve maksadı kemetullahtır."¹²²

İstanbul işgal altındayken açık olarak oluşturulan cemiyetin kurucuları arasında şu üyeler yer alır:

"Fatih Dersiamlarından Abdülfettah, Geyveli İbrahim Hakki, Muhammed Atif, Beyazıt dersiamlarından Ermenekli Mustafa Safvet (...) Birinci Başkan: Mustafa Sabri, İkinci Başkan: İskilipli Darül-hilafetil-Aliyye ibtidai dahil medreseleri umum müdürü iskilipli Muhammed Atif Efendi, Katibi umumi: Satvet Efendi. Azalar: Bediüzzaman Said Efendi, Eşref Efendizade Şevketi, Düzceli Zahit v.b"

Şahiner, "Görülüyor ki, bu cemiyet son derece büyük zevatı ihtiva ve ulvi gayeler taşımakta idi" diye yazmaktadır.¹²³

Ancak o "ulvi" yani "yüksek" amaçların ne olduğu açıklanmamaktadır. O sıralar Anadolu hızla işgal edilmektedir. Dernek ise, "her fırsatta İslam'a saldıran ve hücum eden şahıslara cevap vermekte ve İslamiyeti müdafaa etmekte"dir.

Yurt işgalle karşı karşıyadır ve Said-i Kürdi de, dernek adına, kadınların durumları ve fotoğraflarla ilgili görüşler yazar:

"Karılar yuvalarından çıkıp, beşeri yoldan çıkarmış, yuvalarına dönmeli. Mimsiz medeniyet (Tanrı buyruğu olmayan, Tanrı tarafından onaylanmayan, Tanrısızların icadı uygarlık,) , taifei nisayı (kadınlar gürhunu) yuvalarından uçurmuş, hürmetleri de kırmış, mebzul metai (ortalık malı) yapmış. Şeri İslam onları rahmeten davet eder, eski yuvalarına..."

Bir meclisi ihvana (tarikata, cemaata) güzel karı girdikçe riya ile rekabet, haset ile hodgamlık (bencilik) debretir (çatlatır) damarları! ...Yatmış olan hevesat, birdenbire uyanır. Taifei nisada serbesti inkişafı (özgürlük gelişmesi), sebep olmuş beşerde, ahlakı seyyienin (kötü huyların) birdenbire inkişafı. ...şu suretler denilen küçük cenazelerin (resimlerin) mütebessim seyyitlerin rolleri pek azımdır (büyüktür), hem müthiş tesiri."¹²⁴

Şahiner'in dip notunda, "ceset seviciliğe" benzer bir yorumla "Bir resme bakınca uyanacak duyguların, ölü kadın vücuduna bakınca cinsellik duymakla" eşdeğer olduğunu belirterek, Said-i Kürdi'nin görüşlerine derin bir açıklık getirmektedir,

Said-i Kürdi'nin açıklamasında kullandığı "Mimsiz medeniyet" sözcük oyununa risalelerde (kitaplarda) rastlanır. "Medeni" sözcüğünden "M" harfi yani "Mim" çıkarılırsa geriye "deni" sözcüğü kalmaktadır. Said-i Kürdi böylece "deni" derken "alçak" demiş oluyor.

Said-i Kürdi yazarlarının Müderrisler Cemiyeti (Daha sonra Teali İslam)'nin yalnızca İslamiyet düşüncesi temelinde bir savunma amacı güttüğü izlenimi vermeye çalıştıkları görülüyor. Prof. Şerif Mardin gibi Amerika'da yerleşik bilim insanlarının da aralarında bulunduğu bu yazarlar, örgütün ulusal savaşıma karşı çıkanları desteklemek gibi bir "misyonu" olduğunu unutturma çabasıındadırlar. Derneğin etkinliklerini Şerafettin Turan şöyle özetliyor:

"Trakya, Batı ve Orta Anadolu'da birçok şube açan derneğin özellikle Konya, Niğde, Nevşehir bölgesinde etkili olduğu görülmüştü. Nevşehir Şubesi başkam kaymakam Nedim'dir. İngiliz Muhipleri (Sevenleri/Dostları) derneğin de üyesi olan Konya Valisi Suphi de derneği desteklemiştir. Dernek, 26 Eylül 1919'da Kuvayı Milliye aleyhinde bir bildiri yayınlarak, Padişah'dan başka hiçbir kuvvet tanımadıklarını ve Kuvayı Milliye'yi dağıtmak için bütün güçlerini, mal varlıklarını harcamaya yemin ettiklerini açıklamışlardır. Bu nedenle dernek, Bursa-Biga-Gönen yöresinde Gavur İmam ve Anzavur ayaklanmalarında rol oynayan

Ahmediye derneğini desteklemiştir!...) 2 Ağustos 1920'de yayınlanan bildiride halk, "Osmanlı saltanatına bağlı tebaayı yalan ve dolanla kandırıp" asker toplayan ve "şeriate aykırı olarak vergi alan" asilere karşı koymaya çağırılmıştı.

Cemiyeti Ahmediye, 1920 başlarında İngilizlerin desteği, Teali-i İslam ve Nigehban gibi kuruluşların işbirliği ile kurulmuş, Kuvayı Milliye'ye karşı cihad ilan etmiştir. Anadolu'da suikastler düzenlemek üzere İngilizlerce oluşturulan özel grubun içinde Nigehban, Kızıl Hançer ve Ahmediye Cemiyetlerinin üyeleri de yer almıştır.¹²⁵

1920-1921 Anadolu'da işgalcilere ve İstanbul'daki Hanedan ile ona bağlı hükümetin kışkırttığı isyancılara karşı mücadelenin yükselttiği yıllardır. Padişah'ın da onayıyla kurulan ve özellikle işgalci İngiliz ordusunun, istihbaratının desteğiyle eğitilen, ulusalcı güçlere ve halka acımasızca saldıran, katliamdan çekinmeyen Kuvayı İnzibatiye (Asayiş Kuvveti)'ye karşı da savaşılmaktadır.

İşte bu dönemde İstanbul'da çeşitli örgütlere katılan Said-i Kürdi, Osmanlının çöküşünü "Jön Türklerin İslamiyetten ası (karşı)" olmalarına bağlayan, Sunuhat (1920), Hakikat Çekirdekleri (1920), Nokta (1921), Rumuz (1922), İşarat (1922) gibi küçük kitapçıklar yayınladı.¹²⁶

Dar'ül Hikmetil İslamiye'de resmi görevli, Müderrisler Cemiyeti'nde ve Yeşilay'da yönetim kurulu üyesi olan Said-i Kürdi'nin resmi görevli Şeyhülislam Dürrizade'nin, Heyeti Milliye'nin idam fermanına ilişkin bir yazı yazdığı belirtiliyor. Milli kuvvetlere karşı yapmadığını bırakmayan örgütlerin kurucusu ya da yönetim kurulu üyesi olduğunu unutarak, Said-i Kürdi'nin Kuvayı Milliye'ye İstanbul'dan destek olduğunu yazanlar, onun yayınlandığı ileri sürülen bu yazıyı kanıt olarak sunmaktadırlar.

Bu yazıda söz, "ilmi" olarak dolaştırılıp, fetva ilmen geçersiz demeye getirilmektedir. Milli mücadeleyi desteklemek için İstanbul'da yazılar yayınlanırken, Ankara'ya bağlı örgütlerin üyeleri idam edilip işkenceler altında kalırken, Said-i Kürdi'nin söz kalabalığı olan yazısının nasıl bir destek sağladığını, örneğin en azından millicilere karşı hangi girişimi önlediğini belirtmeleri de beklenir. Kürt Teali Cemiyeti üyelerinin bu beklentiye karşılamaları olanaksızdır.

Hanedanlık ile hükümet ve İngiliz işgalcileri, sayısız yurtseveri zindanlara attırıp işkence ettirirken, özellikle Kürt (Nemrut) Mustafa Paşa başkanlığındaki sıkıyönetim mahkemesi kararlarıyla idam ederken, 'Bediüzzaman Said-i Kürdi' gibi bir "millici"ye hiç dokunmamış oluyor..

Ancak ardılları, bu işin bir çaresini bulmuşlar ve İngilizlerin ondan korktuklarını ileri sürmektedirler. Hatta İngilizlerin bu olağandışı korkularının yanı sıra, Said-i Kürdi, birden görünmez olup İngiliz askerlerinin arasından geçip giderek kerametini göstermiştir.¹²⁷

"İngiliz Başkumandanı'nın korkusunun kaynağı ise "hutuvveti site" adlı kitap olmuş oluyor. Şahiner'den okuyalım:

"Hutuvvatı Site'yi neşrettiği zaman, Çanakkale'de muharebe (1914-1915) oluyordu. İstanbul'un işgalini (1920) müteakip, İngiliz Başkumandanı'na bu eser gösterilir ve Bediüzzaman'ın bütün kuvvetleriyle aleyhte bulunduğu kendisine (İngiliz Başkumandan'a) ihbar edilir. O cebbar kumandan, idam kararıyla vücudunu ortadan kaldırmak istedi ise de, fakat kendisine (İng. Başkumandan'a) Bediüzzaman idam edilirse bütün Şarki Anadolu, İngiliz'e ebediyen adavet (düşmanlık) edeceği ve aşiretler her ne pahasına olursa olsun isyan edecekleri söylenmesi üzerine, bir şey yapmaz."

Bu karışık durum biraz yalınlaştırılırsa, olay şudur: Hutuvvatı Site kitabı Çanakkale savaşlarının sonunu belirleyecek denli önemlidir.

Said-i Kürdi'ye zarar gelirse Doğu Anadolu (Kürtler) İngilizlere karşı ayaklanır

İngilizler Said-i Kürdi'den korkarlar. Bu durum yeterince karışık olmakla birlikte, Milli mücadeleden yana olduğu ileri sürülen Said-i Kürdi'nin Doğu Anadolu'daki aşiretleri

İngilizlere karşı ayaklandırabilecek denli büyük yetkisi ve etkisi olmasına karşın, bunu neden yapmadığı anlaşılamamaktadır. Onlar durumu şöyle açıklarlar:

"İstanbul'da, İngilizler, desiseleriyle (hileleriyle) şeyh'ülİslamı ve diğer bazı ulemayı leyhlerine çevirmeye çalışmalarına mukabil; Bediüzzaman, Hutuvatı Sitte adlı eseri ve İstanbul'daki faaliyeti ile, İngiliz'in alemleri İslam ve Türkler aleyhindeki müstemlekecilik siyasetini ve entrikalarını, tarihi düşmanlığını etrafa neşrederek, Anadolu'daki Milli Kurtuluş Hareketini desteklemiş, bu hususta en büyük amillerden birisi olmuştur."¹²⁸

O işgal yıllarında Çanakkale'de hangi savaşın sürdüğü anlaşılamıyor, ama Şarkı bir işaretle İngilizlere karşı ayaklandırabileceği ileri sürülen bu gücün, Milli Ordu'ya karşı ayaklanan Koçkiri aşiretlerini durdurulmamasının nedenini de açıklamak gerekir. Oysa Said-i Kürdi, Kürt ayaklanmalarını yönetimin dinden uzaklaşmasına bağlamaktadır.

Bu durumda; Abdülhamit'e bile karşı durduğu ileri sürülen, Kürt milletinin hakları için her şeyi göze alan Said-i Kürdi'nin, Birinci Cihan Harbi'nin hemen arifesinde başlayan Bitlis Kürt ayaklanmasını, Osmanlı ordusundaki subayların dinsizliğe tepki olarak aklamaya çalışması ise hiç anlaşılamaz. Said-i Kürdi bu isyana katılmaz, isyanı durdurmak için bir etkide de bulunmaz.

Milli mücadele döneminde İngilizlere karşı milli davrandığının bir kanıtı olarak öne sürülen yazılarda, onun Milli Kongreleri, Milli Heyeti olumlu bulduğunu gösterir dolaylı da olsa, en küçük bir yoruma, değerlendirmeye rastlanmıyor.

Aslında onun milli mücadeleyi desteklemesiyle ilgili açıklamalar, milli kurtuluştan sonra yapılmıştır. Hiçbir kanıt, hatta tanıklığa dayanmayan bu "destek" iddiası onun kitaplarını yayınlayanlarca "Hutuvatı Site adlı broşürde büyük hizmet etmiş ve işgal kuvvetlerinin planlarını bozmuştur" denilerek efsaneleştirilir. İngilizlerin hangi planlarını nasıl bozduğunun kanıtlarını açıklamak bu bilgiyi yayanlara düşmektedir.

Yazanları ve sevenleri, Said-i Kürdi'nin Kuvayı Milliyeyi ve Milli Mücadeleyi desteklediğine kanıt olarak, onun, Kurtuluş Savaşından yıllarca sonra yazdığı şu satırları göstermektedirler:

"Bir zaman İngiliz Devleti, İstanbul Boğazı'nın topraklarını tahrib ve İstanbul'u istilâ ettiği hengâmda (karışıklıkta); o devletin en büyük daireci diniyesi olan Anglikan Kilisesi'nin başpapazı tarafından Meşihatı İslâmiyeden (İslam İşleri Dairesinden) dinî altı sual soruldu. Ben de o zaman Dârül Hikmetil İslâmiye'nin âzası idim. Bana dediler: 'Bir cevap ver.' Onlar altı suallerine, altı yüz kelime ile cevap istiyorlar. Ben dedim: 'Altıyüz kelime ile değil, altı kelime ile de değil, hattâ bir kelime ile dahi değil; belki bir tükürük ile cevap veriyorum! Çünkü o devlet, işte görüyorsunuz; ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onun papazı mağrurane üstümüzde sual sormasına karşı, yüzüne tükürmek lâzım geliyor. Tükürün o chli zulmün (zalimlerin) o merhametsiz yüzüne!' demiştim."¹²⁹

Türkiye'nin işgali döneminde aşiretlerin İngilizlere karşı Said-i Kürdi'nin Kürtleri bir tek işaretle ayaklandırılmamasının ipuçlarını Kürdistan Teali Cemiyeti ve yandaşlarının faaliyetlerinde aramak gerekebilir.

Kürdistan Teali Cemiyeti'nin, yaklaşmakta olan Paris (Paylaşım) Konferansına Kürtlerin örgütlü bir temsilcisi olarak katılma ve toprak kopararak bir Kürt devleti kurma amacıyla olduğu anlaşılmaktadır. Said-i Kürdi, kurucular arasındadır.

Onu Kürtçülük dışı bırakmak isteyen Türk müritler, bu eylemden söz etmezler. Ancak İngiliz Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Bağdat'tan yazılan gizli raporda, Kürdistan Teali Cemiyeti kurucuları şu sözlerle belirtilmektedir:

"Kürdi Mustafa Paşa, Molla Said-i Kürdi ve İbrahim Bey El Haydari (şu anda Irak Hükümeti'nin Evkaf Bakanı)'nin önde gelen üyelerden olduğu, Emin Ali Bedirhan'ın yardımcılığı yaptığı Seyid Abdulkadir başkanlığında 1918-1919 yıllarında İstanbul'da bulunan bir cemiyet."

Zinnar Silopi, cemiyetin amacı ve kurucuları ile ilgili olarak şunları yazar:

"İstanbul'da bulunan Kürt vatanseverleri, Kürdistan'ın hukuku milliyesini elde etmek amacı ile Kürdistan Teali Cemiyeti namıyla bir siyasi cemiyet tesis etmişlerdi. Bu cemiyetin müessisi bulunan Bediüzzaman Molla Said, Mikisli Hamza, Motkili Halil Hayali Beyler faaliyete geçerek cemiyete aza kaydetmekte idiler."¹³⁰

Aynı dönemde, İstanbul'da 'Kürdistan' adıyla yayınlanan dergide, Said-i Kürdi'nin yeğeni Ebdulrehman El Nurs'un Kürtçe olarak yazdığı bir yazı da yer almıştır.¹³¹

Cemiyet kurucuları, örgütlü ve kendi kendini yönetme yetisine sahip bir Kürt ulusunun varlığını göstermek için derhal şubeler açmışlardır.

117. agk. s. 121142.

118. Kürdistan Teali Cemiyeti, s. 249

119. Şahiner, agk., s. 1945.

120. Şahiner, agk., s. 196.

121. Mahreç: İlmiye rütbelerinden birinin adı idi. "Mahreç mevleviyyeti" suretinde de kullanılırdı. Mahreç mevleviyyeti "kibar müderrisin"den büyük, "biladî hamse mevleviyyeti"nden küçüktü. Mahreç mülkiye rütbelerinden "Saniye sınıfı sanisi" ile "Miril ümeralık"a, askeriden de "kaymakamlık (Yarbaylık)"a muadildir. Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri, c. II, s. 385.

122. Malmisanij, agk., s. 32 ve Nutuklar, Asarı Bediye, s. 377.

123. Şahiner, agk., s. 243.

124. Şahiner, agk., s. 247.

125. Atatürk Özel Arşivinden Seçmeler, 8284'den Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, 2. Kitap, s. 165.

126. S. Albayrak, agk., s. 186.

127. Şahiner, agk. s. 2334.

128. Tarihçe-i Hayat, Redoks, s. 123

129. Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, s. 405

130. Zinnar Silopi, Doza Kürdistan, Stewr, Basımevi, 1969'dan aktaran Malmisanij, agk. s. 103.

131. Kürdistan, 22 Nisan 1919'dan aktaran Malmisanij, agk. s. 127.

Paris paylaşım konferansı

Öte yandan Paris konferansında temsil edilen Kürtler ve Ermeniler toprak paylaşımı, özellikle Van ili, konusunda anlaşamazlar, İngilizler yarım ağızla Kürtlere otonomiden (özerklikten) söz ederlerse de, kalıcı bir çıkar sağlayamayan Kürt temsilcilerin elleri boş kalır.

Aralarındaki toprak anlaşmazlığının çözümünü İngiltere, Fransa, İtalya ve ABD'ye bırakan Ermeni ve Kürt temsilcileri Konferans Başkanı'na hitaben ortak bir dilekçe yazarlar:

"Büyük Barış Konferansına, 20 Kasım 1919 Paris

Bay Başkan!

Bizler, aşağıda imzası bulunanlar, Ermeni ve Kürt uluslarının temsilcileri Büyük Barış Konferansı'na, iki ulusun da aynı ari kavimden ve çıkarlarının da aynı olduğunu ve aynı amacı, yani kendi bağımsızlıkları amacını güttüklerini belirtmekten şeref duyarız. Özellikle Ermeniler insafsız Osmanlı idaresinden kurtulmak çabasındadırlar ve genellikle hem Ermeniler ve hem de Kürtler her iki ulusa da facialar getiren İttihat ve Terakki komitesinin resmi ve gayri resmi kabinelerinin boyunduruğundan kurtulmayı zorunlu bulmaktadırlar!...

Şu halde Barış Konferansı'ndan, aramızda tam anlaşmaya varmış olarak beraberce sizden, ulusların hakları prensibine uygun olarak Birleşik Bağımsız Ermenistan ve Bağımsız

bir Kürdistan'ın yaratılmasını, kurulacak olan bu devletlerin halklarımızın istekleri göz önüne alınarak büyük devletler yardımını alabilmesinin teminini, bu konuda karara varılmasını ve de ülkemizin tekrar gelişmesi süresinde bu devletlerin gerekli olan ekonomik ve teknik yardımlarını esirgememelerini rica ederiz.

Delegasyonlarımız tarafından sizlere sırayla raporlar şeklinde sunulan aramızdaki anlaşmazlık konusu olan topraklara gelince, açık bir şekilde sizleri temin ederiz ki, bunların bir çözüme bağlanmasını Barış Toplantısı'nın kararlarına bırakıyoruz. Çünkü verilecek kararın adaletli bir şekilde verileceğine eminiz. Aynı zamanda her iki devletimizin de içinde yaşayan azınlıkların hukuki haklarına saygı göstermek konusunda tam bir birlik içinde olduğumuzu da bildiririz. Boğos Nubar (Ermeni Milli Delegasyonu Başkanı) Dr. H. Ohancanyan (Ermenistan Cumhuriyeti Delegasyon Başkan Vekili) Şerif Paşa (Kürt Milli Delegasyonu Başkanı)¹³²

İmza sahiplerinden Boğos Nubaryan Paşa, daha bir yıl öncesine kadar Osmanlı emrindedir. Şerif Paşa ise, Osmanlı'nın Stockholm'deki elçisidir. Her iki tarafın da, bağımsızlıklarını egemen devletlerden bir yardım dilenme yoluyla istemeleri daha uzun yıllar yinelenecektir.

Said-i Kürdi'nin bu girişime karşı bir mektup yayınladığı belirtilmektedir. Türk bağılıları bu girişimi, onun Kürtlerin bağımsızlığı yanlısı olmadığını, Türklerle birlikten yana olduğunu ileri sürmek için kullana gelmektedirler. Oysa Kürdistan Teali Cemiyeti tüzüğü'nün amaç maddesinde, açık ve yalınlıkla bağımsız Kürdistan hedefinden söz edilmiştir. Said-i Kürdi'nin tepkisi de, her zaman olduğu gibi, üstü kapalıdır ve Hristiyan Ermenilerle işbirliğine tepki göstermekle sınırlıdır. Cevat Dursunoğlu ise, durumu açıklamaktadır:

"Cemiyetin mühründe Türkçe (olarak) 'Kürt Teali Cemiyeti', Fransızca (olarak) 'Autonomie du Kurdistan' yazılıyordu. Bu da Türklerden ayrılmanın nasıl bir felaket getireceğini pekiyi bilen Kürt halkından kötü niyetlerini saklamak içindi."¹³³

Said-i Kürdi'nin kimi ardılları da, 'mütareke' aynı örtülü işgal döneminde etnik toplulukların cemiyetler kurmalarının yaygın olduğunu, Kürt Teali Cemiyeti'nin de bunlardan yalnızca biri olduğunu belirterek, işi za manın gelip geçici bir modası olarak anlatma becerisini göstermekten geri kalmamaktadırlar.

Oysa, kurtuluş mücadelesi döneminde, Ankara'daki meclisin etkisini yok etmek için; Marmara, Ege, Konya ve Yozgat'ta ör gütlenen kalkışmalar, Karadeniz'de Rum Pontus saldırıları; Sivas'ın doğusunda da Kürt Teali Cemiyeti'nin desteğiyle Alevi Kürt Koçkiri ayaklanması başlatılır.

Cemiyetin örgütlediği Koçkiri ayaklanmasının amacı doğuda belirli bir toprak üstünde egemenlik sağlamak ve Paris'te elde edilemeyen hakları elde etmektir.

"Mustafa Kemal çağırdı" uydurması Said-i Kürdi'nin ulusal kurtuluş savaşımını desteklediğini ileri sürenler, onun bu savaşımı boğmayı amaçlayan kalkışmalarla ilgili bir açıklamasından söz etmemektedirler. Said-i Kürdi Anadolu'da olanlardan habersiz bulunabilir. Ancak o, Batı Anadolu ulusal cephesini yıkmak üzere Marmara'ya salıverilen Kuvayı İnzibatiye, bu tür kuvvetlere verilen genel adla Hilafet Ordusu'nun İstanbul'da İngilizlerce eğitildiğinden haberdar olmaması olanaksızdır. Milli güçleri desteklediği belirtilen Said-i Kürdi'nin bu ihanet ordusunun halka saldırısı üstüne, hiç olmazsa küçük bir sitemini açıklamış olması beklenirdi.

Bağılıları ve yazarları, bu tür ayrıntılardan söz etmiyorlar, ama Mustafa Kemal'in onu, mücadele için Ankara'ya 18 kere davet ettiğini, onun ise "Ben tehlikeli yerde mücadele etmek istiyorum. Siper arkasında mücadele etmek hoşuma gitmiyor. Anadolu'dan ziyade, burayı daha tehlikeli görüyorum" diyerek bu isteği geri çevirdiğini ileri sürerler.¹³⁴

İstanbul elbette çok tehlikelidir. Ancak hiçbir gizli yaşamı olmayan Said-i Kürdi'nin işgal kuvvetlerince tutuklanmaması da şaşırtıcıdır. Yazarlarına göre, İngiliz komutan onun "binler talebeler"inden korkmuştur.

Ancak bu İngiliz komutan, İstanbul'da ulusal kurtuluş için eylemlerde bulunan yurtseverleri yakalatıp işkenceden geçirtirken, TBMM ordusunun "binler" askerlerinden hiç korkmamıştır.

Yurdunu savunmak için Müdafaa-i Hukuk cemiyetini kuran, savaşçı birlikler oluşturulması için var güçleriyle çabalayan, elde silah cephelerde savaşanları boğmak için her türlü kışkırtmayı yapan Halife'ye bağlı işgalci İngiliz yordakçısı cemiyetlerin girişimlerine karşı dimdik ayakta duran müftüler ve diğer din görevlilerinin tehlikesiz yerlerde "mücadele" etmiş oldukları da söylenemez.

Ayrıca Said-i Kürdi'nin kurtuluş savaşının hazırlık döneminde gerçekleştirilen Erzurum ve Sivas kongreleriyle ilgili destekleyici herhangi bir açıklamasına rastlanmıyor.

Sonuç olarak, Said-i Kürdi, savaş döneminde İstanbul'da Kürt Teali Cemiyeti, Müderrisler Cemiyeti (Teali-i İslam Cemiyeti), Yeşilay Cemiyeti gibi örgütlerde bulunmuş, Dar'ül İslam'da maaşlı olarak çalışmıştır, ama ulusal kurtuluşu desteklemek üzere yoğun çalışmalar yapan örgütlerle ilişki içinde olduğunu gösterir bir iz bulunmamaktadır.

Onun yaşamının tüm ayrıntılarını bilen bağluları ve yazanları ise, "milli mücadeleyi desteklemiştir" gibi bir söylenti yaymışlardır. Bu noktada belirtilmeli ki, bağluları Türk çocuklarını örgütleyebilmek için onu "Kuvayı Milliye" yapmakta, Kürt çocuklarını örgütlemeyi düşünen bağluları ise, onun Kürdistan Teali Cemiyeti çalışmalarına önem vermektedirler.

132. Naci Kutlay, İttihat Terakki ve Kürtler, Koral Fırat Yayınları 1991, s. 122.

133. Cevat Dursunoğlu, Milli Mücadelede Erzurum, Ankara, 1946, s. 18.

134. Şahiner, agk. s. 252.

Bir zihin ve dimağ bunalımı daha

Kitaplarda ona, İstanbul'da "gizli bir milli vazife" yaptırılanlar, onun 1921'de arkadaşının ihanetine uğradığını ve bunalıma girdiğinden Van'a gittiğini yazıyorlar. Bu arkadaşın kim olduğunu ve ihanetin niteliğiyle ilgili küçük ve dolaylı da olsa bir açıklamada bulunmamaktadırlar. Onun bir "zihin ve dimağ bunalımına" girdiğini yazmakla yetinenler, bu hastalığın eski bir hastalığın sonucu olup olmadığını da belirtmemektedirler.

Yalnızca, İstanbul'dan "tikinti duyduğunu" söylemekle yetinmektedirler. Bu arada 1921'de Van'a hangi aylarda gittiği de bilinmezler arasındadır. Said-i Kürdi'nin maaş aldığı Dar'ül Hikmet-i İslamiye 1922 yılında kapatılmıştır. Şahiner, onun resmi görevinin sona erdiğini ve yaz aylarında Ankara'ya gittiğini belirtiyor. Oysa Van'a gitmişti. Bu arada ne olup da, İstanbul'a döndüğü ve resmi görevinin ne zaman sona erdiği de belirtilmemektedir.

Şahiner'in yazdığına göre Büyük Taarruz sırasında Ankara'da olmuş oluyor. Oysa Malmisanij, onun Kasım 1922'de, yani kurtuluştan iki ay sonra, Ankara'ya geldiğini yazıyor. Onun meclis tarafından şifre (gizli tel) ile davet edildiğini, hatta Ankara istasyonunda törenle karşılandığını yazanlar da bulunuyor. Öte yandan Dava Dergisi, onun "seyahatini" ve İstanbul'daki "milli vazife"sini şu satırlarla anmaktadır:

"Bediüzzaman'ın İstanbul'da yaptığı bu muvaffakiyetli hizmeti Ankara hükümeti takdir edip M. Kemal tarafından 3 defa, şifre ile Ankara'ya davet edilirse de o cevaben: 'Ben tehlikeli yerde mücadele etmek isterim. Siper arkasında savaşmak benim hoşuma gitmiyor. Ankara'dan ziyade burayı daha tehlikeli görüyorum' diye teklifleri red eder.

Fakat eski dostu Seyyid Taha'nın ısrarı neticesinde Bediüzzaman 9 Kasım 1922'de trenle Ankara'ya hareket eder. Seyyid Taha ve bir heyet tarafından karşılanır."

TBMM Başkanı ve Başkumandan Mareşal Mustafa Kemal, bu anlatıma göre, onu gizli mesaj (şifre) ile Ankara'ya çağırılmış oluyor. Ancak ne her türlü kanıt peşinde koşanlar ne de Said-i Kürdi'nin kendisi "şifre" denilen belgeleri göstermiyorlar. "Şifre" çağrılar gerçekse, son zafer için varlık yokluk saldırısı döneminde Said-i Kürdi Başkumandan'ın çağrısına uymamış oluyor.

O savaş bittikten sonra, Lozan'da barış görüşmeleri başlarken geliyor. İstanbul hala işgal altındadır. Lozan'da Avrupalılar ve Amerikalılar Türkiye'nin bağımsızlığını tanımamakta, egemen bir devlet kurulmasını, diye her türlü baskıyı yapmaktadırlar. Bu sırada Said-i Kürdi ise "İslama ve ibadete çağrı" bildirileriyle meclise gelir ve dağıtmaya başlar.

Bildirinin 4. maddesinde isyan çıkacağı ileri sürülmektedir:

"Bir zamanlar Beytüşşebab aşirinde (aşiretlerinde) isyan vardı. Ben gittim, sordum: 'Sebep nedir?' Dediler ki: 'Kaymakamımız namaz kılmıyordu; öyleyse dinsizlere nasıl itaat edeceğiz? Hâlbuki bu sözü söyleyenler de namazsız, hem de eşkiya idiler.'"

Bu bildiriden bir yıl sonra 1924 te Kürt isyanı gerçekleşir. Said-i Kürdi'nin bildirisiyle yeni kurulmakta olan devlete gözdağı verildiği de söylenebilir. Cemal Kutay ise, onun yalnızca bildiri dağıtmadığını, aynı zamanda mecliste bir de konuşma yaptığını yazmaktan kendini alamıyor.¹³⁵

Bu tehdit bildirisi, 1990'lı yıllarda ilginç bir biçimde kullanılacaktır. Refah Partisi milletvekillerinden birinin, parti yandaşlarının Almanya toplantısında yaptığı konuşma televizyon ekranlarına, "Bizim Said tutmuş bu Mustafa'nın yakasından ve bana bak, demiş" sözüyle yansıtacaktır:

Kışkırtıcıları böylesine konuşturan da Said-i Kürdi'nin kendi anlatımıdır:

"Ankara'da Mustafa Kemal'in şiddet ve hiddetle divanı riyasete girip: 'Seni buraya çağırdık ki, bize yüksek fikir beyan edesin. Sen geldin namaza dair şeyler yazdın, içimize ihtilaf verdin!' dediğini, Said'in de ona: 'Namaz kılmayan haindir, hainin hükmü merduddur.' dediğini..."¹³⁶

Bu anlatıma göre Said-i Kürdi'yi Ankara'ya "yüksek fikir"lerinden yararlanmak üzere Mustafa Kemal çağırılmış oluyor. Ayrıca Mustafa Kemal, namaza da karşı çıkmış oluyor ve kızıyor. Böyle bir olayın başkaca bir kanıtına ve tanığına rastlanmıyor. Said-i Kürdi, Mustafa Kemal'in duygularına ve ilkelerine zarar verdiğini ve fakat Mustafa Kemal'in kendisinden korkarak özür dilediğini; bunun nedeninin keramet olduğunu da ileri sürüyor:

"Mustafa Kemal bir nevi tarziye verip (özür dileyip) hiddetini geri aldığını ve Mustafa Kemal'in hissiyatını ve prensiplerini rencide ettiği (kırdığı) halde kendisine ilişmemesini ve bu cebbar kumandanların âdeta Eski Said'den korkmalarının Risale-i Nur'un ilerideki kahraman şakirdlerinin şahsı manevîsinin hârika bir kuvveti ve Risale-i Nur'un parlak bir kerameti olduğu yazılıyor."¹³⁷

Said-i Kürdi, yıllar sonra mahkemeye çıkarıldığında "Said ve arkadaşları, Mustafa Kemal'e din yıkıcı, süfyan demişler ve kalblerdeki sevgisini bozmağa çalışmışlar. Onun için mahkûm ediyoruz. Acaba ölmüş gitmiş bir adamın şahsına karşı bin defa böyle itiraz (hakaret anlamında) da olsa, umumî bir dava oluyor. Mahkemei adalet buna dair böyle bir hükmü vermek, elbette pek acib bir mana iş içinde (işin içinde pek acayip bir anlam) var" diye yazarak, ölmüş kişinin ardından kötü sözler söylenebileceğini de göstermiştir.¹³⁸

Sonuç olarak, Said-i Kürdi'yi Abdülhamit karşısında kahramanlaştıranlar, bu kez onun kendi anlatımlarından Mustafa Kemal'e karşı isyancı oldu, diyerek ve yine onun "Mustafa Kemal'e karşı Nur'un tokadı" sözlerinden güç alarak Said-i Kürdi'yi yücelttikleri görülüyor.¹³⁹

135. Cemal Kutay, Bedüzzaman Said Nursi, s. 272.

136. Said-i Kürdi'nin bu konuyla ilgili sözleri Risale-i Nurlarda 11 kez yinelenmektedir.

137. Şualar, Redoks, s. 434.

138. Emirdağ Lahikası 2, Redoks, s. 161.

139. Şualar, Redoks, s. 383.

Bir kez daha mağarada

Said-i Kürdi, 1923 Baharında Ankara'dan Van'a gider ve "Erek dağındaki Horhor mağarasında" yaşamaya başlar. Daha önceleri de, "zihin ve dimağ" bunalımı ile hastalandığında o dağa gitmiş ve kendi anlatımına göre aşağıya mağaranın önüne düşmüştü. Said-i Kürdi, yıllar sonra Van'dan Ankara'ya geliş öyküsüne şaşırtıcı bir öykü daha ekler:

"Bir zaman sonra Mustafa Kemal, iki defa şifre ile, Van Vilayetinin eski valisi ve benim dostum Tahsin Bey'in vasıtasıyla beni neşredilen Hutuvatı Sitte'ye mükâfaten taltif için Ankara'ya celb etti, gittim. Şeyh Sünusî Kürdçe lisanı bilmediğinden beni onun yerinde üçyüz lira maaşla vilayati şarkiye vaizi umumîsi, hem meb'us, hem diyanet riyaseti dairesinde Dârül Hikmet azalarıyla beraber eski vazifem ile memnun etmek ve benim Van'da temelini attığım Medresetüz Zehra ve şark dârül fûnunuma Sultan Reşad'ın verdiği ondokuz bin altın lira ikiyüz meb'us içinde yüzaltmışüç meb'usun imzasıyla yüzellibin banknota iblağ edilerek kabul edildiği halde; ben Beşinci Şua aslının verdiği haberin bir kısmını, orada bir adamda gördüm. Mecburiyetle o çok ehemmiyetli vazifeleri bıraktım. Ve bu adamla başa çıkılmaz, mukabele edilmez diye, dünyayı ve siyaseti ve hayatı içtimaiyeyi terk edip yalnız imanı kurtarmak yolunda vaktimi sarfettim."¹⁴⁰

Her zamanki karışık anlatımı yalınlaştırırsak Said-i Kürdi'nin anlatımından şu sonuçları çıkartabiliriz:

Said-i Kürdi Van'dadır.

Mustafa Kemal onun Hutuvatı Sitte'sini çok beğenmiş oluyor. Said-i Kürdi'yi ödüllendirmek istemiş oluyor ve onu Ankara'ya getirtmiş de oluyor.

Mustafa Kemal, Libyalı Şeyh Sunusi'yi doğu illeri genel vaizliği makamına getirmeyi düşünmüş oluyor. Ancak Libyalı Şeyh Sunusi, Kürtçe bilmemektedir. Oysa Doğu illerinin tümünde Kürtçe egemendir. Vaizlik için Kürtçe bilmek gerekir.

Mustafa Kemal, Said-i Kürdi'yi ödül olarak diyanete almak ve Şeyh Sunusi yerine Doğu Illeri Umumi Vaizi yapmak istemiş oluyor.

Said-i Kürdi, Van'da üniversite kurmak için daha önce Sultan Reşad'tan 19.000 altın almış oluyor. Herhalde "tahsisat" demek istiyor. Çünkü 19.000 bin altın çok büyük bir paradır.

Mustafa Kemal, 163 milletvekili imzasıyla bu tutarı 150.000 liraya çıkarmış oluyor.

Said-i Kürdi, bu ödülleri kabul etmemiş oluyor, çünkü 5. Şua ona bir haber vermiştir. O da, Mustafa Kemal ile baş edilemeyeceğini düşünerek görevleri kabul etmemiş oluyor. Oysa Said-i Kürdi, o zamanlar Ankara'ya bir kez gelmiştir. O gelişinde de mecliste bildiri dağıtıp ilgi göremeyince Ankara'dan Van'a gitmiştir. Mustafa Kemal'in ya da meclisin "Doğu illeri umumi vaizliği" gibi bir makam oluşturduğunun hiçbir kanıtı yoktur. Böyle bir makamın Şeyh Sunusi ile hiçbir ilgisi olamaz, çünkü Şeyh kendi ülkesi Libya'da etkin bir kişidir ve orada görevleri vardır.

Said-i Kürdi'nin 1912 Balkan gezisinde Sultan Reşad'tan üniversite için tahsisat aldığını yazanların hiçbirisi, Said-i Kürdi'nin kendisi de, bu gezide altın lira alındığını yazmamışlardır.

140. Şualar, Redoks, s. 359.

"Süfyan ve bir İslam Deccalı M. Kemal"

Olmayan tahsisatı ve önerilmemiş makamı Said-i Kürdi'nin reddetmesi olanaksız. Zaten o Van'dan Ankara'ya getirilmemiştir. Bu arada belirtmeli ki, Said-i Kürdi'nin önerilenleri kabul etmemesinin nedeni olarak gösterdiği 5. Şua'da şu satırlar bulunmaktadır:

"Süfyan ve bir İslâm Deccalı (nin), Mustafa Kemal olduğu Beşinci Şua'da anlaşılıyor."¹⁴¹

Said-i Kürdi'ye göre Mustafa Kemal bir "Süfyan"ın ta kendisidir ve "yerde ve gökte lanetlenmiştir. Allah (c.c.)'ın yarattığı mahlukatı içinde en çok zulüm yapan kimsedir."¹⁴²

Mustafa Kemal'e yakıştırdığı bu kimlik yalnızca bir hakaret içermez. Dinsel temeli çok daha kötüdür. Süfyan, "Hz. Ali (R.A.)'dan rivayete göre; (...) çocukları ve hatta kadınların karınlarındaki bebekleri bile öldürür." Süfyanı'nın cinayetleri bunlarla sınırlı değildir:

"Oralarda katliamlar yapacak, alimleri öldürecek, Mushafları (Kur'anı Kerimleri) yakacak, camileri tahrib edecek, haramları kaldıracak, eğlence ve fuhuş yerlerinin açılmasını emredecek."¹⁴³

Said-i Kürdi'nin Mustafa Kemal'e yakıştırdığı ikinci kimlik olan 'Deccal' ise "Kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı Mesih"dir. Deccal (Said-i Kürdi'ye göre Mustafa Kemal) bir felaket taşıyıcısıdır:

"İmam Müslim'in Esmâ binti Yezid'den rivayetine göre Resullulah bir gün onlarında bulunuyordu. Deccal'den bahsederken... şöyle buyurdu: Onun (Deccal'in) zuhurunun (ortaya çıkması) öncesinde alamet olarak üç yıl olacaktır. Birinci yıl gökyüzü yağmurlarının üçte birini yağdırmayacak ve yeryüzü bitkilerinin üçte birini çıkarmayacaktır. İkinci yıl, gökyüzü yağmurlarının üçte birini yağdırmayacak ve yeryüzü de bitkilerinin üçte ikisini çıkarmayacaktır. Üçüncü yıl ise gökyüzü hiç yağmur yağdırmayacak ve yeryüzü de hiç bitki çıkarmayacaktır."¹⁴⁴

Cemal Kutay ise, Said-i Kürdi'nin Mustafa Kemal düşmanlığına inanmamaktadır. "Tarih Ne Zaman İbrettir" adlı kitabında, "Said-i Nursi, Bediüzzamanlık vasfını, değişen binbir kıymet ölçüsü içinde haşmetle sürdürüyor ve nesiller sonra huzur devirlerinin hasret ve ümidi oluyor, olmakta devam ediyor" diye yazmıştır.

Uğur Mumcu, gazete yazısında Kutay'ın satırlarını ele alır. Kutay da, ona yolladığı mektupta "Ben Bediüzzaman Said-i Nursi'nin yeminli Atatürk düşmanı olduğunu bilmiyorum. Böyle ağır bir ithamı (ithamı) doğrulayacak hadiseye de rastlamadım. Menfiliğini tarihin ve vicdanın tasdikindeki böylesine bir hareketi öğrendiğim an, sizin gibi susmaz, karşısına çıkardım" diye yazar.¹⁴⁵

Said-i Kürdi, Van'da mağarasına çekildikten onlarca yıl sonra, onun talebelerinin en ünlüsünün "Benim laik düzen için tehlike olduğum iddiaları ortaya atılıyor. Ben haftanın 7 günü konuşma yapan, konferanslara katılan bir adamım. Bunların içinde irtica yanlısı veya cumhuriyetin temel ilkelerine aykırı bir tek cümlemi bulsunlar, bir mağarada inzivaya çekilirim." sözü gazetelere geçer.¹⁴⁶

Ancak, Erzurum'da kitlesel bir katılımı "Deccal vaazı" verdiğini ileri süren bu kişi, Amerika'da "İnzivaya" çekilir.

141. Şualar, Redoks, s. 417.

142. Hayrettin Gümüşel, Beklenen Mehdi, s. 143.

143. a.g.k., s.143.

144. Hayrettin Gümüşel, agk., 148-9.

145. Uğur Mumcu, Said i Nursi'nin Atatürkçülüğü (!), Cumhuriyet, 15 Şubat 1981

146. "Mağara'ya Girerim", Hürriyet, 19.4.1998

Şeyh Said ile üç gün üç gece

Oysa Said-i Kürdi, mağarasında inzivada değildir. Van şehrine iner ve halkla derin sohbetler eder; sonra da İstanbul'a gider. Onu yazanlar, Van'dan ne zaman ve hangi amaçla İstanbul'a gittiğini belirtmiyorlar.

Ancak, Eylül 1924'te Said-i Kürdi, Van'a gitmek üzere yola çıkar ve Erzurum'a gelir.¹⁴⁷

"Azadi" örgütünün ileri gelenlerinden Miralay Cibranlı Halit ve Baba Bey ile görüşür.¹⁴⁸

Said-i Kürdi'nin kardeşi Kürt ayaklanmasını yönlendiren 'Azadi' örgütünün Van yöneticilerindendir. Prof. Şerif Mardin ya da Şahiner ve öteki biyografi yazarları bu geziyle ilişkilerden söz etmiyorlar. Onlara göre Said-i Kürdi hala Van'daki Horhor mağarasında yaşamaktadır.

Malmisanij'e göre, 1925 yılında 'Hubab' adlı kitap Ankara'da Said-i Nursi adıyla basıldı.¹⁴⁹

Aynı yılın Şubat-Mart aylarında Şeyh Said ayaklanması başladı. Said-i Kürdi Van'da sorgulandı ve önce Antalya'ya, daha sonra Burdur'a ve Isparta'ya gönderildi. Isparta'nın Barla ilçesinde yaşamaya başladı. Barla'da iken Hulusi Yahyagil, Abdullah Yeğin ve Mustafa Sungur yeni "şakirdler" oldular.¹⁵⁰

Said-i Kürdi'nin Şeyh Said ayaklanmasıyla ilişkisi üstüne çelişkili yaklaşımlar sergilenmektedir. Özellikle Türk yandaşları, onun bu ayaklanmaya katılmadığını belirtmeye özen gösterirler. Bu özenin nedeni, ayaklanmanın İslamcı bir hareketin ürünü olmaktan çok Kürtçülük yanının açığa çıkması olabilir. Öte yandan Kürt kökenlilerin yaklaşımları değişiktir.

Said-i Kürdi, kendisini Isparta'da görmeye gelen Şeyh Said'in torununa "Ben, biraderi azamım Şeyh Said Efendi'nin hayfını aldım" der.

1950'li yıllarda Şeyh Said'in oğulları Şeyh Ali Rıza ve Şeyh Selahaddin'i Ankara'ya çağırarak, Beyrut otelinde görüşür. Oteldeki görüşmecilerden Abdullah Fırat onun Şeyh Said İsyanı ile ilgili çarpıcı açıklamalarını şöyle aktarıyor:

"Biraderi azamım Şeyh Said Efendi, büyük bir şeref ve derece ile vazifesini tamamladı. Ben de, bu hadisede onunla beraber cihada, Diyarbekir'de şehadete nail olmayı arzuluyordum.¹⁵¹ "Said-i Kürdi ayrıca, 5 Mayıs'ta (1924 olmalı), Erzurum'da Gülabizadelerin köşkünde Şeyh Said'le buluştuğunu anlatır ve ekler:

"Beraber üç gün, geceli gündüzlü bir arada kaldık. Cihadı ekberin yapılması gerektiğini ve bunu Müslümanlar deruhte etmediği takdirde, hepimizin mes'ul olacağını izah etti. Benim konu hakkında kanaatimi belirtmemi istiyordu. Ben de ona dedim: Siz bundan şüphe mi ediyorsunuz?"

Şeyh Said ile ilgili eserlerde bu yazılanlara ya da benzerine rastlanmıyor. Ancak anlatılanlara göre Said-i Kürdi, Şeyh Said isyanına katkısını anlatmayı sürdürüyor:

"Beraber istişare neticesinde yardımlaşma esaslarını tesbit edebiliriz. Bir sene sonra Diyarbekir'in Lice veyahut Piran mıntıkasında görüşmek şartıyla birbirimizden ayrıldık. Van'a, Bitlis'e gittim. Aldığımız kararları oranın şeyhlerine anlattım. ...Diyarbekir'e gittim. Fakat Şeyh Efendiyle görüşemedim."

İlginç olan durum, buluşmaya söz verilen yerde isyanın başlamış olmasıdır. Bu kaynağa göre, Said-i Kürdi, "Tabii kıyam başlar başlamaz devlet beni hemen derdest etti" der. Oysa Said-i Kürdi, ayaklanmanın başlarında değil, bastırılmasından sonra tutuklanır.

Aynı kaynağa göre, Said-i Kürdi ayaklanmanın daha başında tutuklanmasını gerekçe göstererek Şeyh Said'in yanında savaşmamaktan üzgündür:

"Hapishane ve sürgünler benim elimi kolumu bağladı ... 'Ben niçin Diyarbekir'de şehit edilen 46 kişinin içinde yoktum?' diye kederler ve gamlarla teessürümden ağladım"

Said-i Kürdi, katılamamış olmaktan üzüntü duyduğu ayaklanmayı nasıl sürdürdüğünü de açıklamaktan geri kalmaz:

"Onlar her ne kadar Biraderi Azamımı şehid ettiler, ben de onlardan (elini birbirine vurarak) bir milyon insanı Şeyh Said'in yoluna getirdim. Bu da benim için kafi hizmettir." Değişik İslamcı hareketler bu konuyu, kendilerine uygun gelecek biçimde aktardıklarından, Şeyh Said'in oğullarıyla yaptığı görüşme sırasında söylediklerini kısaltarak vermektedirler. Aynı görüşmede, Said-i Kürdi şunları da söylemiş:

"Kardeşim Şeyh Said kıyama başladığı zaman Van'da mağarada idim. Kendisine bir mektup yolladım. Mektubumun cevabını alamadan duydum ki, kardeşim Şeyh Said ayaklanmıştır. Düşündüm ki, mağaradan çıksam bile, bir faydam olmazdı, sonra beni mağarada yakalayıp sürgüne gönderdiler. Altı yıl süre ile dizlerime vurarak esef çekip memleketimizde fiili olarak yapılan mukaddes cihaddan mahrum kaldım."

"Mukaddes cihad" olarak nitelediğin Şeyh Said ayaklanmasına katılamamış olmasına böyle gerekçeler bulan Said-i Kürdi, silahla olmasa bile, kendisinin de propaganda ve örgütlenme yoluyla uzun dönemli bir ayaklanmaya giriştiğini şu sözlerle belirtir:

"Daha sonra bana denildi ki, 'Kardeşin Şeyh Said üzerine, küfri mutlak karşısında silahıyla cihad etmek vacip oldu. O silahı ile küfri mutlakı kaldırdı. Cühli mutlak kaldı. Cühli mutlak kaldırmak için kaleminle cihad etmek de senin üzerine vacip oldu.' Ben de cühli mutlak karşısında kalemimle cihad ettim."

Bu sözlerle göre Şeyh Said'in savaşarak kaldırdığı 'küfri mutlak' yani 'kafirler ve dinsizler' T.C. yönetimi olmalı. Said-i Kürdi de, 'mutlak cahillere' karşı savaşılmaktadır.

Öteki sevenleriye, bu sözlerle aldırış etmezler ve onun ayaklanmaya katılmadığını, hatta engellemeye çalıştığını, Van'daki Kör Hüseyin Paşa'nın ayaklanmaya katılmasına engel olduğunu ileri sürmektedirler. Şeyh Said ayaklanması salt dinci bir kalkışma olarak alındığında, bu çevreler Şeyh Said'den yana olmaktadır.

Kürt milliyetçiliği yani ağır basınca da uzakta durmaya özen göstermektedirler. Bu çelişkiler anılara bambaşka uydurmalar olarak yansımaktadır. Şahiner de hiçbir yorum yapmadan bu anılara yer verir:

"1926'da askeri harekât oluyor. Harekatı idare eden Fevzi Çakmak 'hiçbir ziruh (canlı) bırakmayacaksınız' diye emir vermiş. Yüz bin kişiyi, size yeşillik vereceğiz, diye bir vadiye götürüyorlar. Orada makineli ile hepsini öldürüyorlar."¹⁵²

Bazı Kürt hareketi yanlılarıysa onun ayaklanmayı desteklemediğinden yakınmaktadırlar. Cemil Gündoğan "Beytüşşebabıyanı" adlı kitabında şu yorumu yapmaktadır:

"Hiç kuşkusuz, bu söylenenler, (19)24 dinsel reformlarının dinci kesimde sebep olduğu bütün kopuşmanın, isyan saflarına aktığı anlamına gelmiyor. Dincilerin bir kısmı harekete hiç katılmadılar. Bu kesime örnek olacak ünlü Said-i Nursi'nin adını verebiliriz. Hem de koyu Kürt ulusalcılığına bulaşmış bir geçmişe sahip olmasına rağmen."¹⁵³

Gündoğdu, Şeyh Said ayaklanmasına ilişkin bir değerlendirme daha yapmaktadır:

"Said-i Nursi'nin genelde Kürt meşecisiyle, özelde de Şeyh Sait ayaklanmasıyla ilişkisi konusunda, çok karışık iddialar vardır. ... Propaganda yanı ağır basan Kürt çalışmaları, Şeyh Sait ayaklanmasının bu dinsel boyutunu göz ardı etmektedir. Oysa Şeyh Sait ve köprübaşını tutmuş diğer cephe kumandanlarının su katılmamış birer şeriatçı oldukları tartışma götürmez."

Said-i Kürdi'nin ayaklanma ilişkisi ne denli karışıkla niteliği de o denli karışıktır. Bunun nedeni, tarihsel olaya ön yargı ve ön kullanım niyetleriyle yaklaşım olabilir. Aynı kitapta ayaklanmanın "seküler Kürt önderliğinin elinden çıkarak Kürt dinci kanadına geçtiği" belirtiliyor.

Oysa ayaklanmayı örgütleyenler arasında herhangi bir çekişme olduğuna ilişkin herhangi bir tanıklığa rastlanmıyor. Şeyh Sait ayaklanmadan bir yıl önce başa getiriliyor. Hareketin,

Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı duran halifelik ve saltanat yanlılarının desteğini elde etmek ve aşiretler üzerinde bir etki yaratmak için böyle bir seçim yaptığı da düşünülebilir. Kurtuluş savaşının son iki yılında istihbarat merkezi yöneticiliği yapmış olan Miralay Hüsamettin Ertürk, Bedirhanilerden Nemrut (Kürt) Mustafa Paşa'nın Bağdat'a kaçtığını ve Şeyh Sait ayaklanmasını hazırladığını belirtmektedir.¹⁵⁴

Sonuç olarak, Said-i Kürdi ayaklanma ile ilişkisi üstüne çelişik açıklamalarda bulunuyor. "Risale" adı yeğlenen kitaplarında, ayaklanmayı eleştiriyor, ama Şeyh Sait'in oğullarına ve torununa ayaklanmayı gönülden desteklediğini, hatta bu ayaklanmayı, propaganda yaparak, "milyon şakird" yetiştirerek sürdürdüğünü açıklıyor.

Ancak onun biyografisini yazma iddiasındaki Prof. Şerif Mardin, Necmeddin Şahiner ve Bedirhanilerden Cemal Kutay, bu olayı tümünden yok saymaktadırlar. Ona cebir-matematik kitabı yazdıran, anatomi kitabı ve 1268-1305 sayfalık sözlüğü ezberletenler, onun Şeyh Sait ayaklanması üstüne söylediklerine değinmemektedirler.¹⁵⁵

147. İngiliz Hava Kuvv. K. Bağdat 11/11/1924 gizli rapor.

148. Genç (Bingöl) milletvekili Hamdi (Yılmaz) Bey'in şifresi. Uğur Mumcu, Kürt İslam Ayaklanması, s. 70.

149. Malmisanij, agk., s.15.

150. Şakird: Talebe, çırac, mürit.

151. M. İslamoğlu, agk. c.III, s.393-4.

152. Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, s. 1812.

153. C. Gündoğdu, Beytüşşebabsıyanı, s. 175

154. H.Ertürk, iki Devrin Perde Arkası, s. 378.

155. Cemal Kutay, Kürt milliyetçilik hareketinin önde gelen aşiretlerinden Bedirhanilerden Tahir Bedirhan Bey'in oğludur.

Allahın mucizesi kitaplar ve Mehdi

Şeyh Said önderliğindeki ayaklanmayla ilişkisi nedeniyle Barla (Isparta) ilçesinde zorunlu yaşamayla cezalandırılan Said-i Kürdi, yaşamında yeni bir mücadeleye girer. Belki de kendisi yazı yazmasını bilmediğinden biteviye anlattıklarını, çocuklar yazar.

Kitapçıklar (risaleler) oluşur. Bu kitapçıkları "Allah'ın bir mucizesi" olarak niteler. Bu kitap oluşturma işi 30 yıl sürecek ve kitapların sayısı 130'u bulacaktır. "Mucize" olarak nitelediği bu girişimi için Allah tarafından görevlendirildiğini yıllar sonra açıklayacaktır:

"Yedinci Risale olan Yedinci Mes'ele Şu mes'ele "Yedi İşaret'tir.

Evvelâ tahdisi nimet suretinde birkaç sırrı inayeti izhar eden "Yedi Sebeb'i beyan ederiz: Birinci Sebeb:

Eski Harbi Umumî'den evvel ve evâilinde, bir vakıai sadıkada görüyorum ki: Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı'nın altındayım. Birden o dağ, müthiş infilâk etti Dağlar gibi parçaları, dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki, merhum validem yanımdadır. Dedim: "Ana korkma! Cenabı Hakk'ın emridir; o Rahîm'dir ve Hâkim'dir." Birden o halette iken, baktım ki mühim bir zât, bana âmirane diyor ki: "İcazı Kur'anı beyan et." Uyandım, anladım ki: Bir büyük infilâk olacak. O infilâk ve inkılabdan sonra, Kur'an etrafındaki surlar kırılacak."

"Mühim bir zat"ının kimliği bilinmiyor. Ancak ona Hz. Muhammed'e "Okul" denilmesine benzer biçimde, "İcazı Kur'an'ı beyan et" denmiş oluyor. Kur'an etrafında hangi surların olduğu ise açık değil. Ancak bu yetkiyi kimden ve hangi hukuka dayanarak aldığını açıklamakta güçlük çekecektir:

"Doğrudan doğruya Kur'an kendi kendine müdafaa edecek. Ve Kur'ana hücum edilecek, i'cazı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i'cazın bir nev'ini şu zamanda izharına, haddimin fevkinde olarak, benim gibi bir adam namzed olacak ve namzed olduğumu anladım. Madem i'cazı Kur'anı bir derece beyan, Sözler'le oldu. Elbette o i'cazın hesabına geçen ve onun reşehatı ve berekâtı nev'inden olan hizmetimizdeki inayati izhar etmek, i'caza yardımdır ve izhar etmek gerektir. İkinci Sebeb: Madem Kur'anı Hakîm mürşidimizdir, üstadımızdır, imamımızdır, herbir âdâbda rehberimizdir; O, kendi kendini medh ediyor. Biz de onun dersine ittibaan, onun tefsirini medhedeceğiz. Hem madem yazılan Sözler onun bir nevi tefsiridir ve o risalelerdeki hakaik, Kur'anın malıdır ve hakikatlarıdır."

Nur kitapları yalnızca kitap olmakla kalmaz. Said-i Nursi'nin kendi kimliği yerine de kullanılır. Keramet sahibi olduğu iddiasıyla "Sen rahmetler ve bereketler saçıp harika kerametler gösteriyorsun" denir ve keramet sahibi olarak müritlerine "evliya ve asfiya nişanları" verdiği belirtilir. Keramet sahibi olarak mehdi olduğu da ileri sürülür:

"Ümmetimin beklediği ahir zamanda (dünyanın son gününde) gelecek zatın (Mehdi'nin) üç vazifesinden en mihimi ve en büyüğü ve en kymettarı (değerlisi) olan... en ehemmiyetli vazifeyi yapan bitamamiha (hepsini) Risale-i Nurda görmüşler."

Bunun böyle olduğunu, yani Risale-i Nur'un Mehdi'nin görevini yerine getireceğini bildirenler de bulunmaktadır:

"İmamı Ali (Hz. Ali) ve Gavsı Azam ve Osman Halidi gibi zatlar bu bu nokta içindir ki, o gelecek zatın (Mehdi'nin) makamını Risale-i Nurun şahsı manevinde (manevi kişiliğinde) keşfen görmüşler (keşfetmişler) gibi işaret etmişler (bildirmişler) bazen o şahsı maneviye bir hadimine (görevlisine) vermişler ve o hadime (görevliye) mültefitane (sevccenlikle) bakmışlar."

"Manevi şahıs" denilerek örtülü gösterilen kişinin Mehdiliği daha açık belirtilmektedir:

"Bu hakikatten anlaşılıyor ki, sonra gelecek o mübarek (kutlu) zat (Mehdi), Risale-i Nuru bir programı olarak neşir (yayınlayacak) ve tatbik edecek (uygulayacak) ve o zatın (Mehdi'nin) ikinci vazifesi şeriati icra ve tatbik etmektir..."

Risale-i Nuru yayınlayacak olan "o zat"ın son görevi ise Hristiyanlarla bir ittifak (ortaklık) kurmak olacaktır:

"O zatın üçüncü vazifesi hilafeti islamiyeyi ittihadı İslama bina ederek (İslam birliğinde halifelik kurarak) İsevi ruhanileriyle (Hristiyan görevlileriyle) ittifak edip (birleşip) Dini İslama hizmet etmektir."¹⁵⁶

Mehdilik iddiası "Risale-i Nur ve üstadımız hakkında bazı nur talebelerinin mühim mektuplarıdır" başlıklı yapıtta çok açık dillendirilir:

"Risale-i Nur bu zamanın mehdisisidir. Ey kürei arzda (yerküresinde) bulunan gençler, hocalar ve halifeler, bin senedir insanların aradığı mehdi hazretlerinin peşavası ve müjdecisi üstadımızın (Said-i Nursi'nin) neşrettiği Risale-i Nur'dur."¹⁵⁷

Said-i Kürdi'nin Hutuvatı Sitte'sinde Mehdilik konusu daha da açıktır:

"Risale-i Nurun şahsı manevinin haklı olarak bir nevi mehdi telakki edilmesini (Mehdi olarak kabullenilmesini) ve kendi şahsını manen evladı Ali'den (Ali'nin manevi evladı) sayılsa dahi bozmamak için uhrevi (öteki dünyaya ilişkin) makamat (makamlar) bana verildi."

Mehdilik giderek benimsenir. Aynı zamanda Risale-i Nur adı verilen kitapların eşsiz olduğu ve Kur'anı Kerim tarafından benimsendiği ileri sürülerek yüceltildikçe yüceltilir:

"...o beklenen zat (mehdi) bir kitap yazacak, geçmişte hiç kimse o'na benzer bir kitap yazmayacaktır (yazmamıştır). İşte Rüsalei Nuru yalnız ben methetmiyorum. O'nu Hz. Kur'an methediyor, Hz. Ali methediyor, Gavsı Azam methediyor. Hz. Murtaza celcelutiyesinde Risale-i Nura Bedi diyor. Şu halde elbetteki o Bediüzzamandır, Fahrüdeverandır (devrin en ulusudur)."^{158/159}

Söylenceye dayanarak, Hz. Ali tarafından yazıldığı ileri sürülen 'celculutiye' kasidesinden bir takım dolaylı anlamlar çıkarılır ve Hz. Ali'nin de Said-i Nursi'yi işaret ettiği belirtilir:

"Sonra İmamı Ali (R.A.) Sekine ile meşgul olan Said'e bakar, konuşur. Akabinde 'ya müdriken lizalik ez zaman' der. İkiüç yerde kuvvetli işaret ile Said ismini verdiği şakirdine hitaben 'Kendini Sekine ile dua edip muhafazaya çalış' Yainidaiden sonra müteaddid karineler ve emareler ile Said var. Demek Ya Said (R.A.) 'Müdriken lizalik ezzaman' olur. Bu fıkra nasilki 'müdriken' kelimesiyle 'Elkürdi' lâkabına hem lafzan hem cifren bakar. Çünkü mimsiz 'derken' Kürd kalbidir (Yani tersinden okunuşudur) Mim ise, 'İd' ve 'y' ye tam muvafıktır."

Said-i Kürdi'ye göre, Hz. Ali bununla da yetinmez ve doğrudan doğruya Bediüzzaman'ı, yani kendisini ve Risale-i Nur'u işaret eder:

"Öyle de; diğer bir ismi olan Bediüzzaman lâkabına daha 'ezzaman' kelimesiyle îma etmekle beraber bin üçyüz ellidört (1354) veya bin üçyüz ellibeş (1355) makamı cifrîsiyle Said'in hakikatı halini ve hilafî âdet vaziyetini ve hıfz u vikaye için kesretli duasını ve halvet ve inzivasını tamamıyla tabir ve ifade ettiğinden sarahata yakın bir surette parmağını onun başına o kasidede teselli için basıyor. Burada da 'Bihî'nNaru uhdimet (Onun ateşi ile hamdetmek)' sırrına mazhar olan Risale-i Nur'u alkışlıyor."^{160/161}

Said-i Nursi, "Bu zaman" anlamındaki "ezzaman" dan kendi sanı olan "Bediüzzaman"ı; "müdriken" sözcüğünden "m" harfini çıkararak geriye kalan "driken (drkn)" sözcüğünün tersinden okunarak "elKürdi" demek istendiğini ve sonuç olarak Said-i Nursi'nin bu zamanın yol göstericisi olduğunu gösterdiğini ilan eder.¹⁶²

Hz. Ali'nin yazdığı ileri sürülen Celculutiye Kasidesi, Said-i Nursi'ye göre "yazdırılan bir şiir değil "aslı vahy" yani Allah tarafından indirilmiş bir sözdür. Risale-i Nur da vahyolunan bu şiirin içine girmiştir. Bu mantık kurgusuyla dolaylı olarak Risale-i Nur'un "aslı vahy'dir. Said-i Nursi'nin sözlerinde bu durum açıktır: "Hem madem Celcelûtiye'nin aslı vahy'dir. Ve esrarlıdır. Ve gelecek zamana bakıyor; ve gaybî umuru istikbaliyeden haber veriyor. Ve madem Kur'ân itibariyle bu asır dehşetlidir ve Kur'ân hesabıyla Risale-i Nur bu karanlık asırda chemmiyetli bir hâdisedir. Ve madem sarahat derecesinde çok karine ve emarelerle Risale-i Nur Celcelûtiye'nin içine girmiş, en mühim yerinde yerleşmiş. Ve madem Risale-i Nur ve eczaları bu mevkie lâyıktırlar ve Hazreti İmamı Ali'nin (R.A.) nazarı takdirine ve tahsinine ve onlardan haber vermesine liyakatları ve kıymetleri var."¹⁶³

Celculutiye şiiri üstünden dolaylı olarak Risale-i Nur'un vahyolunduğunu ileri süren Said-i Nursi, birtakım 'cifir' hesaplarından sonra aynı şiirde, "Molla Kürd ve Molla Said Bedi R.A. (Radiyallahu Anh: Allah ondan razı olsun)" denilerek doğrudan kendisinin işaret edildiğini yazar. İşi daha da ileri götürür: "...bu ismi A'zamın (adı büyük olanın) hamili yani ismi A'zam'ı kendine muhafaza ittihaz eden şahıs demekle, o umumi kitapta böyle hususi bize bakıyor." Hz. Ali, "bu fakirin (Said-i Nursi'nin) en korkunç zamanına bakar ve teselli eder, korkma der."

Said-i Nursi bununla da yetinmez ve 1938 yılını dönüm noktası olarak işaret eder:

"Ve (Hz. Ali) doksanüç müthiş harbinden ta harbi umumiye (I. Dünya Savaşı) kadar ve bin üç yüz elli dörde (1938'e) kadar olan tehlikeli bir zamanda yaşayacaksın. Ve çok tehlikelere düşeceksin fakat korkma kurtulacaksın diye işaret ediyor."¹⁶⁴

Bu alıntılar, kitabın Tenvir Neşriyat (MedZehra Grubu) tarafından yayınlanmış olan Sikkei Tasdiki Gaybi adlı kitaptan yapıldı. Aynı kitabın Sözler Yayınevi (1991) baskısında bu alıntıların yapıldığı bölümün kitaba alınmaması "Bu Lem'anın bir kısım nükteleri Yirmisekizinci Lem'ada, tamamı ise teksir Lem'alar ve Sikkei Tasdiki Gaybi mecmuasında neşredilmiştir" denilerek açıklanmaktadır.¹⁶⁵

Yine aynı kitabın 1958'de Sinan Matbaasında yapılan baskısında, bölümün tamamı kitaptan çıkarılırken "Risale-i Nurdan haber veren İkinci Kerameti Aleviye Risalesi ileride neşredileceğinden buraya derc edilmedi" denilmekle yetinilmiştir.

156. "Sikkei Tadiki Gaybi yazma nüsha" dan aktaran Neda Armaner, agk., s.10.
157. Neda Armaner, agk., s.11.
158. "Fihristin sonundaki takrizlerden" aktaran N. Armaner, agk. s.11.
159. Said-i Nursi'nin Risalesinde "deveran" sözcüğü yanlışlıkla kullanılmış olmalı. "Deveran"ın karşılığı "dolaşım"dır. Devran ise, "devir"dir.
160. Sikkei Tasdiki Gaybi, Sözler Yayınevi, 1991, s. 98-99. Arapça ABC ile yazılan sözlerin okunuşu tarafımızca Türkçe ABC'de yazılmıştır.
161. "Hz. Ali'ye nisbet edilen elKasidetü'zZeynebiyye (Bu kasidenin Arapça şerhini Abdulmu'ti esSimlavi adında bir ilim adamı hazırlamıştır) adında uzun bir kaside ile elKasidetü'zZeburiyye, elKasidetü'l Celculutiyye, Muhammes, Cünnetü'lEsmâ ve Münacat gibi eserler de bulunmaktadır. Bütün bu şiirlerin ona (Hz. Ali'ye) ait olup olmadığına hüküm vermek kolay değildir. Bazı araştırmacılar, bu şiirlerin eşŞerifu'r Radiyy veya kardeşi eşŞerifu'lMurtaza'ya ait olduğunu ileri sürmektedir (esŞankıtı, Kıfaye, s 67; Muhammede Esad Talaş, Tarih, s 242.)" Prof. Dr. Abdulhalik Bakır, Hz. Ali ve Dönemi, s. 108.
162. Mehdi konusunda Armaner şu yorumu yapmaktadır: "Ehli Sünnet inancında İmam Mahfi ve İmam Muntazar akidesi batıldır. Bir halaskarın (kurtarıcının) ve mehdinin (hidayete ermiş kişinin) geleceği akidesi (inancı) eski Mecusi (ateşe tapan) dininde vardı. Babil esaretinden sonra İsrail Peygamberleri bu fikri bir halaskar (kurtarıcı) inancına bağladılar. Müslümanlığın gelişme devirlerinde tarikatçılık yoluyla bu akide bazı ülkelerin halkına aşılandı, İslam dininin inanç sisteminde en açık biricik kaynak olan Kur'anı Kerim'in sarahati (açıklığı) ile Hadi ve Mehdi olarak gelen Hazreti Muhammed'dir. O, ahir zaman (son gün) Peygamberi ve (Hatemül Mürselin) Allah'ın son resulü (elçisi) olduğu içindir ki din kemal bulmuş ve tamamlanmıştır... Bazı kitaplarda, her ne kadar Mehdiye dair rivayet edilen (söylenilen) ve birbirinden çok farklı hadisler varsa da bunların tümü zayıf ve çoğunun uydurma oluşu üzerinde ittifak vardır." Neda Armaner, agk, s. 12.
163. Sikkei Tasdiki Gaybi, Tenvir Neşriyat, s. 141.
164. Sikkei Tasdiki Gaybi, Tenvir Neşriyat, s. 1545.
165. Sikkei Tasdiki Gaybi, Sözler Yayınevi, s.112.

Ağaçların tepelerinde

Said-i Nursi'nin Barla'da bir medresede ders verdiği sıkça yazılmaktadır. Ancak o bilinen türden, öğretmeni, okul binası olan bir 'medrese' bulunmamaktadır. Yazarları, kalmakta olduğu bağ evine 'medrese' demektedirler. Said-i Kürdi'nin Barla yaşamının ve kitaplarının en önemli simgesi bir ağaçtır. Öncü doğru eğilmiş bir ağaç...

Said-i Kürdi bu ağacın iki dalının üstüne uzatılan kalaslara oturarak çevreyi ve gökyüzünü gözetler. Zamanının önemli bölümünü ağaçta geçirir. Talebeleri tarafından yazılmakta olan sözlerin çoğunu da o ağacın üstünde söyler. Şakirdlerden Süleyman onun ağaca çıkmasını, "Çınar ağacındaki köşke Üstad çay elinde hiç yapışmadan çıkarmış" diyerek efsaneleştiriyor. Şahiner, Süleyman'ın anlattıklarından yararlanarak, onun korkusuzluğuna değiniyor:

"Üstad Çam Dağı'nda Senirkent'e bakan tepeye oturmuş, Sarp ve dik bir yer. Altı uçurum. Sıdık Süleyman çay yapmış. Eli titriyormuş. Bir bardak çayı eli titreye titreye

veriyor. Üstadın kılı kıpırdamıyor. Üstelik ökçesi (topuk demek istiyor) basık ayakkabı giyiyor. Yürümek zor, ayağının yarısı dışarıda."¹⁶⁶

Çam Dağı'nda olaylar olaylara ekleniyor. Şahiner aktarıyor:

"Çam Dağı'na gidiyorlar. Bayram abi, Üstad'ın atını tutuyor. Üstad düşmesin diye tutuyor. Üstad cevşen okuyor. Nasıl olursa, Üstad attan fırlıyor. Bayram Yüksel havada yakalayıp atın üstüne oturtuyor."¹⁶⁷

Said-i Nursi'nin Barla'daki ağacı, onun bağlolarınca o denli önemsenir ki, ağacın renkli fotoğrafı kitaplara basılır. Şakirtler o resmi Kastamonu'da yaşamış olduğu eve koyarlar. Onu yücelten öteki kitaplara kaynaklık eden asıl kitabı yazan Cemal Kutay ise, yıllar sonra televizyonlarda onun bu ağaç tutkusunu hafifseyen açıklamalar yapacaktır. Fethullah Gülen ise kendi tarihçeyi hayatında, kendi korkusuzluğunu ve kendi ağacını anlatacaktır:

"Yine kurşunlu Camiinin önündeki yüksek kavak ağacına göz açıp kapayıncaya kadar tırmanır ve etrafı oradan seyretmeyi severdim."¹⁶⁸

166. Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, s. 188.

167. Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, s. 202.

168. F. Gülen, Küçük Dünyam, s. 42.

'Nursi' adı nereden geldi?

Said-i Kürdi'nin ardılları "Nursi" adının "Nur" ayetlerinden geldiği izlenimini uydurma çabasındadırlar. Oysa nasıl "Kürdi" onun kökenini belirtiyor ve bir san olarak kullanılıyorsa, "Nursi" de onun "Nurs" köyünden Said olduğunu belirtmektedir. 'Said-i Nursi' Türkçesiyle "Nurslu Said"dir.

Onun yazdıkları kitaplara da, "Nur Risaleleri" yani "Nur kitapları" denmesinden esinlenerek, "Nursi" adı verildiği inancını yaymaktadırlar. Oysa Malmışanij, "Nursi" adının ya da sıfatının, daha "Nur kitapları" yazılmadan, Said-i Kürdi tarafından yazılarının altına imza olarak konulduğunu "Asarı Bediye, s.397" den aktarıyor.¹⁶⁹

Ardıllarından çoğunun, Kur'an ayetlerine dayanarak işi kutsallığa vardırıdıkları görülüyor. Basılı ciddi belgelere göre onun köyü, Bitlis'in Hizan ilçesinin Sağınlı (Uçum) bucağına bağlıdır. Özgün adıysa 'Nors'dur.¹⁷⁰

Onu yazanlardan Rohat, Said-i Kürdi (Nursi)'nin adıyla ilgili olarak "Said, bir Kürt kökenli aileden gelmesi nedeniyle kendisine Said-i Kürdi adı verildi" dedikten sonra onun ad ve sanlarını sıralıyor:

"Sadî Kürdi Bediüzzaman

İbni Mirze

Meşhur Molla Said

Said ulMeşhur

Ceridei Seyyare

Said Okur

Said-i Kürdi İbni Mirza

Bediüzzaman Said Kürdi

Sofî

Mehdi

Şeyh

Üstad

Aziz

Evliya
Hazret"

Cemal Kutay ise, ad konusuna katkı koymakta gecikmiyor:

"Gelelim Said-i Kürdi ismini kullanma meselesine... Bunu Kürdcülük ve Kürd olmak iddiasına bağlayanlar, lütfen Osmanlı devlet salnamesine baksınlar... Osmanlı mülki teşkilatı içinde birkaç vilayeti, daha çok mutasarrıflık ve sancağı, bugün aralarında vilayet olmuş kazaları ihtiva eden iyaletler vardı: BosnaHersek, EflakBoğdan (Bugünkü Romanya), Trablusgarb (Libya), Karaman iyaletleri gibi... Kürdistan böyle bir iyaletti. Yani coğrafi bir mıntıkaya verilen mülki teşkilat ismi idi. Benzer kafiye ile ifade edilen ve asırlar müddetince, Osmanlı mülkü olan Dağıstan gibi"¹⁷¹

Cemal Kutay'ın, onun "Kürt" kökenli olduğunu unutturmak için coğrafya adı niyetine yapmaya çalıştığı gereğinden uzun açıklamayı ciddiye alırsak "Kürdi" adı coğrafya kökenli olsaydı, "Kürdistani" denilmesi gerekirdi.

Bu yalın gerçeği görmezden gelen Cemal Kutay, bununla da yetinmeyecek ve bu adın neredeyse Türkçe olduğu izlenimini vermek için Nursi yerine Nur adını kullanmaya özen gösterecektir.

Rohat, Cemal Kutay'ı yalanlamakta ve 1930'lara dek 'Said-i Kürdi' adını kullandığını, daha sonraları devletin baskıları nedeniyle bundan caydığını, özellikle 1950'lerde "Nursi" adını bu nedenle kullandığını ileri sürüyor. Ne var ki, 1934'te soyadı yasası çıktıktan sonra, 1950'lere dek hangi adı kullanmış olduğuna değinmiyor.

Ölümünden sonra ise, özellikle ardılları 'Bediüzzaman' ya da 'Bediüzzaman Said (Said-i) Nursi' adını kullanmayı yeğlemektedirler. Malmisanij ve Rohat gibi "Kürtçülük" akımı yandaşları ise "Said-i Kürdi " adını kullanmaktadırlar. Aynı kaynakların, Kürtçe söyleyişe daha bir özen göstererek "Molla Said" yerine "Melaye Said-i Kürdi" dedikleri görülüyor.

Ancak bu değerlendirmelere ve yorumlara en ilginç katkı Aytunç Altın dal'dan geldi. Altındal, Papa XV. Benedikt'in 1920 başında Türklerden yana tavır almasıyla Müslümanları etkilediğini ve birçok Müslüman'ın Katolik olduğunu belirtiyor. 'Birçok' derken, örnek olarak yalnızca iki kişinin adını veriyor. Bunlardan biri, İzmirli O.M. ve önceki de Tevfik Fikret'in oğlu Haluk'tur. Haluk'un Katolikliği seçmesinde Papa'nın yarattığı 'sempatinin' rolünü açıklamayan Altındal, şimdiye dek rastlanmayan bir açıklama daha yapar: "İlginçtir ki bazı ÇOK SOFU geçinen Müslüman din adamları da NURSIA'lı Bendikt'te kendilerinden bir 'Şeyler' bulmuşlardı! Aziz Benedikt'e özenenlerden biri onun Türkçeye çevrilmiş olan ünlü 'Nizamnamesi'nden yararlanarak 'Risaleler' yazmaya ve onunki gibi tilmizler (müritler/ talebeler/ bağlılar) edinmeye başladı. Rastlantıya bakın ki, Aziz Benedikt NURSIA'dan dünyaya yayılmıştı bu sofu Müslüman da NURSI idi."¹⁷²

Altındal'ın, Said-i Kürdi'nin "Nors" ya da "Nurs" köyünde doğduğunu bir yana bırakarak yaptığı bu açıklamayı, televizyon programındaki şu ilginç sözleri izledi: "1908'e kadar hiç İstanbul'u da bilmeyen, Türkçe de bilmeyen bir adam Said-i Nursi. O zaman geldiğinde bakıyor ki, bu İslam dinini bunlar, Türkler çökertmişler, diyor. ...Aziz Benedikt bugün de Avrupa'nın koruyucu evliyası, koruyucu azizi durumunda, 1964'ten bu yana, ama bu Aziz Benedikt'in soyadı Nurci... Yani Aziz Benedikt Nursi bunun soyadı. Nursia, Nursili demek. O zaman kadar Said-i Kürdi ve doğum yeri de Nors kasabası... Orda doğmuş olan Said-i Kürdi de daha sonra (1908) İstanbul'a geliyor, Türkçe öğreniyor. Öğrendikten sonra elektriği de görüyor.

Elektrikten çok etkileniyor. O dönemde çok yeni ve Nur olayını böyle getiriyor, elektrik yani. 'Nur taleheleri Nur Fabrikasının ampulleridir.' Elimde tuttuğum şu, tabi bu metin İngilizce ve Latince. Benedikt Nizamnamesinin bir bölümü..."¹⁷³

Böylece Said-i Kürdi'nin "Nursi" adını alması 1908'de olmuş oluyor. Ayrıca isim babası ya da esin kaynağı da Papa XV. Benedikt olmuş oluyor. Daha sonra göreceğimiz gibi, Risale-i Nur adının ve Nurculuk hareketinin Kur'anı Kerim ve Hz. Ali tarafından işaret edildiğine ilişkin Said-i Kürdi açıklamaları da yalanlanmış oluyor.

Çünkü Aytunç Altındal, taraflardan biri olan Said-i Kürdi'den bir kanıt ya da tanık göstermiyor.

TV program yöneticisi "Risaleler bundan etkilenecek mi?.." diye soruyor. "Nursi" adının alınmasını 1908'e indiren, 1930'larda yazılan Risale-i Nur'ların adlandırmasını da 1908'e getiren Aytunç Altındal, elektrik işiyle ilgili soruyu kısaca, "Evet!" diyerek yanıtlıyor.¹⁷⁴

Aytunç Altındal'ın ne kronolojiye ne de belgelere dayanan ve bir komplo teorisi olan açıklaması bir yana bırakılırsa, 'Said-i Nursi' adı üstüne yapılan çeşitlemeler ve yaratılan kargaşa, tıpkı 31 Mart ayaklanmasına katılıp katılmadığı ve ayaklanmayı önlemeye çalışıp çalışmadığı konusunda olduğu gibi, Türk ardıl, Kürt ardıl sahiplenmesinden kaynaklanmaktadır. Bazı gerçek komplo teorisyenlerinin katkıları da konuyu iyice karıştırmaktadır.

1980'li yılların sonlarında serpiyen bağlilar topluluğunun ise, onu "Nursi"den çok "Bediüzzaman" ve "Üstad" diye adlandırdığı görülmektedir.

Yazılı belgeler asıl alınırsa, "Said-i Kürdi" ve "Said-i Nursi" adları kullanılabilir. Biz de bundan böyle, onun tarafından kullanılmaya başlanılan dönemi göz önüne alarak, "Said-i Nursi" adına yer vereceğiz.

169. Malmisanij, s.133.

170. Köylücrimiz, 1 Mart 1968 gününe kadar, s. 732.

171. C. Kutay, agk., s. 122

172. Aytunç Altındal, Papa 16. Benedikt Gizli Türkiye Gündemi, s. 823. Büyük harfler ve koyultma Aytunç Altındal'a aittir.

173. Aynanın Arkası, Haber Türk TV, 8.2.2006

174. a.g. tv.p.

İsyan, sürgün ve atılım yılları

Said-i Nursi'nin Cumhuriyetin kuruluşundan sonraki yaşamı, Kürt isyanlarıyla ve cumhuriyet rejimini İslamcı/hilafetçi bir yapıya dönüştürme girişimleriyle iç içe geçerken, sürgün-mahkeme-ceza sarmalından kurtulamaz.

1932'de tutuklandı, 1934'te İsparta'ya sürüldü. 1935'te Eskişehirde 11 ay hapse mahkûm oldu. 1936'da Kastamonu'ya sürüldü.

Kastamonu'da yedi yıl kalan Said-i Nursi, yörenin zenginlerinden Taşköprülü Sadık Demireller (1902-1979) ile birlikte yaşadı. "Miralay Sadık Bey" diye de anılan bu yeni "talebe" onun parasal destekçisi oldu; yemeğini yaptı, hatta ayaklarını da yıkadı.

Sürgünde yaşadığı ev giderek bir merkez oldu. Ünü ve etkisi giderek yayıldı, İbrahim Fakazlı'nın anlattıkları bu etkiye iyi bir örnek oluşturmaktadır:

"İkinci Cihan savaşında ihtiyat askeri iken bir gece rüyamda karargâh çadırında oturuyorduk. O sırada askerler bana dediler ki, 'Peygamber Efendimiz (a.s.m.) karargâhımıza geldi.' () Birden karşımda kendilerini gördüm. Belinde yerlere değen kılıç, başında o zamana kadar hiç görmediğim uzun bir sarık, ayağında normal bir şalvar, üzerinde göğsü açık bir gömlek, çok nurani sakalsız, bıyıklı bir zat. Ağlayarak kendimi ayaklarına attım."

Böylece rüyada da olsa, peygamberin fiziksel tarifini yapan Fakazlı, daha sonra Kastamonu'ya gittiğini ve rüyasında gördüklerinin benzerini yaşadığını anlatmaktadır.

*Zira ben üstadımızı görür görmez, askerde gördüğüm rüya gözümün önüne geldi. Rüya Peygamber Efendimizi aynı sarık, aynı kıyafet ve aynı endam ve nuraniyet içinde görmüştüm. Bunun için şaşkın ve perişan bir halde ağlayarak Üstadın mübarek ayaklarına kapanmışım, 'Ancak gelebildim' diyemiyordum."¹⁷⁵

Said-i Nursi bağlularının rüyaları kendi yaşamlarını etkilemekle kalmaz aynı zamanda adaletin yerine getirilmesinde de ana etken olur. T.C. yargıçlarından Abdurrahman Şeref, gördüğü 'rüya'nın etkisiyle nasıl mahkeme kararı verdiğini anlatarak ilginç bir örnek oluşturmaktadır:

"1 Ben Said-i Nursi'nin 'Tefrikaya düşmeyin. Birleşin, vahdette kuvvet var, nitekim üç ayrı elif üç eder. Yan yana gelirse (111) eder' teşbihini çok beğenir, hemen her yeri düştükçe söylerdim... 2Kararın yazılması sırasında rüyamda İmamı Gazali Hazretlerini gördüm, 'Kararını okudum ve çok beğendim' dedi. 3Rüyamda Celalüddini Suyuti Hazretlerini gördüm. Elinden öptüm, alnımdan öptü... 4Rüyamda Hazreti Ali'yi gördüm, 'Bana yardım etmiyorsunuz' dedim. Harp kıyafeti içerisinde idi, gülümsedi. 'Yardım ediyoruz, ediyoruz...' dedi... 5 Rüyamda Ali Himmet Berki'yi gördüm. '28 buraya gel' dedi. Koşarak gittim, eğil dedi. Eğildim. Sağ göğsüme bir madalya taktı 'Bu nedir efendim?' dedim. Cevap verdi:

'Gerekçeli olarak yazdığınız bir karardan dolayı...' Uyandım. Ve, derhal rüyamı yazdım." Yargıç Abdurrahman Şeref'in Hz. Peygamber'i gördüğü son rüyası mahkeme kararını bağlar:

"6Cenabı Resulullahı gördüm, elini uzattı öptüm... 7Kararı 7 ay 12 günde yazdım. Sonra da temize çekilmesi tam (bir) ay sürdü... ve, bir gece selalar verilir, mevlitler okunur ve Kur'anı Kerimler tilavet olunurken (makamla okunurken) karar son buldu... Beraat akşamı idi..."¹⁷⁶

Söz konusu örnek abartılırsa, bir yargıcın rüyalarına göre çok daha önemli, örneğin idam hükümleri verme ihtimali hiç azımsanmamalı. Çünkü rüyasında üstadını, şeyhini görerek cana kıyanlara da sıkça rastlanmaktadır. Bunların arasında çocuğuna kıyanlar ise meczupluktan çok ağır bir ruhsal bozukluğun örneğini oluşturmaktadırlar.

175. Şahiner, Son Şahitler, s. 134.

176. Hatıralarda Bediüzzaman, s 231.

"Risale-i Nur" adı önceden kullanılmıştı

Said-i Nursi Kastamonu'da ilişkilerini canlı tutarken, Isparta'nın Bedre, İlama, Kuleönü, Sav, İslamköy ve Atabey köyleriyle bağlarını koparmadı. Bu ekip kitapla propaganda işinde yer aldı. O konuşuyor, çocuk, delikanlı, genç talebeler yazıyordu. Yazdırdığı kitapları bu yörelerde el yazması olarak çoğaltıldı. Bedre köyünün imamı Sabri Efendi, bu işin yönetimini üstlenmişti. 60 bine yakın kitap dağıtıldı.

"Risale" sözcüğünün Türkçe olmamasından da yararlanılarak, değişik, üstün, apayrı bir belge izlenimi vermek için "kitap" yerine kullanılması da dikkat çekmektedir. Oysa "risale"nin sözlük anlamı "broşür", "kitapçık" ya da "kitap"tır. Bu kitapların kutsallığı ise Said-i Nursi'nin iddiasıdır:

"Risale-i Nur benim şahsi malım değildir. Kur'an Hâkim'in bu zamanda tereşşuh (sızıntı) eden bir mucizei maneviyesi"dir.¹⁷⁷

Nc var ki, Kur'andan bir 'sızıntı' olarak kutsanan "Risale-i Nur" adı, aynen "Bediüzzaman" adında olduğu gibi, Said-i Nursi'den çok önce kullanılmıştır. Kadircan Kafı konuya açıklık getirmektedir:

"Said Nursi'nin Risale-i Nur başlıklı kitapları da epeyce hapis konusu oldu. Kur'an'ın bazı ayetlerinin muharririne göre tefsirinden ibaret olan, fazla lügatlı bir ifade ile yazılan bu kitapları hele genç nurcuların anlamalarına imkân yoktur, bu kitaplara verilen Risale-i Nur başlığı da Said Nursi'nin buluşu değildir. Ebu Eyyüb Ansari'nin mezarını bir rüya ile keşfeden Akşemseddin'in tasavvufa dair Risale-itün Nur isimli eserinden alınmıştır."

1970'li yıllarda popüler bilimde yazıları da içeren Amerikan "Readers Digest" dergisi benzeri olarak yayınlanan derginin adı da "Sızıntı"dır. Fethullah Gülen önderliğindeki grup tarafından yayınlanan Sızıntı dergisi, 1990'lı yıllarda "Fountain" adıyla İngilizce olarak yayınlandı; Amerika ve Avrupa da dağıtımı yapılmaya başlandı. Fountain dergisinin danışma kurulunda Sachedina ve İbrahim AbuRabi gibi kişiler de yer aldı. Bu kişiler aynı zamanda, ABD egemenliğini yayma, askeri ve iktisadi yayılma planlarına destek olmak amacıyla devlet tarafından kurulmuş olan CSIS (Center for Strategic International Studies)'de çalışmaktaydılar.

177. Malmisanij, agk., s. 25; Şahiner, agk., s. 400; Şualar.

Musa Anter'den övgü

Said-i Nursi, II. Dünya Savaşı'nın en kritik döneminde Kastamonu'da talebe yetiştirmeyi sürdürdü. Kastamonu'daki talebeler gizli olarak toplanıp kitapları çoğaltıyorlardı. 1943'te tutuklamalar başladı. Denizli hapisanesine gönderildiler.

Said-i Nursi hapisteyken, Denizlili Dursun Atmaca, Süleyman Hünkar, Mümtaz Acar ve Arnavut Adem onun talebesi oldular. Bir yıl sonra, Yargıç Ali Rıza Bey başkanlığındaki mahkeme kararıyla 1944'te beraat etti. Aynı yılın 17 Temmuz'unda hapisten çıktı ve Denizli Şehir Otel'i'ne yerleşti. Tüccar Hafız Mustafa Kocayaka masraflarını karşıladı. Bir hafta sonra, 25 Temmuz 1944'te Afyon'un Emirdağ ilçesine sürgün edildi.

1945 yılında İstanbul'a geldi. Başkaca Kürt din adamlarıyla birlikte Musa Anter'e konuk oldu.¹⁷⁸

Musa Anter "Ömrünün hiçbir anını milletine ve insanlığa hizmet etmekten boş geçirmeyen biri" diyerek ondan övgüyle söz eder ve ona ilginç bir soru yöneltir:

"Muhterem Hocam! Çocukluğumdan beri duyduğum ve tüm Kürtlere sempatik gelen adınız Melaye Said-i Kürdi idi. Şimdi her gün Türkler sizi oradan oraya sürüyor, hapsediyor, mahkemelerde süründürüyor, ama siz hala Türkleri cennete götürme çabası içindesiniz. Bu nasıl iştir, ben anlamadım."

Said-i Nursi onu, "Kur nin, nin zaro yi, tu nizani ez çi dikim. Bixwini ulm hin be' yani "Oğlum (Delikanlı) sen daha çocuksun. Ne yapıyorum bilmiyorsun. Bu yarım yamalak (eksik) bilgiyle daha (boş boş) konuşuyorsun" diyerek yanıtlar.

Örgütlenme ağını geliştiren Said-i Nursi 1948'de 20 aya mahkûm olur ve talebeleriyle birlikte Afyon hapisanesine konulur. O sırada hükümete başvurarak "Bolşeviklerle (Bolşeviklere karşı) birlikte 'mücadele' etmeyi önerir:

"Beni serbest bırakınız. El birliğiyle komünistlikle zehirlenen gençlerin ıslahına ve memleketin imanına, Allahın birliğine hizmet edeyim."¹⁷⁹

Hükümetten bir yanıt gelmez. O sıralar T.C hükümeti ABD ile ilk ikili anlaşmaları yapmış bulunuyordu. 1950'li yılların ortalarında ABD, "Komünizmle mücadele" örgütlenmesine ciddi biçimde başlayacak ve Said-i Nursi'nin talebelerinden de yararlanacaktır. Yazarlar, onun hükümetle işbirliği isteğini hangi güce dayanarak istediğini belirtmiyorlar.

Said-i Nursi, 20 Eylül 1949'da hapishaneden çıkar ve 20 Kasım 1949'da Emirdağ'a sürülür. Çevresini etkilemeye çalışırken ilginç tavırlar sergiler. Karlı ve soğuk bir kış günü Afyon'a duruşmaya giderken dışarıda namaz kılacağını söyleyerek otobüsün durdurulmasını ister. Sürücü, otobüste kadın ve çocukların üşüyeceğini belirterek durmayınca müritlerden biri sürücüye, durmazsa kutsal kişinin bedduasını alacağını fısıldar.

Sürücü yüksek sesle, "Eğer benim inandığım Allah, bu efendinin bedduası ile otobüsü devirecek ve bunca yolcuğu öldürecekse ben de o Allah'a inanmıyorum" diye bağırır.¹⁸⁰

Said-i Nursi bir gün dağda bir hayvanın ısırması nedeniyle zehirlenir ve uzun süre hasta yatar. Kasıtlı zehirlenmeleri konusunda "Ben, teessürattan (üzüntüden) ve dokuz defa zehirlenmekten, pek çok zaîf (çok zayıflamış) olmakla beraber; gizli münafıkların (kötü düşüncelilerin) desiselerle (oyunlarla) müteaddid sû'î kasdları için (ardı ardına öldürme girişimleri olduğundan) bu vasiyeti yazdım. Merak etmeyiniz, inayeti Rabbaniye ve hıfzı İlahî devam ediyor" açıklamasını yapmaktadır.¹⁸¹

Bir öldürülme girişimini ise ayrıntılı olarak yazar. Said-i Nursi'nin devlet görevlilerince zehirlendiği iddiası ise yine Emirdağ Lahikası'nda "Bir siyasî memurun iğfali ve 'İmhası için yukarıdan emir aldık' demesine aldanan bir bekçi başı, Üstadın penceresine geceleyin merdivenle çıkarak yemeğine zehir atmış ertesi gün Üstad zehirlenerek kıvranmaya başlamıştır" açıklamasıyla yer alır.

Ancak bu zehirlenme olayında da, doktora, ya da hastaneye gitmez ve "zehirin tesiri çok azîm olduğu halde, kendisi: 'CevşenülKebir gibi evradı kudsiyelerin feyziyle ölümden muhafaza olunuyorum. Fakat hastalık, ızdırap çok şiddetlidir" der.

Aynı kitapta "Hem şiddetli sui kasd eseri olarak zehirlenmeden hasta; hem gayet zaîf, yetmişbir yaşında ihtiyar; hem kimsesiz, acınacak" durumda olduğunu, iç çamaşırını ve ayakkabılarını satmak zorunda kaldığını, bin kişiden ancak birinin sadık kalarak, kendisiyle görüşebildiğini belirtir. Bu açıklamasını aynı kitapta birkaç kez yineler.¹⁸²

Bağlıları ve ardılları onun bu açıklamalarına dayanarak zehirlenme işinin 19 kez gerçekleştiğini yazarlar.¹⁸³

178. Malmisanij, agk., s. 49.

179. Malmisanij, agk., s. 27; Şualar, s. 377.

180. Cumhuriyet, 23 Mayıs 1998, s.2

181. Emirdağ Lahikası1, s. 136.

182. Emirdağ Lahikası1, Redoks, s.143, 504, 221.

183. Risale-i Nur Külliyyatı, Envar neşriyat Takdimi, s.5.

ABD'ne destek

14 Mayıs 1950 seçimlerini D P kazandı. Said-i Nursi Celal Bayar'a bir kutlama telgrafı gönderdi: "Cenabı hak sizi İslamiyet, vatan ve millet hizmetinde muvaffak eylesin" ¹⁸⁴

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yanıtı ise kibar ve sıradandı: "Samimi tebriklerinizden fevkalade mütehasıs olarak teşekkürler ederim." ¹⁸⁵

Kürt Nurcuların dergisi 'Dava' ise, Risale-i Nurlardan Emirdağ Lahikası'nda Said-i Nursi tarafından belirtilmiş olmasına karşın, onun böyle bir telgraf göndermediğini ileri sürmektedir. ¹⁸⁶

Emirdağ Lahikası adlı kitapta ayrıca, "Reisi Cumhur Celal Bayar ve Heyet VukclasınaAnkara" başlıklı bir bölüm yer almaktadır. DP öncesi Cumhuriyet hükümetleri döneminden yakınılan ve gönderilip gönderilmediği anlaşılmayan bu mektupta, dini siyasete

alet etmekle suçlandıklarından yakınıldıktan sonra yeni yönetime destek verileceği belirtilmektedir:

"Evet biz dini siyasete alet değil, belki vatan ve milletin dehşetli zararına siyaseti mutaasibane dinsizliğe alet edenlere karşı (CHP olmalı) bizim siyasete bakmamıza mecburiyeti kat'iyeye olduğu zaman, vazifemiz siyaseti dine alet ve dost yapmaktır ki, üç yüz elli milyon kardeşlerin uhuvvetini (bağlılığını) bu vatandaki kardeşlerine kazandırmaya sebeb olsun."¹⁸⁷

Burada "üç yüz milyon" ile hangi kitleden söz edildiği belirtilmiyor. Ancak Said Nursi, Türkçe sayılara, "binler talebe" ve "milyonlar şakird" de olduğu gibi, arkasında büyük bir güç olduğu izlenimi uyandırmaya çalıştığı söylenebilir. DP 1950'de iktidarı ele alınca Said-i Kürdi de Ankara'ya gelir. Kendi anlatımına göre bir 'konferans' verir. Konferansa göre Said-i Nursi profesörleri ve yabancıları bir araya getirmiştir.

"Teşrini sâni (Kasım) 1950'de Ankara Üniversitesi'nde profesör ve mebuslarımız ile Pakistanlı misafirlerimiz ve muhtelif fakülte talebelerinin huzurunda, Fakülte Mescidinde gece yarısına kadar devam eden bir mecliste verilen ve büyük bir alâka ve ehemmiyetle dinlenmiş olan bir konferanstır."¹⁸⁸

Söz konusu mescidin hangi fakültede olduğu belirtilmemektedir. Hem öğretim görevlilerinin, hem yabancı konukların ve hem de öğrencilerin toplandığı bir mescit... O yıllarda Ankara Üniversitesi'nde mescide sahip olabilecek tek fakülte İlahiyat Fakültesi'dir. İlahiyat Fakültesi binası Cebeci semtindeki Hukuk Fakültesi arkasındadır. İki katlı binanın giriş katında bir sekreter ve dekan odası bulunmaktadır. Merdivenle çıkılan ikinci katta ise, bir koridor, asistan ve doçentlerin küçük odaları bulunmaktadır. Fakültede mescit olarak ayrılmış bir yer yoktur. Namaz için semtin camisine gidilmektedir.

184. Emirdağ Lahikası, s.280; Şahiner, agk. s. 381

185. Şahiner, agk., s. 381.

186. Dava, AğustosEylül 1990, Sayı 9, s. 17

187. Emirdağ Lahikası, Redoks, s. 280.

188. 188 Sözler, Redoks, s. 747.

Nur hareketi siyasetin içinde

Said-i Nursi siyasal olarak bir cephede yer almayı düşünmekte ve batı dünyası ile müttefikliği savunurken, II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'ye Sovyet saldırısı olmamasının nedeni de Kur'an'a bağlamaktadır:

"..komünistin manevi tahribatına karşı şimdiye kadar Rus'un Amerika ve İngiliz'e karşı tecavüzünden ziyade bin senelik adavetinden (düşmanlığından) dolayı en evvel bize tecavüz etmesi adavetinin (düşmanlığının) muktezası (gereği iken), o tecavüzü durduran, şüphesiz hakaiki Kur'aniye ve imaniyedir () Çünkü dinsizlik Rus'u şimdiye kadar yarı Çin'i ve yarı Avrupa'yı istila ettiği halde, bize karşı tecavüz ettirmeyip tevkif ettiren (durduran) hakaiki İmaniye ve Kur'aniyedir."

Said-i Nursi'nin cephe birliğinde zenginlerin de yeri vardır. Ona göre komünistler "serserilere ve fakirlere, zenginlerin malını peşkeş" çekmektedir. O zamanların bilinen propagandası, halkın ahlak ilkelerinin sömürülmesine dayanmakta, kadınların orta malı olduğu anlatılmaktadır. Said-i Nursi de bu propagandaya "hevesli gençlere ehli namusun kızlarını ve ailelerini mubah kılan" diyerek destek verir.

Said-i Nursi, DP iktidara gelince rahatlamıştır. Kore'nin iç savaşına Türkiye Cumhuriyeti de asker gönderdi. Said-i Nursi de ABD'nin yanında savaşa katılmayı destekler ve gidip savaşmak ister:

"Hükümet Kore'ye asker gönderiyormuş, eğer bana da izin verseler, 5.000 genç nur talebelerimle gönüllü olarak komünistlerle harbetmek için ben de giderim." ¹⁸⁹

O dönemde bir Koreli de Amerika yanında yer alarak savaşı destekler; CIA ile ilişkilerini geliştirir. Savaş sonrası diktatörlük döneminde de Kore dikta yönetimi ve CIA ile işbirliğini geliştirir. "Unification Church" (Birleştirme Kilisesi)'ü kurarak ABD'ni dünyanın dört bir yanında büyük bir güç ağı oluşturan Sun Myung Moon'un Said-i Nursi bağlarıyla yolu 1980'lerin sonuna doğru kesişecek ve Türkiye'den büyük destek alacaktır.

Moon, öncelikle tüm Hristiyanları birleştirerek kendisini bir tür 'Mesih' olarak tanıtır. Adem ve Havva'nın günah işleyerek insanoğlunun kanını kirlettiğini, İsa'nın ise siyaset bilmediğinden başarılı olamadığını ileri sürer. Örgütlülük ağı geliştikçe de, öteki dinden insanları yanına çekmek için 'Mesihlik' propagandasını yükselterek Müslümanları da birliğe çağırır; onlarla akademik, kültürel ve sonunda da ticari ilişkiler ağı kurmayı başarır. Moon, okullar, medya, kültürel örgütler, şirketler, finans kurumlarından oluşan bir model yaratır. ¹⁹⁰

Yıllar sonra bu model Türkiye'de de Said-i Nursi ardıllarınca benzer biçimde kurulur. Bu modelin simgesi olan kişi de tıpkı Moon gibi ABD'ye yerleşir.

Said-i Nursi de, Moon gibi ABD örgütlülüğünde antikomünist mücadelenin yararını kavramış görünmekte ve ABD'yi desteklemenin gerekçesi olarak Hristiyanlarla Müslümanlar arasında dinsel bir ayrılık olmadığını, Müslümanlarla Hristiyanların birleşmeleri gerektiğini ileri süren satırlar yazdırır:

"Ehli iman Hristiyanın dindar ruhanilerimle ittifak etmek ve medarı ihtilaf mes'cleleri nazara almamak gerektir. Çünkü küfrü mutlak hücum ediyor." ¹⁹¹

Bu sıralarda ABD'de CIA'yi kurmuş ve Londra merkezli bir karşıcasusluk, karşıpropaganda ağı oluşturmaktadır. Ortadoğu ve özellikle Asya ülkelerindeki Müslümanları kendi cephesinde tutup savaşımında kullanmak amacıyla, 'komünizme karşı din' propagandasıyla ve örgütlenmesiyle ülkeler içinde kendisine bağlı odaklar oluşturmakta ve bu odakları etkisine aldığı devlet kurumları ve işadamları çevreleriyle desteklemektedir. Ortadoğu ülkelerinde de sosyalist eğilimler güçlenmektedir.

Hristiyan Batı dünyasının Ortadoğu'ya son saldırısının üstünden 30 yıl geçmemiştir. Bu durumda Müslümanları Hristiyan Batı ile aynı saflarda birleştirmek oldukça güçtür. Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerin insanları 'Haçlı' saldırılarını unutmamışlardır.

Müslümanları Hristiyanların saflarına çekmenin yolu "İslamiyetin, Museviliğin ve Hristiyanlığın" kardeşliğini ileri sürmekten geçmektedir. Said-i Nursi de bunun ayırındadır ve HristiyanMüslüman çekişmesinin geçici olduğunu, aralarında kavga edecek bir şey bulunmadığını belirtir:

"Ahir zamanda İsevilerin dindarları, ehli Kur'anla ittifak edip müşterek düşmanları olan zendekaya (zındıklara) karşı dayanacakları gibi, şu zamanda dahi ehli diyanet (dine bağlı) ve ehli hakikat (hakikate bağlı) değil, yalnız dindaşı, meslektaşı, kardeşi olanlarla samimi ittifak etmek, belki Hristiyanların hakiki dindar ruhanileri (din önderleri) ile dahi medarı ihtilaf (anlaşmazlık nedenleri) noktaları, muvakkaten medarı münakaşa (geçici tartışma nedenleri) ve niza (kavga) etmeyerek düşmanları olan mütecaviz din sizlere karşı ittifaka muhtaçtırlar." ¹⁹²

ABD yandaşlığı anılara da yansır. Şahiner, böyle bir anıyı kitabına alır:

"Üstad'a Tahsin Tola geliyor. Ankara'ya gidiyormuş. Üstad, 'Hemen git Menderes'e, İngiliz ve Fransız elçisini reddedip, Amerikan elçisinin dediğini kabul etmesini söyle' diyor. Tahsin Tola hemen gidiyor. Menderes o sırada İngiliz elçisi ile konuşuyormuş. Biraz sonra Fransız elçisi geliyor. Daha sonra Amerikan elçisi geliyor. Tahsin Tola içeri girip de Menderes bir türlü konuşmıyor." ¹⁹³

ABD'ne destek için kurulan Komünizmle Mücadele Derneklerinin hızla oluşturulmasında Said-i Nursi'nin talebelerinin heyecanlı katkısını Fethullah Gülen şöyle anlatıyor:

"İsmi Ali'ydi, bir arkadaşı İzmir'e gönderip tüzük getirttik. Ben bir vaazdan sonra anons ettim ve gençlerle Caferiye Camiinin (Erzurum) önünde toplandık. Gayemiz komünizmle karşı örgütlenmekti. Dernek ve cemiyet işlerinden anlayan bir akrabam vardı. O gelip bizi uyardı, bize yol gösterdi... Arkadaşlar da, benim derneklerle bu kadar içli dışlı olmamı biraz fazla buluyorlardı. Benim hareketlerimden rahatsız oldular. 'Bu Komünizmle Mücadele Derneği' de nereden çıktı? Sen Nurları oku. Bundan iyi mücadele olmaz' dediler.

Daha sonra da 'Meğer biz yanılmışız' diyecekler ve Komünizmle Mücadele Derneğini onlar kuracaklardı. " Said-i Nursi dönemlerinde "Komünizme karşı mücadele" örtüsü altında sürdürülen ittifak, 1990'larda Batı'nın doğuyu yeniden işgaline karşı direnişi zayıflatmak ve Müslümanları ABD-Avrupa-İsrail ittifakına desteğe çağıracaktı. Said-i Nursi ardılı Fethullah

Gülen bu durumu şöyle açıklar:

"İslam'da ve Katolik Hristiyanlıkta esas olan inanç hükümlerinden başka, her iki dindeki ahlaki esaslarda denilebilir ki aynıdır. Teferruat (ayrıntılar) olan tali (yan) meseleleri bir tarafa bırakalım!"¹⁹⁴

Said-i Nursi'nin mehdilik iddiası ile Hristiyanlarla birleşme ideali iç içe girer.

189. Şahiner, agk., s. 758.

190. Moon'un en kapsamlı Türkiye atağı "Unification Movement" gezisidir. 35 ülkeden toplanan 150 kişi, New York Kudüs İstanbul Roma Yeni Delhi Katmandu Bangkok Pekin Tokyo New York yolculuğu boyunca, her kentte bir hafta kalarak işlerini gördüler. Sözde dinler arası ilişkinin amacı, Moon'un hedefine uygun olarak adam örgütlemektir. Bu o denli açıktır ki, Moon'un örgütçüsü Dr. Joseph Bettis, "Heyetimiz içinde yer alanlar, bütün dünyada tek din olmasını amaçlıyorlar. Bu bizim ikinci turumuz. Bunu devam ettirmek istiyoruz" dedikten sonra örgütlerin geleneksel yayılma yöntemine uygun bir açıklamada daha bulunuyordu: "Ancak tura katılanlar her yıl değişecek. (...) Bu yıl sekiz Türk'ün de bizimle gelmesine çok memnun olduk." Türkiye'yi temsil edenler arasında, Dünya Dinleri Gençlik Semineri'ne katılan Türk heyetinde Ahmet Davutoğlu bulunuyordu. Boğaziçi Üniversitesi'nin öğretim görevlisi olan Davutoğlu, masumane çalışmaların amacını şu ilginç sözlerle açıklıyordu: "Amerika'da kendi sahasında söz sahibi değişik dinlere mensup bir grup profesörün önderliğini yaptığı bu gezide, amaç bilfiil yaşayarak daha açık bir ifade ile 'gezici bir üniversite' şeklinde, dinler arasında diyalog ve fikir alışverişi temin etmektir. İlki geçen sene yapılan bu geziye Türk temsilciler bu sene katıldı. Gerek ABD'de gerekse Kudüs'te gerçekten çok değerli gözlemler yapma imkânı bulduk." Sivil Örümeğin Ağında, 13. Basım, s. 530.

191. Emirdağ Lahikası

192. Lem'alar, s. 151.

193. Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, s. 177.

194. www.fgulen.org

Kore'ye ve Vatikan'a kurye

Said-i Nursi DP döneminde o kendi halinde, sessizce örgütlenme evresini geride bırakmış ve siyasetin aktörü olma adımlarını hızla atmaktadır.

"Şimdi bu zamanda en büyük tehlike olan zındıka ve dinsizlik ve anarşilik ve maddiyyunluğa karşı yalnız ve yalnız tek bir çare var: O da Kur'anın hakikatlarına sarılmaktır.

Yoksa koca Çin'i, az bir zamanda komünistliğe çeviren musibeti beşeriye; siyasî, maddî kuvvetler ile susmaz. Yalnız onu susturan hakikati Kur'aniyedir. Rehber Risalesindeki Leylei Kadir mes'elesi; şimdi hem Amerika, hem Avrupa'da eseri görülüyor. Onun için şimdiki bu hükümetimizin hakikî kuvveti, hakaiki Kur'aniyeye dayanmak ve hizmet etmektir. Bununla ihtiyat kuvveti olan üçyüz elli milyon uhuvveti İslâmiye ile İttihadı İslâm dairesinde kardeşleri kazanır.

Eskiden Hristiyan devletleri bu ittihadı İslama tarafdar değildiler. Fakat şimdi komünistlik ve anarşistlik çıktığı için; hem Amerika, hem Avrupa devletleri Kur'ana ve ittihadı İslama tarafdar olmağa mecburdurlar. ¹⁹⁵

Talebesi Bayram Yüksel'i Japonya'ya göndermeye karar verdi. Şahiner, bu olayı şöyle aktarıyor:

"Bayram abiye 'Seni Japonya'ya göndereceğim' diyor. Bayram abi (de) 'Üstadım, ben daha Türkçe'yi doğru dürüst konuşmıyorum' diyor. (Mustafa) Sungur abi de 'Üniversiteli Nur talebelerinden gönderelim' diyor.

Üstad: 'Keçeliler bana diploma lazım değil, bana ihlas (bağlılık, samimiyet, doğruluk) ve sadakat lazım' diyor. ¹⁹⁶

Elçi olarak gönderilen talebesi, "Japon Kumandanı"na gidecek ve bir takım "Risale-i Nur" kitabını verecekti. Ona "cevşen"i de yanına almasını söyledi. Talebesini Kore'ye, Japon Kumandanına değil de, niçin Koreli ya da Amerikalı kumandana göndermediğine ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır.

Kore'ye giden Bayram Yüksel bir gece, düşman içine düşmüş. Şahiner'e göre, 'cevşen' sayesinde kurtulmuş. Daha sonra Tokyo'ya gitmeyi başaran Bayram Yüksel Japon Başkumandanını bulamayınca Nur kitapları takımını oradaki bir kitaplığa hediye etmiş. ^{197/198}

Bu arada Said-i Nursi, Isparta'ya gitti. Hapishanede örgütlediği talebelerinden Selahaddin Çelebi ve oğlu Nazif Çelebi, kitapları teksirle biner tane çoğaltarak dünyanın çeşitli kentlerine postaladılar. Vatikan'ın İstanbul'daki temsilcisine de bir paket kitap gönderilmişti. Papa'nın özel kalemi, 22.2.1951 tarihli kısa bir mektupla "şükranlarını" bildirdi. ¹⁹⁹

Şahiner kitabına Lemalar kitabından bir Vatikan cevap mektubu almış. Mektup, "Papalık makamı Alisi kalem-i Mahsusu" başlığını taşıyor ve "Zülfikar nam el yazısı güzel eseriniz İstanbul'da Papalık vekaleti vasıtasıyla papa Hazretlerine teslim edilmiştir" diye başlıyor. Hediyeye teşekkür eden "Cenabı Hakkın lütuflarını dileklerini tebliğe beni memur ettiklerini arza musaraat eylerim. Bu vesile ile saygılarımı sunarım" satırı ve "Vatikan Beyn Katibi" imzasıyla bitiyor.

Papa'nın özel kalem müdürünün (sekreterinin) mektubunun aslı yayınlanmadığından "Cenabı Hakk" ve "Beyn Katibi" çevirisinin nasıl yapıldığını bilemiyoruz. Ancak Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman adlı kitabında bu mektubu daha değişik aktarmaktadır:

"O güzel el yazılı göndermiş olduğun Kur'an tefsiri Zülfikar mecmuasını aldım. Çok mütehassis oldum. Cenabı Hakk sana lütuf ihsan etsin. ²⁰⁰

Said-i Nursi, Hristiyan dünyasının da kendine hayran olduğunu, "Evet Bediüzzaman Said Nursi'ye, yalnız âlemi İslâm değil, Hristiyan dünyası da medyun ve minnettardır ki; dinsizliğe karşı umumî cihadında mazhar olduğu muvaffakiyet ve galibiyetten dolayı Roma'daki Papa dahi, kendisine resmen tebrik ve teşekkürname yazmıştır" diyerek açıklar. ²⁰¹

Zaten Said-i Nursi'de, Avrupa'nın dinine sahip çıktığını ileri sürerken Birinci dünya savaşında İngiltere harbiye Bakanı'nı, Türkiye'yi işgal planının sahibi ve yöneticisi İngiltere Başbakanı'nı, Türkiye'yi işgal ederek "Büyük İdeal"i gerçekleştirmek isteyen Yunanistan Başbakanı'nı Avrupa'nın büyüklerinden saymaktadır: "Dini İslâm'ı Hristiyan dinine kıyas edip, Avrupa gibi dine lâkayd olmak, pek büyük bir hatadır.

Evvelâ: Avrupa, dinine sahibdir. Başta Wilson, Loid George, Venizelos gibi Avrupa büyükleri, papaz gibi dinlerine mutaassıb olmaları şahiddir ki; Avrupa dinine sahibdir, belki bir cihette mutaassıb dır. ²⁰²

Papa ile sıkı bir ilişki kurmak isteyen Said-i Nursi bunu başaramayacak, ama yıllar sonra onun ardılı Fethullah Gülen, Vatikan'da Papa ile görüşecektir.

Papa ile Fethullah Gülen'e bu girişiminde devlet de yardımcı olacak ve havaalanında T.C. Roma Büyükelçisi karşılayacaktır.²⁰³

Bu girişim şöyle haber olacaktır:

"Papa, Fethullah Gülen'in uzun uzun ellerini tutuyor. Fethullah Gülen de yaklaşık bir yıl önce Papa'ya hemen hemen (Hüseyin) Hatemi'nin söylediklerinin aynısını söylüyor. Dünya barışından, Dinlerarası diyalogdan söz ediyor. İslamın yanlış anlaşılmasında en büyük hatanın Müslümanlara ait olduğunu söylüyor."²⁰⁴

Daha sonra da değinileceği gibi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla Bediüzzaman konferansları düzenlenecek ve Vatikan temsilcileri, Amerikan Katolik Üniversitesi elemanları ile Fener Rum Patriği katkılarında bulunacaklardır.

DP'nin desteğini alan Said-i Nursi, kısa süre sonra Eskişehir'e geldi. Yıldız otelinde bir buçuk ay kaldı. Talebelerine, "Konuşan Yalnız Hakikattir" başlıklı mektubunu gönderdi ve hapishaneye atılmasının hikmetini açıkladı. Bu sayede "milyonlar Nur talebesi" yetiştirdiğini belirtti.²⁰⁵

Şahiner, onun Eskişehir'de havacı subaylara ve erlere konferans verdiğini, onlara "Asker olduğunuz için her bir saatiniz on saat ibadet... hava askeri olanların bir saati otuz saat ibadet sevabını kazandırır. Yeter ki kalbinde iman nuru bulunsun" dedi.²⁰⁶

Yazarların satırlarına göre, "konferans" denince, Havacı subaylar bir salona toplanmış ve Said-i Nursi de onlara bir konuşma yapmış gibi oluyor. Ne Said-i Nursi'nin kendisi ne de yazarlar konferansın yer ve zamanına değinmiyor.

Ancak Şahiner, sonraki yayınlarında bu "konferans"tan söz etmedi. Yalnızca onun araba içinde giderken durakta (servis otobüsü) beklemekte olan subaylara selam verdiğini, subaylarında karşılık verdiğini belirtiyor. Said-i Nursi kendisinde öylesine bir güç ve yetki görüyor olmalı ki, ibadet sürelerini tayin edebilmektedir. Ancak yazarların yüceltme tutkuları bir yana bırakılırsa, onun şakalaştığı ya da sempati gösterdiği söylenebilir. Bu arada belirtmeliyiz ki, o dönemde Eskişehir'de bir konferansa rastlanmıyor.

Bilindiği üzere Said-i Nursi'nin söyledikleri talebelerince eski yazı ile kâğıda geçirilmektedir. Bu sayfalardan "Gençlik Rehberi" olarak kitaplaştırılanları, İstanbul Üniversitesi'ndeki talebesi Muhsin Alev, yeni ABC ile yayınladı.²⁰⁷

Bu yayın nedeniyle 1952 yılında 163. maddeden dava açıldı. 22 Ocak 1952 Salı günkü duruşmanın yargıcı Nefi Demirlioğlu, Said-i Nursi'nin avukatları ise Seniyüddin Başak, Mihri Helav, Abdurrahman Şeref Laç idi. Said-i Nursi her zamanki kara örtüsü yerine, o gün beyaz bir cüppe giymişti. Şeyh Said'in mahkemeye çıktığı beyaz cüppeyi anımsatıyor. Duruşma sonunda beraat etti. Savcı ise kararı temyiz etmedi.²⁰⁸

Beraat kararından önce Said-i Nursi, savunmasında "Risale-i Nurların" da gençliğe okutulması gerektiğini ileri sürer.²⁰⁹

195. Emirdağ Lahikası, s. 54.

196. Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, s. 198.

197. Cevşen: Ehli Beyt söylencesiyle Hz. Peygamber'e ait olduğu ileri sürülen "Cevşeni Kebir" ve "Cevşeni Sagir" adı verilen iki duanın adı. Sözlük anlamı, bir tür zırh, savaş elbisesidir. Cevşeni Kebir, her biri Allah'ın isim ve sıfatlarından on tanesini içeren 100 bölümden oluşan bir duadır. Özellikle Şii dünyasında ilgi görmektedir. Dua bazı Şia bölgelerinde özel matbaalarca kefen (ölü giysisi) üstüne baskı olarak konulmaktadır. Ticaret malı olarak kullanılan bu kefenler Türkiye'den Caferi gruplarından Kerbela ve Meşhed kentlerine gidenlerce yurda getirilmektedir. İnsanlar bu duayı muska yapıp boyunlarına sararak kötülüklerden kurtulacaklarına inanmaktadır. Allah'ın insana verdiği imkân ve yetenekler, ona tanıdığı haklar ve yüklediği görevler karşısında

kişinin bir duayı okumakla dünya ve ahiretin bütün kötülüklerinden korunup mutluluğa erişmesi İslamiyet açısından, hatta bütün semavi dinler bakımından mümkün değildir. Ayrıca her bölümünde tevhidi (birliği) vurgulayan ve yoğun kudsi duygularla örülmüş bulunan bir duanın iman etmeyenler tarafından okunmasının ne anlamı var ki Cebraile bu konuda Hz. Peygamber'i uyarmış olsun. Kaldı ki, bu dua herkesin vakıf olabileceği (ulaşabileceği) bir açıklıkla literatüre geçtiğine göre gizli tutulması da fiilen (uygulamada) imkansızdır, İslam Ansiklopedisi, c. 7, s. 462-3.

198. Şahiner, agk., s. 383.

199. agk., s. 384.

200. Şahiner, Hatıralarda Bediüzzaman, s. 188.

201. Sözler, Redoks, s. 772.

202. Mektubat, yeni Asya Neşriyat, s. 312.

203. "Ecevit'in Bir'e şok cevabı: Karşılamaya gitmesini ben rica ettim." Hürriyet, 10 Aralık 1999.

204. Zaman, 17.3.1999.

205. Şahiner, agk., s. 388.

206. Şahiner, agk., s. 389.

207. agk. s. 389.

208. Şahiner, agk., s. 3903.

209. Mahkemenin mübaşiri Fahri Yalçın ile yargıç Nefi Demiroğlu 27 Mayıs 1960 sonrasında sorgulandılar, Yargıç Demiroğlu kararını savundu. Şahiner, agk., s. 395-6.

Sahte sağlık raporu

DP iktidarını pekiştirdikçe Said-i Nursi de, Türkiye boyutunda etkili olmaya başladı. 1953 yılında Emirdağ'a gitti. Kılığıyla ilgili bir dilekçe yazdı. Bu dilekçesi Samsun Büyük Cihad gazetesinde yayınlandı. Bu arada ilk siyasal suikast gerçekleşti. Hüseyin Üzmez, gazeteci Ahmet Emin Yalman'ı vurdu. Büyük Cihad'ın müdürü ve Said-i Nursi'nin Barla'dan talebesi Mustafa Sungur tutuklandı.

Samsun'da Said-i Nursi hakkında dava açıldı. Mahkemeye gitmekten kaçındı. Karadan, denizden ve havadan yolculuk yapamayacağını belirten sağlık raporu aldı ve mahkemeye katılmadı. Duruşmalar sonucu mahkûm oldu. Temyizde karar bozuldu ve beraat etti.²¹⁰

Şahiner söz konusu sağlık raporu üstünde durmaktadır. Said-i Nursi duruşmaya gitmemek için çeşitli yerlerden rapor alır. 13 Mayıs 1953 tarihli raporu hazırlayan doktorlar arasında Göz Dr. M. Remzi Aydın, Bevliye Dr. A. E. Gürsel, KBB Dr. A. Karatay, Asabiye Dr. Rıfat Çağır, Dahiliye Dr. K. Kıcımal bulunmaktadır. Raporda "ihtiyarlıktan seyahat edemeyeceği" belirtilir. Ancak Said-i Nursi, 500. yıl Fetih törenlerine Binbaşı Refik ile katılır, İstanbul'un çeşitli yerlerinde dersler verir.²¹¹

Büyük Cihad dergisinin yöneticisi Mustafa Sungur da sonraki yıllarda hareketin önde geleni olacaktır. Sungur, 1929'da Zonguldak'ın Eflani ilçesinin Çalışlar köyünde doğdu. Kastamonu Gököy Köy Enstitüsü'nü bitirdi. Daha sonra Barla'da Said-i Nursi'nin talebesi, hizmetkârı oldu. 1948-71 arasında birkaç kez hapse girdi. 1971'de İzmir Kemeraltı çarşısındaki Kestane Pazarı Derneği davasında Fethullah Gülen ile birlikte yargılandı. Fethullah Gülen onu "Sungur Ağabey" olarak anıyor.²¹²

Said-i Nursi de onun için "Binler Barckallah Türk gençliğinin bir hakiki kahramanı Sungur" der.²¹³

210. Şahiner, agk., s. 398.
211. Şahiner, agk., s. 402-5.
212. F. Gülen, Küçük Dünyam, s. 196.
213. Şahiner, agk., s. 399.

Patriğe konuk

Mustafa Sungur ve Said-i Nursi'nin birlikte yargılandıkları dava mahkûmiyetle sonuçlandı. Yargıtay bu kararı bozdu. Said-i Nursi de İstanbul'a geldi. Önce Marmara Palas otelinde; daha sonra dostlarının ve Fırıncı Mehmet Güleç'in evlerinde yaşadı. Bu arada talebesi Ziya Arun'u da yanına alarak Fener Ortodoks Rum Patriği Athanogoras'a gitti. Patriğe, Peygamberi ve Kur'an'ı kabul ederlerse "ehli necat (kurtuluş ehli) olacaksınız" dedi.²¹⁴

1953, Said-i Nursi için çok hareketli bir yıldır. Talebelerine "Aziz sıdık kardeşlerim" hitabıyla bir mektup gönderdikten sonra, önce Afyon-Emirdağ'a, daha sonra Eskişehir ve Isparta'ya gitti.²¹⁵

Bazen tebliğciler geziye çıkar: "(Mehmet) Kırkinci Hoca, bana talebesi Nuri Benli'nin otelinde, sonra da bir kiralık eve yerleşti. İlk talebelerini eğittiği Barla'ya geçti. Oradaki bağ evinde Zübeyir Gündüzalp ve Tahir Mutlu ile 9 yıl yaşamıştı. "Dokuz yıl, üzerindeki köşkte ibadet ve tefekkür ettiği çınar ağacına sarılmış; hüngür hüngür ağlıyordu,"²¹⁶

1954'te, Şeyh Mehmed Emin Er onu görmek için Eğridir'e gelir. Çilingir Ali'nin evinde kalmakta olan Said-i Nursi ona, Başbakan Adnan Menderes'in, Isparta valisini de yanına alarak, kendisine gelmek istediğini, ancak kendisinin bu ziyarete izin vermediğini anlatır.²¹⁷

Bu ilginç bir açıklamadır. Said-i Nursi, zamanın tek otoritesi Başbakan Adnan Menderes'i de kabul edemiyor. Şahiner, kimden çekinildiğini açıklamıyor. Bu durumda Menderes'in de, Said-i Nursi'yi gözetim altında tutmaktan çekindiği anlamı da çıkabilir. 45 dakika süren görüşmede, Diyarbakır'ın Çermik ilçesi, Tillo köyünden Mehmet Emin Er, kendisinin Nakşibendî şeyhlerinden Şeyh Seyda'nın halifesi olmak istediğini anlatır. Said-i Nursi, Şeyh Seyda'nın Nur risalelerini okuyarak halka anlatıp anlatmadığını sorar. Olumlu yanıt alınca Mehmed Emin Er'e "Risale-i Nur'u oku, okut" der.²¹⁸

"Selahaddin ve Hatem'e Bediüzzaman Hazretlerinin yanından biri (Muzaffer Aslan) gelmiş, akşam sohbet yapacak, oraya gidelim" dedi. ...Mehmet Şergil'in dükkanına geldik... İlk gece veya ikinci gece orada bulunanlardan aklımda kalan isimlerden bazıları (Yd. Sb.) Mehmet Şevki Eygi, (Üstg.) Esat Keşifoğlu ve Osman Demirci'dir... 15 gün kadar Erzurum'da kaldı. İlk gece Hucumatı Sitte okundu. Ertesi gün Beşinci Şua'dan ders yapıldı... Bilhassa Muzaffer Arslan'ın bir sahabe hayatı yaşaması, sadeliği ve samimiyeti bana çok tesir etti... Onu görünce, işte aradığım insanları buldum, dedim ve bir daha ayrılmayı düşünmedim." Latif Erdoğan, Fethullah Gülen Hocaefendi, "Küçük Dünyam", s. 45-46.

Said-i Nursi bu dönemde, DP'nin kendisine yandaş olduğunu ileri sürer:

"Yanıma Nur talebesi bir meb'us geldi, dedi ki, Ben Adliye Bakanlığına gittim. Afyon'da Nurları müsadere kararını söyledim. Adliye Vekili Özyörük dedi ki: 'Ben Afyon Mahkemesine Nurlar'ın tamamen verilmesine emir verdim. Hatta bendeki Asayı Musa'yı da mücllifine (yazarına) iade edeceğim" diye bana söyledi. Halil Özyörük'ün bu sözü, Demokratlara ve Nurlara taraftarlığını gösteriyor. Umuma binler selam. Kardeşin Said-i Nursi"²¹⁹

214. Şahiner, agk., s. 405.
215. Isparta'da önce eski Bağlılara gönderilen mektuplar birer bildiri niteliğindedir: "Üstad'dan Erzurum'a bir mektup geldi... Fakat selam gönderdiği isimler vardı. Sonunda Fethullah ile Hatem'e de selam deniyordu."
216. Şahiner, agk., s. 411.
217. Şahiner, Son Şahitler, c.4, s. 189.
218. Mehmed Emin Er, 1919'da Diyarbakır'ın Çermik ilçesinin Kilo köyünde doğdu. Şeyh Seyda'nın halifesi oldu. Ankara'ya yerleşti.
219. Emirdağ Lahikası, s. 559.

ABD-İngiltere ve CENTO'ya destek

24 Şubat 1955'de, ABD'nin isteğiyle Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere arasında, ortak güvenlik ve savunma kuruluşu CENTO (Central Treaty Organization / Merkezi Antlaşma Örgütü) kuruldu. Said-i Nursi, Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'e mektup göndererek komünizme karşı Hristiyan ve İslam dünyasının birlikte hareket etmesinin iyi olduğunu bildirdi.

ABD ve İngiltere ile antlaşmanın İslamiyet'e yarar getireceğine olan inancı bu mektuba yansıyor:

"Sizlerin Pakistan ve Irak'la gayet muvaffakiyetkarane (başarılı) ittifakını bu millete kemali samimiyetle, sürür ve ferah ile kazanmanızı bütün ruhu canımızla tebrik ediyoruz. Bu ittifakınızı inşallah dört yüz milyon İslamın sulhu umumisine ve selameti ammenin te'minine kat'i bir mukaddeme (başlangıç) olarak ruhumda hissettim. Namaz tesbihatındaki kuvvetli bir ihtar ile bunu size yazmaya mecbur kaldım."²²⁰

Said-i Nursi'nin bu dönemde siyasete iyice girdiği görülüyor. 1956'da DP'yi desteklediğini açıklayan bir "manifesto" yayımladı. Bu arada Afyon mahkemesi de Nur kitaplarının zararsız olduğuna karar verdi. Artık arkasında iktidar partisinin desteği vardı. DP Milletvekili Tahsin Tola, kitapların Türkçe ABC'siyle basılmasını önerdi. Menderes Diyanet İdaresine talimat verdi. Diyanet Başkanı bunun üzerine Müsteşar A. Salih Korur'a gitti. Müsteşar "Bu eserlerin neşredilmesi için Said-i Kürdi'nin ismi kâfi değil mi?" dedi. Bunun üzerine Said-i Nursi, Nur kitaplarının kendilerince basılmasını emretti.²²¹

O günlerde kâğıt sıkıntısı vardır. Bu sıkıntı DP yöneticilerinin yardımıyla aşılar. Ankara, İstanbul, Samsun ve Antalya'da, aynı anda Türk harfleriyle basıma geçilir.

Bu basım işlerini, Ankara'da Hukuk Fakültesi'nden Atıf Ural, Diyanet idaresinden Said Özdemir yürütür.

İstanbul'daysa Ahmet Aytimur, Mehmet Fırıncı, Mehmet Emin Birinci başarılı bir basım örgütlerler.²²²

Bu ekipten Mehmet Emin Birinci 1960'lı yıllarda Edirne Müftüsü olacak ve oradaki camide görevli Fethullah Gülen'e destek verecektir.

Nur örgütü aracılığıyla yurdun dört bir yanına dağıtılan kitaplardan biri, ilginç sonuçlara yol açar. Bu kitapta Said-i Nursi genellikle kendi kerametini anlatmakta, siyasi ve stratejik yollar göstermektedir. Bir tür örgüt içi kullanılacak bir belge olan "Sikke-i Tasdiki Gaybi" kitabı yalnızca yakın kâtiplere, 'bölgesel imam' denilebilecek ileri gelenlere verilir. Ancak kitap, güvenlik güçlerinin eline geçer ve mahkemede açıklanır.

Bunun üzerine kitabın gizliliği kalmaz, açıktan basılıp yayınlanır. Talebelerin kendilerinden gizli bir kitap olduğu izlenimine kapılmasından ve endişelenmelerinden çekinildiği görülüyor. Gizliliğin gerekçesi olarak "Said-i Nursi'nin bu kitabın kendi

ölümünden sonra yayınlanmasını" istediğini belirten önsöz, kitabın saklı tutulmasının yaratacağı kuşkuyla dağıtmaya yöneliktir:

"Bu Sikkei Gaybiyeyi mahrem (gizli) tutardık; yalnız has (en yakın) kardeşlerime mahsustu. Ben vefat ettikten sonra neşredilsin demiştim. Fakat zabıta geldi, adliye hesabına onu sakladığımız yerden çıkardılar. İki sene ellerinde kaldı. Bize muhalif gayet namahrem (kadınlar, nikah düşmeyenler) dahi beraber okudular. Bize çok yabani (vahşi) insanlar gördüler."²²³

Kadınların bu kitaba el sürmesinin bir rahatsızlık yarattığı anlaşılan bu satırlardan sonra Said-i Nursi yayınlanmasına onay veriyor:

"Madem umumun nazarına istemediğimiz halde gösterilmiş ve madem Risale-i Nurun ehemmiyetini ispat edip şakirdlerini (çıraklarını, militanlarını) şevke getiriyor (coşturuyor), kuvvei maneviyelerini ziyadeleştiriyor (artırıyor); elbette Medresetüzzehra erkanlarının (kurmaylarının) neşrine karar vermelerine iştirak ederim. Said."

Yeri gelmişken belirtelim: Said-i Nursi, 'Kadınlar Rehberi' adlı kitabında hiç evlenmemiş olmasını, "Değil bir sünnet olan muvakkat dünya zevcelerini almak, belki bu dünyada on huri de bana verilse idi, bırakmaya mecburdum ki; ihlası hakikî ile hakikatı Kuraniyeye hizmet edebileyim" diye açıklamaktadır.

Kur'an'a hizmet için evlenmemek gerekir, çünkü ona göre, dinsizlik örgütleri ve kurumları çok çalışmaktadırlar:

"Çünkü bu dehşetli dinsizlik komiteleri, öyle dehşetli hücumları ve desiseleri yapıyorlardı ki, bunlara karşı gelmek için a'zamî fedakârlık yapmak ve harekâtı diniyesini rızai ilahî'den başka hiç bir şeye âlet yapmamak lâzım geliyordu." ^{224/225/226}

Hareketin önde gelenleri (Ankara'daki ehli vukuf), "Bu yazılmamak idi. Keramet sahibi kerametini yazamaz" diyerek kitabın yayınına karşı çıkar. Ehli Vukufun, Said-i Nursi'nin kerametinin açıklanmasından kaygılandığı anlaşılmaktadır. Said-i Nursi onları sakinleştirecek açıklamalarda bulunur. "Bu benim değil, Risale-i Nurun kerametidir. Risale-i Nur ise, Kuran'ın malıdır ve tefsirdir." ²²⁷

Zaten Said-i Nursi, sık sık kitapların Kur'anı Kerim'den sızan nurlar (ışıklar) olduğunu ileri sürmektedir.

Ancak söz konusu saklı kitabı savunurken daha ihtiyatlı davranır:

"Gerçi bu çeşit ikramlar yazılmasaydı daha münasip (uygun) olurdu. Fakat bu kadar hadsiz (sezgisiz) muarızlar (karşı çıkıcılar) ve çok kuvvetli ve kesretli (sayıca çok) düşmanlar karşısında az ve zaif (zayıf) olan bizlere, kuvvei maneviyeye ve gaybi imdat ve tyeşçi' (gayret) ve sebat ve metanet vermek mecburiyeti katıyye oldu, ben de yazdım. Binler dostlarım ve kardeşlerimin cennete girmeleri için, cehennem kabul ederim. " Şahiner, onun kendisini siyasetten uzak tuttuğunu yazıyor.

Ancak Said-i Nursi, kendisine göre siyasetin içindedir. Şeyh Sait ayaklanması, Hristiyan-Müslüman diyalogu, Amerika ve İngiltere ile birlikte komünizme karşı mücadele, genel olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemindeki muhalefeti ve sonunda DP ile ilişkileri... Cumhuriyet öncesinde, Kurtuluş Savaşı sırasında katıldığı Kürt Teali Cemiyeti, Müderrisler Cemiyeti gibi örgütlerde kurucu ya da yönetici olması, 31 Mart kalkışmasında görev alması... Bunlar siyaset yaşamı olmamış oluyor.

Örneğin 1957 seçimlerinde Senirkentli Tahsin Tola'nın desteklenmesi için 'şakirtlerine' talimat verir. Ancak o hâlâ siyasete girmemiş olduğuna inanmakta ve bunu şöyle açıklamaktadır:

"Fert bir noktada cemiyeti(n) iyiliği için kendi arzularından fedakârlık etmelidir."

Bu yazarların, siyasete girmekten anladıkları milletvekili olmak ise, Said-i Nursi için zaten olanaksızdır. Çünkü yasaya göre milletvekili olmak için en azından ilkokulu bitirmek gerekmektedir. Oysa Said-i Nursi'nin ne Osmanlı Devleti, ne de sonraki dönemde okula gitmişliği vardır.

Ancak o kendisini bambaşka konumlarda düşlemektedir. 27 Ekim 1957 seçimlerinde Isparta'dadır. Oylama sandığının kendisine getirilmesini ister. Sandık başkanı bunu kabul etmeyince, yanına Zübeyir Gündüzalp'i de alarak sandığa gidip DP'ye oy verir.²²⁸

Onun DP'deki etkisi ya da DP'lilerin siyasal yararlar için yaklaşımları ilginçtir. Seçim günü yolda Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'ye ve Celal Yardımcı'ya rastlar.

Şahiner'e göre, Bakanın ve DP ileri gelenlerinden Celal Yardımcı'nın eşleri onun elini öperler. Yine Şahiner'e göre, Celâl Bayar "Said-i Nursi Halk Partisi'ne karşı bizi tutuyor" der.²²⁹

Ancak Bayar'ın bunu ne zaman nerede ve kime söylediği belirtilmemektedir.

220. Şahiner, agk., s. 411.

221. Şahiner, agk., 4135.

222. agk., 415.

223. Sikkei Tasdiki Gaybi, Redoks, s.5.

224. Hanımlar Rehberi, Redoks, s.26.

225. Onun kadınlarla kişisel ilişkisinin yalnızca evlenmeme ile sınırlı olmadığı Risale-i Nurlardan birinde yer alan bir anıdan anlaşılabilir: Eskişehir'den Hacı Abdullah Efendi'nin annesi gelmiş, üstatla görüşmek istiyor. ...kaldıkları evin sahibi kadının üstatla görüşmesi için Zübeyir Gündüzalp'e ısrar ediyor... Kadını Üstad'ın geçeceği yola yerleştiriyor. Üstad sokaktan geçerken soruyor: "Bu kim?" Zü beyir Efendi, filane deyince Üstad "görüşmem lazım" diyor. Eriklerin üstünde çardak var. Üstad oraya çıkıyor. (Zübeyir Efendi'yi) çağırıyor, 'Sen benim namusumla, arımla oynuyorsun' diye çok hiddet etmiş (kızmış.)" Hatıralarda Bediüzzaman, s. 181.

226. "... mahallenin kız ve kadınları gayet serbest bir şekilde gecenin geç saatlerine kadar vakitlerini sokak ortasında oturarak geçiriyor/ardı. Evime varmak için mutlaka onların arasından geçmek zorundaydım. Her geçişte hamama girmiş gibi terliyordum." F. Gülen, Küçük Dünyam, s.49-50.

227. agk., s. 12

228. Şahiner, agk., 415-6.

229. Şahiner, agk., 417.

Tugayla iyi ilişkiler ve Şeyh Said'in oğulları

O zamanlar ordunun tutumu da farklıdır. 12 Nisan 1957'de Isparta'da Tugay Camisi yapılacaktır. Said-i Nursi de temel atma törenine Tugay'ın yüksek rütbeli subaylarıyla birlikte katılır.²³⁰

Bu arada Tahsin Tola ve Isparta Milletvekili Said Bilgiç, laiklik karşıtı eylemleri nedeniyle DP'de sorgulanırlar. 1958 yılında, Said-i Nursi'nin yazdırmış olduğu 'Tarihçe-i Hayat' kitabı, Tahsin Tola tarafından yayına hazırlanır. Şakirdlerden Mehmet Emin Birinci kitabın ilk baskısını Said-i Nursi'ye götürür. Said-i Nursi kitabın fiyatını 20 lira yerine 40 lira olmasını ve ayrıca fotoğraflarının da konulmasını ister.

Bu istek oldukça ilginçtir. Çünkü o, 1919'da resimlerin ne denli günah olduğunu açıklamış ve resimler için "küçük cenazeler" demişti. Üstelik bunu işgal İstanbul'unda açıklamıştı. Anımsamakta yarar var:

"Karılar yuvalarında çıkıp, beşeri yoldan çıkarmış, yuvalarına dönmeli... şu suretler denilen küçük cenazelerin (resimlerin) mütebessim seyyidlerin rolleri pek azımdır, hem müthiş tesiri."²³¹

Üstelik Şahiner bu alıntı için koyduğu dipnotta, bir resme bakınca uyanacak duyguların ölü kadın vücuduna bakınca cinsellik duymakla eşdeğer olduğunu vurgulamaktaydı. Said-i Nursi, 2 Aralık 1959'da Ankara'ya gelip Beyrut Oteli'nde bir gece kaldı.²³²

Orada Şeyh Said'in oğullarıyla görüştü. İki hafta sonra Konya'ya gitti ve İmam Hatip öğretmenini olan kardeşi Abdülmecit Ünlükul'a konuk oldu. Mevlana türbesine girmek istedi. Ancak tatil nedeniyle kapalıydı. Emir üzerine kapılar açıldı. O sırada polisler hitaben "siz maddi asayişini temine çalışıyorsunuz. Biz manevi asayişe çalışıyoruz" dedi.²³³

Said-i Nursi kendisine tahsis edilen, özel şoförlü bir Chevrolet makam arabasıyla dolaşmaktadır. Aracın plakası "Isparta 2001" dir. Bu araçla 31 Aralık 1959'da Ankara'ya gelir; "Hakkımdaki iftiraları izale edeceğim" der ve kitabının "Anadolu, İslam ülkelerinde ve Garb dünyasında hüsnü kabule mazhar olduğunu" ekler.²³⁴

Makam aracıyla yeni bir geziye çıkar ve Emirdağ'a uğrar. Daha sonra, 1 Ocak 1960'da İstanbul'a gelerek Piyer Loti otelinde kalır. İki gün sonra Ankara'ya dönüp Beyrut Oteli'ne yerleşir. Time'ın Ankara temsilcisi ile görüşür. Yazdıklarından bir Said-i Kürdi (Nursi) hayranı olduğu anlaşılan 'Rohat' takma adlı yazar, Time ile röportaj yapılmış olmasının ne denli övünülecek bir şey olduğunu bildiren bir açıklamada bulunur:

"Said-i Kürdi'nin yaşam öyküsü, onun halk arasındaki popülaritesini büyük ölçüde etkiler. Bu saygınlığı ve ağırlığı yabancı gazetecilerin gözünden de kaçmış değildir, Time dergisi muhabiri kendisiyle bir söyleşi yapar".²³⁵

6 Ocak 1960'da Konya'ya ve oradan Isparta'ya geçer. 11 Ocak'ta yine Ankara'ya gelir. Şahiner'e göre hükümet, radyo aracılığıyla onun Emirdağ'a gitmesini bildirir. Çiftlikte polis tarafından durdurulur. Çiftlikten denmesinden amaç, Atatürk Orman Çiftliği ise, bu çiftlik Ankara-Afyon yolu üstünde değildir. Bu çiftliğin neresi olduğunu Şahiner belirtmiyor. Bu arada "Şiddetli hastalığına binaen bu kısacık mektubumu o gazeteciler neşretsinsinler" diye başlayan açıklaması yayınladı.²³⁶

Said-i Nursi bu açıklamasında, örgütünü genişlettiğini belirterek çilelerin boşa gitmediğini kanıtlamak ister gibidir ve mektubunda örgütünü toparlamaya çalışmaktadır:

"Ben çok hastayım. Ne yazmaya, ne söylemeye takatim kalmadı. Belki de bunlar son sözlerim olur. Medresetü'z Zehra'nın Risale-i Nur talebeleri bu vasiyetimi unutmasınlar"²³⁷

Şahiner'e göre bir ders daha verir. Bu dersinde soğuk savaş döneminin ruhuna uygun davrandığını göstererek Nur kitaplarının anarşiye karşı, "Türk ve Arabı" birleştirdiğini, düşmanların da bu durumu onayladığını, söyledi. Ayrıca CHP'ne hakkını helâl ettiğini ve "CHP'li biçarelerin" ancak yüzde beşinin kötülük ettiğini belirtti.²³⁸

Ancak Said-i Nursi, mahkûmiyetlerinden sorumlu tuttuğu hükümetleri bağışlayacak gibi değildir. Mektubat adını taşıyan kitapta öğ alacağını bildirmekten geri kalmaz:

"Fakat Kur'anı Hakîm'in feyzine ve işaretine istinaden, sizi titretmek için, size kati haber veriyorum ki:

Beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız! Kahhar bir el ile, cennetiniz ve mahbubunuz olan dünyadan tardedilip ebedî zulûmata çabuk atılacaksınız! Arkamdan, pek çabuk sizin Nemrudlaşmış reisleriniz gebertilecek, yanıma gönderilecek. Ben de huzuru İlahîde yakalarım tutacağım. Adaleti İlahîye, onları esfeli safilîne atmakla intikamımı alacağım!"²³⁹

Said-i Nursi, "reis" dediği yöneticilerin yalnızca öteki dünyada yakalarına yapışmakla kalmaz, ayrıca öcünün de alınacağını duyurur:

"Ey din ve âhiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamınızı isterseniz, bana ilişmeyiniz! İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını biliniz, titreyiniz! Ben rahmeti İlahîden ümid ederim ki: Mevtim, hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp başınızı dağıtacak! Cesaretiniz varsa ilişkinizi Yapacağınız varsa, göreceğiniz de var!"

Said-i Nursi bu tutumuyla hiç de hoşgörölü, bağışlayıcı bir kişilik sergilememektedir. Onun "binler" ya da "milyonlar" talebeler dediği bağlılarının 1960 yılında hangi koşullarda yetiştirildiklerini bir Nur evine giren gazeteciler anlatmaktadır:

"Muhabirimiz Çankırı Caddesi (Ankara) 73 numaradaki yeni Nur karargâhına girmek üzere kapıyı çaldıktan bir iki dakika sonra içerden kim olduğu sorulmuştur. Kendisini "Bir kardeş" olarak tanıtan arkadaşımız ayakkabılarını çıkardıktan sonra içeri alınmıştır. Genç bir Nurcu, arkadaşımızın üstünü arayarak 'Kusura bakmayın, bütün kardeşlerimizi tanıyamıyoruz.

Bazen gazeteciler de bu şekilde aramıza girmek istiyorlar. Fotoğraf makineniz olup olmadığına baktım' demiştir. Tamamen halılarla döşenmiş bu geniş salonun duvarları, Nurdan cümleler, jet, manzara ve yarış otomobilleri resimleri bulunan levhalarla kaplanmıştır. Salonun iki köşesinde Said-i Nursi'nin "Mektubat" adlı kitapları depo edilmiştir. Tül perdeli pencereler, geniş bir balkona açılmaktadır. "

Gazetecilerin tanıklığı örgütlenmenin orduyla ilişkisine önemli bir örnek oluşturmaktadır:

"Bir 'yabancı'nın' alâkasını en çok, kapının arkasındaki portmanto çekiyordu. Bu portmantoda bir sarık, bir askerî öğrenci şapkası, bir assubay kaputu ve bir cüppe asık idi. Biraz sonra içeri, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıfında okuyan 725 No lu askerî öğrenci girmiş ve "kardeşlerine" iki buçuk saat tıbbî terimlerle Nurculuğun izahını yapmıştır."²⁴⁰

230. Foto için bkz. ekler.

231. Şahiner, agk., s. 247.

232. agk., 421.

233. agk., 421.

234. agk., s.426-7.

235. Rohat, agk., s. 49.

236. Şahiner, agk., 429.

237. Emirdağ Lahikası, Redoks, s. 78.

238. Şahiner, agk., s. 433.

239. Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, s. 418.

240. Milliyet, 25.3.1960.

Cami içine lahit

20 Ocak 1960'da Isparta'ya, oradan Afyon'a giden Said-i Nursi, bir gece sonra Emirdağ'a geçerek "Komünizm ve masonlukla" mücadele etmenin tek yolunu ve zaferini açıkladı:

"Risale-i Nur bu vatana hakimdir. Mason ve komünistlerin belini kırmıştır."²⁴¹

Said-i Nursi, 21 Mart 1960'da Urfa'ya giderek, Sedat Bucak'ın amcası Avukat Faik Bucak'ın evine konuk oldu. Şahiner onun otelde kaldığını yazıyor.²⁴²

Said-i Nursi, 23 Mart 1960'da 84(5) yaşında İpek Palas otelinde dünyadan ayrıldı. Menderes Hükümetinin Urfa Valisi Şerafeddin Atak'ın emriyle Halil ürRahman camisinde kabri yapıldı. Buradaki dergâhta iki kubbeli lahit hazırlandı. Cenazenin toprağa verilme töreni sırasında çeşitli olaylar oldu. 5000 mürit, tabutu taşımak için birbirleriyle dakikalarca itişip kakıştı, yumrukleşmalarda oldu.²⁴³

Saat 22 sıralarında, Nursi'nin tabutu hücreden çıkarılarak Ulu caminin içine alındı. Bağlıları duaya hazırlandıkları sırada gazeteciler fotoğraf çekmeye başladı. Bağlıları gazetecilerin üstüne yürüdü. Akşam muhabiri Kâmil Apa, iki metre yükseklikten düştü.

Saldırıya uğrayan Kâmil Apa yumruklandı, üstü başı parçalandı. Milliyet gazetesinin bir muhabiri ile başka bir gazeteci de dövüldü.²⁴⁴

Kazılan mezardan su çıktı. Din adamları arasında tartışmalar yaşandı. Müftülük mezarın tabanına beton dökülmesini onaylamayınca, taş döşendi. Adı 'Hamid' olan sivil komiser, mezar başında Kur'an okurken, Said-i Nursi bağlıları da sessizce ağlıyorlardı. Urfa Valisi Şerafettin Atak, savcı dışında bütün askerî ve devlet idaresi ileri gelenleri, D.P. Urfa teşkilâtı defin törenine katıldı.²⁴⁵

241. Şahiner, agk. s. 148.

242. agk., s. 410.

243. Tercüman, 25 Mart 1960.

244. Akşam, 25 Mart 1960.

245. Milliyet, 25 Mart 1960.

Şirk koşmak

Said-i Nursi'nin ölümünün ardından bazı tepkiler oluşur. Bunların en ilginçini Cumhuriyet Gazetesi haber yapar:

"Bolu, 24 (Telefonla) Şehrimizin Ankaralıstanbul asfaltı üzerinde kurulan Yenimahalle'de bugün tüyler ürpertici bir kurban kesme hâdisesi olmuştur. Sümerbank'ta bekçi bulunan Arif Baskın'ın karısı 28 yaşındaki Hatice Baskın bugün evinde Said-i Nursi'nin ölümüne müteessir olarak çıldırarak ve 4 aylık oğlu Orhan'la, 4 yaşındaki kızı Safiye'yi bıçakla boğazlarından kesip başlarını ayırmak suretiyle öldürmüş, sonunda bıçağı kendi boğazına da iki defa saplayarak ağır surette yaralanmıştır. Kopardığı acı feryad üzerine komşuları koşarak hâdisi mahalline gelmişler, kanlar içinde yatan iki yavruyu gördükten sonra şaşkına dönmüşlerdir"²⁴⁶

Said-i Nursi'nin ölümünün ardından bir karışıklık yaşanmaması için hemen bir üst yönetim oluşturulur:

"Beş kişilik kardeşler heyetinin eski Isparta DP Mebusu Tahsin Tola, Muş DP Mebusu Gıyasettin Emre, Said-i Nursi'nin sâdik ibrikçisi ve Ankara karargâhı idarecilerinden Mustafa Sungur ile Atatürk'e hakaret suçundan hâlen cezaevinde bulunan Sait Özdemir'den teşekkül edeceği söylenmektedir."²⁴⁷

27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra, 12 Temmuz 1960'da kardeşi Abdülmecit Unlukul'un gözetiminde cami içindeki mermer lahitten alınarak uçakla Isparta'ya getirilerek gömüldü.²⁴⁸

Risale-i Nur yayını Tarihçe-i Hayat'ın Ali Ulvi Kurucu tarafından yazılan önsözünde, "İşte Bediüzzaman; yarım asırdan fazla o mukaddes cihadı ile bütün ömrü boyunca bu çetin yolda yürüyen ve karşısına çıkan binlerle engeli bir yıldırım sür'atı ile aşan ve Peygamberlerin vârisi olan bir âlim olduğunu amelî bir surette isbat eden bir zattır" açıklaması yapılmaktadır.²⁴⁹

Cenaze sırasında ve sonrasında yaşananlar, abartılı yüceltmeler önsözdeki "varis" sıfatına uygun düşmektedir. Said-i Nursi'nin olabileceklere işaret eden sözleri de varislik yaklaşımı aydınlatmaktadır. O, daha önceleri, kendisini mahkûm edecek olan yargıçlardan ve devlet yöneticilerinden öcünün nasıl alınacağını belirtiyordu:

"Beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız! Kahhar bir el ile, cennetiniz ve mahbubunuz olan dünyadan tardedilip ebedî zulûmata çabuk atılacaksınız! Arkamdan, pek çabuk sizin Nemrudlaşmış reisleriniz gebertilecek, yanıma gönderilecek. Ben de huzuru İlahîde yakalarını tutacağım. Adaleti ilahiye, onları esfeli safiline atmakla intikamımı alacağım!"

Said-i Nursi'nin hoşgörüsü yoktur. Düşmanı olarak bellediği kişi ya da kurumları, beyinlerini bomba ile dağıtmakla tehdit eder:

"Ey din ve âhiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamınızı isterseniz, bana ilişmeyiniz! İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını biliniz, titreyiniz! Ben rahmeti ilahîden ümid ederim ki: Mevtim, hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp başınızı dağıtacak! Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa, göreceğiniz de var!"²⁵⁰

246. Cumhuriyet, 25 Mart 1960.

247. Milliyet, 25 Mart 1960.

248. agk., 454-64.

249. Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya neşriyat, s.11

250. Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, s.774.

Ölümünden sonra

Said-i Nursi'nin ölümünden sonra ardılları örgütlülüklerini korurlar ve Nur kitaplarını yayınlamayı sürdürürler. Yurt düzeyindeki genel toplantılarını Said-i Nursi için düzenledikleri mevlitlerde yaparlar. Militanlarını eğitmek üzere, Nur evlerinin sayılarını hızla artırırlar.

12 Mart 1970'den önce İzmir kentini merkez olarak seçerler. Ege bölgesinde düzenli bir propaganda ve örgütlenme çalışması yürütürler. Camilerde yapılan vaazlarla (konuşmalarla), dar toplantılar yaparlar. Hepsinden daha önemlisi, çocuk ve gençleri toplu olarak yaz kamplarına götürürler ve spor dahil ciddi eğitimler düzenlerler.

1970'lerde ise, 12 Mart yönetiminin mahkemelerinden, soruşturmalardan aldıkları derslerle yeni bir yöntemle örgütlülüklerini koruyup yaygınlaştırmak ve yasal görüntüyü sağlamak ve merkezileşmek üzere Yeni Asya Gazetesini yayınlılar ve aynı adla sürdürdükleri kitap yayımlarıyla güçlerini yeni bir evreye yükseltirler.

Propagandaya daha çok önem verirler. Bu arada Cemal Kutay, 100 bin lira karşılığında, "Çağımızda Bir Asrı Saadet Müslümanı Bediüzzaman Said NursiKur'an Ahlakına Dayalı Yaşama Düzeni" adlı kitabı yazar ve Asya Yayınları'nca 1980'de basımı yapılır.

Prof. Şerif Mardin, daha bilimsel bir görünüm sağlamak için "Bediüzzaman Said Nursi Olayı Modern Türkiye'de Din Ve Toplumsal Değişim" kitabını İngilizce olarak yazar. ABD'de, State University of New York Press tarafından basılır. Daha sonra Metin Çulhaoğlu tarafından Türkçeye çevrilir ve İsmail Kara'nın "Said-i Nursi metinlerinin orjinallerinden eklenme" ile İletişim Yayınları'nca 1992'den başlayarak 5 kez basılır.

Said-i Nursi üstüne en çok kitap yazan kişi de Necmeddin Şahiner olur. Said-i Nursi'nin yaşam öyküsünü anlattığı kitabı, temel olarak Risale-i Nurlarda anlatılan yaşam öyküsüne ve Cemal Kutay'ın yazdıklarına dayanır. Cemal Kutay'ın kitabına yazdığı sunuş yazısında "...bu muhteşem kitabı, Cemal Kutay Hocamızın kalem ve üslubundan okumanın bahtiyarlığı içinde takdim etmekteyiz... Allah her şeyi hakkiyle bilendir" diyerek bitirir.

Şahiner, "Son Şahitler" adını verdiği 5 ciltlik kitabında Said-i Nursi ile birlikte olan kişilerden anılar yayınlı. Ayrıca, "Aydınlar Konuşuyor" kitabında birçok kişinin Said-i Nursi ile ilgili anı ve yorumlarını toplar. Bunların en ilginçini yine Cemal Kutay ile yapılan söyleşidir. Cemal Kutay'ın Said-i Nursi üstüne gerçek dışı anlatımları bu söyleşide zenginleşir ve Said-i Nursi bağışlarını etkiler.

Şahiner ise, "Bediüzzaman'dan Hatıralar" kitabıyla Said-i Nursi'nin yaşamını ve kişiliğini efsaneleştirir. Bir örnek, gerçek dışılıkla yüceltme arasındaki ilişkiyi gösterecektir:

"Üstad, Yuşa Tepesinde bir mezar çukur kazdırıp içine yatıyor, tefekkür ediyor, ölümü düşünüyor." ²⁵¹

Said-i Nursi'nin ölümünden sonra Risale-i Nur yayıncılığı yüksek getirisi olan bir ticarete döner. Sayıları her geçen gün katlanarak artan, lise karşılığı okullarda devşirilen bağlular için basımlar yinelenip durur. Gençler için Risale-i Nurların bazı bölümleri minik kitaplar olarak basılır.

Denilebilir ki, Risale-i Nur adı altında yayınlanan kitaplar son 50 yılın en çok satanlarıdır.

251. "Anadolukavağı'nın hemen yanı başında İstanbul'da inanç turizminin gözde mekanlarından biri de Yuşa Tepesi... Yuşa Tepesi, Kalkedonlular tarafından kutsal yer ilan edilip Daphne adına adak yeri yapılmış. İlk çağlarda Zeus Sunağı olarak bilinen Yuşa Tepesi, Bizans Döneminde, 6. yy da, I. Jüstinianos sunağı kiliseye çevirmiş. Osmanlı döneminde de buraya, Sadrazam Yirmisekiz Çelebizade Mehmet Sait Paşa tarafından mescit yaptırılmış." (<http://www.istanbul.com.tr/dergi.asp?S=13&bolum=9>) Yuşa Tepesi'nde bir de vakıf var. Hz. Yuşa Hayrat Vakfı. "Tih çölünde kırk yıllık mecburi ikamet sona erdikten ve Musa Aleyhisselam vefat ettikten sonra, Yüce Allah Yuşa'ya 'Nun Aleyhisselamı İsrail oğullarına peygamber olarak gönderdi.' M. Asım Köksal, Peygamberler Tarihi, 2. c. s.140.

İlk kitlesel gösteri

1990 yılında Özal Cumhurbaşkanı olmuş, Askeri yönetim konumunu ve etkinliğini yitirmiş, Referandum'un ardından eski siyasal partiler açılmış ve 12 Eylül öncesi yöneticiler aktif politikaya yeniden dönmüşlerdir.

Demirel'in deyişiyle "Konuşan Türkiye" dönemi başlamıştır. Ceza yasasındaki 141-142. maddelerle birlikte 163. madde de kaldırılarak dinci propagandanın ve örgütlenmenin de önü açılmıştır. Bu olanaklardan güç alan Nurcu örgüt, ülke boyutunda, o güne dek yapılanların arasında en geniş katılımlı genel toplantısını, Ankara Kocatepe camisinde düzenledikleri Said-i Nursi mevlidi ile gerçekleştirirler. Mevlide çağrı 24 Ekim 1990'da Yeni Asya Gazetesinde yayınlanır. Said-i Nursi'nin bu mevlidi, 28 Ekimde yapılır.

Anadolu'dan Ankara'ya gelen örgüt bağlularına Ankara'da politikacılar da katılır. Mevlide katılım Nurculara göre 30 binin üstündedir. Gazetelere göre ise bu rakam 15 bin dolaylarındadır. ²⁵²

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel bir kutlama telgrafı ile mevlidi destekler. Camideki toplantıda yalnızca mevlitle ilgili geleneksel törenlerin dışında, Yeni Asya Gazetesi sahibinin konuşma yapması dikkat çeker. Mehmet Kutlular, "Alimler Peygamberin varisleridir," diyerek Said-i Nursi'nin yüceliğini ilan eder. Aynı yüceltmeye S. Demirel telgrafında, "Büyük alim ve büyük müfessir Said-i Nursi için okunacak olan mevlidi Allah kabul etsin. Hakkın savunucusu ve iyiliğin yol göstericisi olan Said-i Nursi'ye Allah rahmet eylesin" diyerek kimliğe yeni bir boyut getirir.

Sabah ve Tan gazeteleri mevlidin Cumhuriyet'in kuruluş yıldönümünde yapılmasını, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı bir gövde gösterisi olarak nitelerler. Gazetelerdeki kimi köşe yazarları da buna benzer nitelemeler yaparlar. DGM Başsavcısı Nusret Demiral ve Savcı Ülkü Coşkun soruşturma açar ve gazetenin yöneticileri gözaltına alınır.

Demirel, mevlidi özgürlük adına savunup, soruşturmayı kınarken, "Said-i Nursi büyük alimdir. Büyük bir kuran müfessiridir. Büyük alim olmadığını söyleyenin alnını karışlarım" diyerek Said-i Nursi'yi bir kez daha yüceltir.

İlk günler çoğu mevlidi eleştiren, "ilerici ve demokrat" olarak nitelenen gazete yazarları, "solcu" olarak adlandırılan Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti ile Gazeteciler Cemiyeti soruşturmayı kınarlar ve Yeni Asya yöneticilerinin düşünce özgürlüğü adına salıverilmelerini talep ederler. Soruşturma durdurulur ve ilgililer salıverilirler. Ülkede ilk kez "sağcı" ve "solcu" olarak adlandırılan çevreler ortak bir girişimde buluşurlar. Ne adına olursa olsun benzeri bir buluşma gelecekte de görülmeyecektir. Düşünce suçlusu olarak adlandırılan sol eğilimli gazeteci ve yazarların soruşturmaya uğramalarına karşın böyle bir birlik oluşmayacak, dinci örgüt ve kişiler tavır almayacaklar ve bazen de soruşturmaları destekleyeceklerdir.

Düşünce özgürlüğü savıyla desteği alan Nurcular, mevlidin, Said-i Nursi'nin ölümünün 30. yılına rastladığını ve 29 Ekim'e rastlamasının ise kasıtlı olmadığını belirterek Cumhuriyet'e karşı gövde gösterisi savlarını çürütmeye çabalayacaklardı. Bu sava karşılık hiçbir kişi ya da kuruluş ölüm tarihinin 23 Mart olduğunu ve mevlit için 6 ay beklenmiş olunmasının nedenini sormayacaktır.

Çünkü anticunta cephesinde demokrasi ve özgürlük adına buluşulmuştur. Buluşma noktasında, anticuntacılık artık salt 12 Eylül rejimine değil fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm geçmişini kapsamaktadır.

Öte yandan 163. maddenin kalkmasını savunan sol görüşlüler, ilkesel davranma telaşındadır. 16 Kasım tarihli Yeni Asya Gazetesi'nde B. Ateş, "Consensus" başlıklı yazısıyla bu yaklaşım için teşekkür eder.

ANAP iktidarının ve özellikle Özal'ın sessiz kalmasına içerleyen Yeni Asyacılar ise, mevlide karşı tepkinin CIA'nı yönlendirmesiyle gerçekleştiğini ileri sürerek oluşturulan cepheyi solcuların AntiAmerikanlığı ile pekiştirmeyi denerler.

17 Ağustos 1999'da Yalova, Gölçük, İzmit, Adapazarı, Düzce ve İstanbul'un bazı semtlerini ağır biçimde etkileyen yer sarsıntısı olur; on altı bin kişi ölür, yirmi beş bin kişi yaralanır, otuz beş bine yakın apartman yıkılır ya da oturulamayacak duruma gelir. Sarsıntının olduğu bölgelerde, aralarında Amerikalılar, sol, Kürt ayrımcıların ve İslamcı hareketlerin de bulunduğu örgütler yardım amaçlı eylemlerde bulunma örtüsü altında halkı devlete karşı kışkırtmaya giriştikleri haberlerde yer alır. Asıl hedef ise ordudur.

Gölçük Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın sarsıntının merkezi olduğunu, Allah'ın 28 Şubat 1997 kararlarından dolayı subayları cezalandırmak üzere yeri sarstığı yönünde yaygın bir kışkırtmaya girişilir. Bunların arasında Nurcular da vardır. Said-i Nursi'nin risalelerinden derlenen "zelzele" konulu bölümleri içeren "İlahi İkaz Deprem" adını taşıyan Yeni Asya yayını bir kitabı bölgede dağıtırlar.

Aynı kitap, 10 Ekim 1999 günü Ankara Kocatepe camisinde gerçekleştirilen Said-i Nursi mevlidinde dağıtılır ve M. Kutlular konuşmasında, yer sarsıntısının Allah'ın cezası olduğunu ileri sürer. Ne var ki; bu mevlide 1990'daki mevlitteki gibi yüksek sayıda politikacı katılımı görülmez. Ancak milletvekillerinden Mehmet Yalçınkaya (DYP Şanlıurfa MV) ve Ali Güner (FP Iğdır MV) katılır.

Mehmet Kutlular, DGM Ankara savcılığınca gözaltına alınır ve daha sonra serbest bırakılır. 9 yıl öncesine göre tepkiler oldukça değişmiştir.

252. Katılan Siyasiler: ANAP İsmail Dayı (Balıkesir), Kutbettin Hamidi (Siirt), Nuh Mehmet Kaşıkçı (Kayseri), Ali Yılmaz (İstişare Kurulu üyesi) ; DYPİsmail Köse (Erzurum MV ve G. İdare Kurulu üyesi), Süleyman Çelebi (Mardin MV, GİK üyesi), Cavit Erdemir, Ertekin Durutürk, Ali Rıza Septioğlu, Tahir Şaşmaz; RP Ahmet Remzi Hatip (Genel Sekreter Yardımcısı) başkanlığında bir heyet; Demiryol İş Sendikası Genel Başkanı Enver Topçuoğlu. Yeni Asyacılar *üst seviyeli bürokratların da katıldığını belirtirlerse de ad vermezler. Mevlit Fırtınası, s. 256.

Bediüzzaman konferansları Dinlerarası Diyalog aktörleri

1990 yılı Nurculuk hareketi için bir dönüm noktasıdır. 1960'lı yıllarda, İzmir Kemeraltı Kestane Pazarı semtinin camisinde vaizliğe başlayan Fethullah Gülen, bir yandan çeşitli dernekler ve yurtlar kurulmasıyla, bir yandan da yaz kamplarında gerçekleştirilen eğitimlerle yepyeni ve geniş bir kadro oluşturur. Ege bölgesinde geniş bir ağ kurulur. Ancak 12 Mart döneminde bu gelişme kesintiye uğrar. 1970-1980 arasındaysa, Türkiye yabancı operatörlerin etkin rolüyle bir iç çatışmaya sürüklenirken, İslamcı hareketin öncülüğü de Almanya'da merkezleşen Milli Görüş hareketinin eline geçer. ABD'nin örtülü operasyonlarla desteklediği çatışma ortamı oluşmasının ardından, 12 Eylül 1980'de yönetim askeri cuntanın eline geçer.

Bugün AB çatısında olan ülkeler dahi, Türkiye'de çok partili parlamenter düzenin ortadan kaldırılmasına ses çıkarmazlar. 12 Eylül yönetimiye kendisine destek olarak bir ideolojik taban yaratmak isteğindedir. ABD 1946'dan başlayarak antikomünizm cephesi oluşturur. Türkiye'de de ideolojik temel olarak dini kullanır.

Bu girişimler Nurculuk hareketine soluk aldırır. 'Cemiyet' adı altında örgütlenmeler geliştirilir. Bu cemiyetleri kuranların birçoğu sonraki yıllarda da ABD siyasetinin en büyük destekçisi olacaktır. Örgütlenme biçimi ve hedefleri ülkeden ülkeye değişmez. Türkiye'de darbeye yönetime el koyan generaller, ABD yanlısı siyasetlerine destek ararlarken, Nurculuk hareketinin de önünü açarlar. 12 Eylül sonrasının askeri yönetimi, Fethullah Gülen ve arkadaşlarının da önünü açar.

İmam Hatip Okullarının sayısı çoğalır. Diyanette Nurculuk etkisi de artar. Fethullah Gülen çevresinde yepyeni bir yapılanmayla, yaygın bir "Işık Evleri" ağı oluşturulur. Taze kuvvet yeni kuşaktan yaratılmaya başlanır ve bu kuşağa "Işık Süvarileri" denilir. Bu yapılanma, Said-i Nursi'nin 'Nur Evleri' yayıncılık yapılanmasını aşar. Işık Evleri ağı yanı sıra, günbegün büyüyen bir ticaret ağı kurulur.

Parasal güç artar, serbestleşen para piyasalarında oynayacak finans şirketleri oluşturulur, yeni eğitim modeli olarak özel okul yasalarının değiştirilmesiyle liseler kurulur. Liseleri İstanbul'da ve ABD'de üniversitelerin kurulması izler.²⁵³

Özellikle ABD'deki üniversitenin yönetim ve danışma kurullarında yer alan ABD vatandaşlarıyla, geniş bir çevre ile bağlantı oluşturulur.

Sosyalist sistemin parçalanmasıyla, ABD, özellikle Kafkasya ve Asya ülkelerine girmek istemektedir. Bunun tek yolu da oralara Türkler aracılığıyla gitmektir. Bunun için Bodrum'da eski CIA elemanlarının da katıldığı toplantı yapılır. 'Demokrasi Projesi' adı altında ilişkiler kurulur. Türkiye'de oluşturulan demokrasi dernek ve vakıfları, Amerikalıların Kafkasya ve Asya ilişkilerinde rehber olurlar.

Fethullah Gülen çevresi de bu süreci iyi değerlendirir. Işık EvleriLiselerTicaret yapılanmasının içine günlük gazete, yazarları ve sanatçıları kapsayacak vakıflar eklenir. Okullar, Azerbaycan başta olmak üzere bağımsızlığını yeni kazanmış olan Asya Türk devletlerine yayılır. Said-i Nursi'nin amaçları bir bir yerine gelmektedir.

Daha önceleri komünizme ve dinsizlere karşı öne sürülen MüslümanHristiyan birliği, "medeniyetler çatışacak" propagandasına koşut olarak, "Dinlerarası Diyalog" adıyla yeniden senaryolaştırılır. 1950-60'ların Nur talebeleri artık önder olmuşlar ve bu senaryonun başını çekmek istemektedirler. Fethullah Gülen, Vatikan ile ilişki kurar. İsrail'e karşı Müslüman direnişi aşılar ve "Üç dinin ortak" mücadelesi geliştirilir. Fethullah Gülen çevresi, ABD'de de örgütlenir. Şirketler ve bir üniversite kurulur. ABD Dışişleriyle, devlet üniversitelerinden Georgetown üniversitesiyle ilişkiler geliştirilir.

Klasik Nurcu hareketi kendi kabuğunda kalırken, Fethullah Gülen önderliğindeki hareket, yalnız Türkiye'de değil, tüm kıtalarda okullar açarak yayılır. Örgüt, ticari ortamdan aldığı güçle, T.C hükümetlerini etkileyecek ve hatta bakanlarla temsil edecek güce ulaşır.

Milliyetçilik ve mukaddesatçılık iddiasındaki partiler, seçimlerde Nurcuların desteğini arar olurlar. İlerleyen yıllarda eski CHP genel Başkanı, Demokratik Sol Parti Genel Başkanı, Başbakan Bülent Ecevit de Fethullah Gülen ile ilişkiye geçer ve onu, açıklamalarıyla destekler.

Bu arada güçlenen yalnızca bu çevre değildir. Bir zamanlar Fethullah Gülen ile birlikte olan İzzettin Yıldırım ve arkadaşları da Kürt Nurculuk hareketini geliştirirler. Önce yayın şirketleriyle işe başlarlar ve Dava dergisini çıkarırlar. Bu dergide Said-i Nursi'nin Kürt milliyetçiliği yanını öne çıkarırlarken, Şeyh Said başkaldırısına da yaslanmaktan geri kalmazlar. Daha sonra MedZehra Vakfı'nı kurarak Kürt göçü alan yerlerde şubeler açarlar.

MedZehra'cılar, ABD ve Köln'de uluslararası İslam hareketinin düzenlediği konferanslara katılarak dış ilişkilerini geliştirirler. Kürt aydınları olarak adlandırılan gruplarla ilişkiye geçerek Sözleşme, Yeni Zemin, Nübihar gibi dergilerde azınlık hukukunu savunan kişilerle de bağlantılar oluştururlar.²⁵⁴

Nübihar dergisi Mayıs 1993'te, İstanbul'da, bir açık Kürt Konferansı gerçekleştirir. Bu konferansa Ali Bulaç, Mehmet Metiner, Altan Tan gibi İslamcı görünümlü yazarlar ile PKK-ERNK İslami Hareket lideri Abdurrahman Dürre de katılır ve "Hizbullahıyla, Talabanisiyle, Barzanisiyle, Apo'suyla, Kürtlerin" birleştiğini ilan eder.²⁵⁵

1990'lı yıllar Nurcu hareketin uluslar arası etkinliklerini yükselttiği yıllardır. Özellikle, Asya ülkelerinde açılan okullar aracılığıyla gençler, Said-i Nursi bağlı olurlar ve burslar sağlanarak Türkiye'deki üniversitelere yerleştirilirler. İstanbul'da "Bediüzzaman" konferansları gerçekleştirilir. 1991'de yapılan 'Sempozyum' (Bilgi Toplantısı), daha sonra 1992'de, 1995'de, 2000'de yinelenir.

Bu konferanslara İngiltere, Almanya, ABD, Kanada, Brezilya, Romanya, İtalya, Malezya, Irak, Fas, Sudan, Filistin, Güney Afrika ve Mısır'dan katılımlar olur. Vatikan, bu konferansları destekler ve İnançlar Arası Diyalog sorumlusunu konuşmacı olarak gönderir.^{256/257}

1995'te yapılan 3. sempozyuma zamanın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'da katılır ve açılış konuşması yapar.²⁵⁸

ABD'den gelenleri Fethullah Gülen çevresince yayınlanan gazete ve dergi Türkiye'ye tanıtır. Hartford Seminary katılımı dikkat çekicidir. 2022 Eylül 1998'de "Kur'anı Anlamada Çağdaş Bir Yaklaşım Risale-i Nur Örneği Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu IV" gerçekleştirilir. İlmi Heyet'te Nevzat Yalçıntaş, İbrahim Canan, Suad Yıldırım, Ahmet Akgündüz, Bünyamin Duran, Faris Kaya, İngilizceden Türkçeye çeviri grubunda Şükran Vahide (Mary Weld), Hüseyin Çelik, İbrahim Özdemir, Arapçadan Türkçeye çeviri grubunda Halil İbrahim Kaçar, Veli Sırım bulunmaktaydı.²⁵⁹

Bari onları ve emsallerini Türklük adına itham edenler, Türklüğe onların yüzde biri kadar hizmet etmiş olsalardı!" Zaman 5.2.2001

Tebliğ sunanlar arasında, İmtiyaz Yusuf, Sadrettin Gümüş, Lütfullah Çelebi, Reşid Haylamaz, Qutb Mustafa Sanu, Yılmaz Özakpınar, Vatikan'dan Thomas Michel S. J., Osman Cilacı, Zekeriya Kitapçı, Kadir Canatan, Davud Aydın, Sadık Kılıç, Durmuş Hocaoglu, Dale F. Eickelman, Oliver Leaman, John O. Voli (Georgetown University) bulunmaktaydı.²⁶⁰

Said-i Nursi adı artık ABD'de yankılanmaya başlar. Fethullah Gülen için Georgetown Üniversitesi'nde konferans düzenlenirken, George Harris ve Graham Edmund Fuller gibi eski CIA istasyon şefleri bu toplantıları kaçırmazlar. Fuller, Türkiye'de Nurculuk hareketini araştırma çalışmalarına başladığını açıklar.

Bu arada ABD, dünyaya yayılmanın en önemli aracı olarak dini kullanacağını, Uluslararası Din Hürriyeti yasası ve örgütlenmesiyle belli etmiştir. ABD Dışişleri'nde kurulan İnsan Hakları Bürosu Din Hürriyeti Komitesi sorumlusu Bakan Yardımcısı Harold Hongju Koh Türkiye'ye gelir, Leyla Zana ile görüşür, Diyarbakır'a gider ve daha sonra Zaman gazetesine demeç vererek Fethullah Gülen'e sahip çıkar.²⁶¹

Amerika'da Nur hareketi örgütlenmeleri genişler; dernekler, vakıflar kurulur. 2002 yılı sonlarında kurulan hükümetlerde Said-i Nursi sevenlerinden bazıları bakan olurken, pek çoğu da kurumların üst yönetimlerinde yer alırlar.

253. ABD'deki üniversite için geniş bilgi: M. Yıldırım, Project Democracy Sivil Örümceğin Ağında, Ulus Dağı Yayınları, 2006.
254. MedZehra şirketlerinin ve vakıflarının kurucusu İzzeddin Yıldırım, 1999 yılı sonunda, 'Hizbullah' adı verilen Hüseyin Velioğlu grubu tarafından öldürüldü.
255. Geniş bilgi için bkz. Project Democracy Sivil Örümceğin Ağında, ilgili bölüm.
256. 16 Mart 1991'de İstanbul Hilton otelinde Yeni Asya Yayınları'nca düzenlenen "Panel Bediüzzaman Said Nursi"ye Prof. Şerif Mardin, Prof. Mim Kemal Öke, Prof. İbrahim Canan, Prof. Adem Tathı, Prof. Ursula Spuler, Doç. Ahmet Akgündüz, Colin Turner, M. Salim Abdullah, Safa Mürsel, Mary Weld katılır. Mim Kemal Öke, Bediüzzaman'ın görüşlerinin evrensel olduğunu belirtir. Son konuşmacı Doç. Dr. Ahmed Akgündüz ise, "Bediüzzaman'ın Asrın Müceddidi" olduğunu ve "ilminin harika" olduğunu, "Osmanlıdan günümüze İslami hayatın dinamizmini temsil" ettiğini ve "Abdülhamid'den Celal Bayar ve Adnan Menderes'e kadar bütün devlet ricalini ikaz ve irşad için mektuplar yazdığını ırkçılığın karşısında" olduğunu vurgular. (Panel Bediüzzaman Said Nursi, Yeni Asya Yayınları.) Ahmet Akgündüz ise sonraki yıllarda Islamitische Universiteit Rotterdam rektörü oldu. Prof. Dr. Suad Yıldırım üniversite için şöyle yazıyor: Akgündüz'ü yurdunda tedirgin edip üniversiteden ayrılmaya zorlayan, Hollanda'da takdir edilip Rotterdam İslam Üniversitesi Rektörlüğü'ne getirilmesinden rahatsız olan, hatta o üniversitede kendisini ziyarete giden eski öğrencilerini bile cezalandırmaya çalışan bazı yetkililerin olduğunu da işitiyoruz. Tıpkı, Türkiye içinde olduğu gibi, dünyanın beş kıtasındaki elli kadar ülkede de Türk eğitime ve Türk kültürüne bu asırda en dikkate değer hizmetlerin fikir babalığını yapan, yüzlerce örnek kolej ve birçok üniversitenin açılmasında teşvikleriyle etkili olan Fethullah Gülen Hocaefendi'yi cezalandırmak için iftiralar atanların olduğunu gördüğümüz gibi.
257. Hartford Seminary adlı ilahiyat fakültesinin uzun yıllar yöneticiliğini yapan ve yabancı ülkelere yönelik işlerde deneyim sahibi olan Robert Seiple, Başkan W.J. Clinton tarafından Büyükelçi unvanıyla büronun başına getirildi. Fethullah Gülen ile yakınlaşan Hartford Seminary yöneticileri "Dinlerarası Diyalog" perdesi altında Türkiye'de bir gezi yaptılar. Papaz Ralph Ahlberg ve 34 mütevelli heyet üyesini Türkiye'ye Fatih Üniversitesi Mütevelli Heyet üyesi Dr. Ali Bayram çağırması. Konuklar, Konya, Urfa, Mardin ve Maraş'ı gezdiler." Hartford Rektörü Heidi Hadsell, Fethullah Gülen'in diyalog çabalarının Batı Dünyası için önemli bir örnek olduğunu söylüyor." Aksiyon, 30 Mayıs 2005, s.667. Ayrıca Geniş Bilgi için bkz. Sivil Örümceğin Ağında, 613. Basım.
258. Öteki açılış konuşmacıları Prof. Nevzat Yalçıntaş ve Dr. Hasan Abbas Zaki (Zeki)'dir. Tebliğcilerden Prof. Sabahaddin Zaim, Sun Myung Moon'un Birleştirme Kilisesine bağlı kuruluşların düzenlediği toplantılara sıkça katılanlardandır. Tebliğcilerden Doç. Hüseyin Çelik ise 2003'te T.C. Milli Eğitim bakanı oldu.
259. Hüseyin Çelik, 2002'de Abdullah Gül ve daha sonra Recep Tayip Erdoğan hükümetlerinde Milli Eğitim Bakanı olarak yer almıştır.
260. Kur'anı Anlamada Çağdaş Bir Yaklaşım Risale-i Nur Örneği Uluslar Arası Bediüzzaman Sempozyumu IV, Sözler Yayınevi, Nesil Basım Yayın, Tarihsiz.

s.177

Said-i Kürdi İstanbul'da

s.178

İlhan Bardakçı'nın dergisinde atın üstüne yapıştırılan sözde Said-i Kürdi ve aynı yıllarda asıl Said-i Kürdi

s.179

Said-i Nursi Isparta Tugay Camisinin temelini atıyor

s.180

Nors Köyü'ndeki Evi (Üstte) ve Kastomonu'da kaldığı ev (Altta sağda)

Kaynakça

1. Köylerimiz , 1 Mart 1968 gününe kadar, T.C. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Basımevi D.S. I., 1968.
2. Kürt Sorunu Nasıl Çözülür?, Nübihar Yayınları, İstanbul, 1996.
3. Mevlid Fırtınası, Yeni Asya Gazetesi Neşriyatı, İstanbul, 1991.
4. Van Kutuğu, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ankara, 1992.
5. Akşin, Sina, Şeriatçı Bir Ayaklanma 31 Mart Olayı, İmge Kitabevi yayınları, Ankara, 1994.
6. Albayrak, Sadık, Son Devrin İslam Akademisi Dar'ül Hikmetil İslamiye, Yeni Asya yayınları, İstanbul, 1973.
7. Altındal, Aytunç, Papa 16. Benedikt Gizli Türkiye Gündemi, Genişletilmiş 2. Baskı, Destek Yayınları Ltd., Ankara, 2006.
8. Armaner, Dr. Neda, İslam Dininden Ayrılan Cereyanlar Nurculuk, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1964.
9. Bakır, Prof. Dr. Abdulhalik, Hz. Ali ve Dönemi, Ankara, 2004.
10. Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, 14. Baskı, Aydın Kitabevi yayınları, Ankara, 1997.
11. Eraydın, Selçuk, Tasavvuf ve Tarikatlar, Marifet Yayınları, İstanbul, 1981.
12. Erdoğan, Latif, Fethullah Gülen Hocacıfendi "Küçük Dünyam", AD Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 1995.
13. Gülen, Fethullah, Hitap Çiçekleri, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1974.
14. Gümüsel, Hayrettin, Beklenen Mehdi, Ekmel yayıncılık, İstanbul, 2003.
15. İslamoğlu, Mustafa, Şeyh Said Ayaklanması, Denge Yayınları, İstanbul, 1991.
16. Kösoğlu, Nevzat, Bediüzzaman Said Nursi, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul, 1999.
17. Kutay, Cemal, Çağımızda Bir Asrı Saadet Müslümanı Bediüzzaman Said Nursi Kur'an Ahlakına Dayalı Yaşama Düzeni, Yeni Asya yayınları, İstanbul, 1980.
18. Malmisanij, Said-i Nursi ve Kürt Sorunu, 2. Basım, Doz Yayınları, İstanbul, 1991.
19. Mardin, Prof. Dr. Şerif, Öke, Prof. Dr. Mim Kemal; Canan, Prof. Dr. İbrahim,; tatlı, Prof. Dr. Adem; Spuler, Prof. Dr. Ursula; Akgündüz, Doç. Dr. Ahmet,; Turner, Dr. Colin; Abdullah, M. Salim; Mürsel, Safa; Weld, Mary, Panel Bediüzzaman Said Nursi, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1991.
20. Mardin, Şerif, Bediüzzaman Said Nursi Olayı, 5. Baskı, İngilizceden Çev: Metin Çulhaoğlu, İletişim Yayınları, İstanbul 1995.
21. Memiş, Abdurrahman, Halidi Bağdadi ve Anadolu'da Halidilik. Kitabevi, İstanbul, 2000.
22. Nursi, Bediüzzaman Said Nursi, Emirdağ Lahikası, Sözler Yayınevi, İstanbul 1993.
23. Nursi, Bediüzzaman Said Nursi, Lem'alar, Envar Neşriyat, İstanbul 1996.
24. Nursi, Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, Yeni Asya neşriyat, İstanbul 1997.
25. Nursi, Bediüzzaman Said Nursi, Sikkei Tasdiki Gaybi, Sinan Matbaası, İstanbul 1958.

26. Nursi, Bediüzzaman Said Nursi, Sikkei Tasdiki Gaybi, Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1990.
27. Nursi, Bediüzzaman Said Nursi, Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, 1996.
28. Özsoy, Ömer, Güler, İlhami, Konulara Göre Kur'an, 2. Basım, Fecr Yayınevi, Ankara, 1997.
29. Pakalın, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M.E.B. İstanbul, 1993.
30. Risale-i Nur Külliyyatı Nur 1.0 (CD) Envar Neşriyat, Redoks Ltd., İstanbul, Tarihsiz.
31. Rohat, Unutulmuşluğun Bir Öyküsü: Said-i Kürdi, Fırat yayınları, İstanbul, 1991.
32. Stoddard, Dr. Philip H., Teşkilatı Mahsusa, Arba Yayınları, İstanbul, 1993.
33. Şahiner, Necmeddin, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursi, 12. Basım, Yeni Asya yayınları, İstanbul, 1996.
34. Şahiner, Necmeddin, Said Nursi ve nurculuk hakkında Aydınlar Konuşuyor, Yeni Asya yayınları, İstanbul, 1970.
35. Şahiner, Necmeddin, Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor 5, Yeni Asya yayınları, İstanbul, 1992.
36. Şahiner, Necmeddin, Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor 14, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1994.
37. Tunaya, Tarık Zafer, Türkiye'de Siyasal Partiler Mütareke Dönemi Cilt II, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1986.
38. Uluslar Arası Bediüzzaman Sempozyumu Kur'anı Anlamada Çağdaş Bir Yaklaşım Risale-i Nur Örneği, Sözler Yayınevi, İstanbul, 1998.
39. Yıldırım Mustafa, 'project democracy' Sivil Örümeğin Ağında, 13. Basım, Ulus Dağı Yayınları, Ankara, 2006.